

PROCESEVALUATIE
PILOT
HALT-INTERVENTIE SEXTING

Woerden, 26 april 2019

Elise Sondorp
Luci Torregrosa
Mechtild Höing
Krista te Mebel

Colofon

Sondorp, J.E., Torregrosa, L.D.R., Höing, M., Mebel, K. te, (2019).

Procesevaluatie pilot Halt-interventie sexting. Den Haag / Woerden: WODC / VanMontfoort.

© 2019 WODC, Ministerie van Justitie en Veiligheid. Auteursrechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van VanMontfoort. Bij overname is bronvermelding verplicht.

Voorwoord

In dit onderzoek staat de procesevaluatie pilot Halt-interventie Sexting centraal. Met de pilot wil Stichting Halt een passend aanbod bieden voor jongeren die zich schuldig hebben gemaakt aan lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het doel van de interventie is jongeren inzicht te laten krijgen in (de negatieve gevolgen van) hun digitale gedrag en te zorgen dat er geen herhaling van dit gedrag plaatsvindt. De pilot is in november 2017 gestart.

Het onderzoek had niet uitgevoerd kunnen worden zonder de hulp van alle medewerkers bij Halt. In het bijzonder Claudia van Diessen, projectleider van de pilot, voor haar aanhoudende bereidheid om ons te voorzien van informatie en gegevens van alle lopende zaken.

Daarnaast danken wij alle geïnterviewden werkzaam bij betrokken organisaties voor de bereidheid ons te woord te staan.

Als laatste, maar niet in de minste plaats, richten wij een woord van dank aan de begeleidingscommissie van het onderzoek¹. Wij danken jullie zeer voor jullie aanhoudende constructieve en kritische houding gedurende de onderzoeksperiode om de onderzoeksrapportage te brengen tot het eindresultaat dat nu voorligt.

Uiteraard betekent het leveren van een bijdrage (als deskundige, respondent, of lid van de begeleidingscommissie) niet automatisch dat de betrokkene instemt met de gehele inhoud van het rapport. Daarvoor zijn de onderzoekers verantwoordelijk. Dat geldt evenmin voor het ministerie van Justitie en Veiligheid en haar minister.

Woerden, 26 april 2019

Elise Sondorp, Luci Torregrosa, Mechtild Höing en Krista te Mebel

¹ De namen van de begeleidingscommissie zijn opgenomen in bijlage 1.

Samenvatting

Dit onderzoek heeft betrekking op een nieuwe interventie voor jongeren die zich schuldig hebben gemaakt aan lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Omdat een dergelijke interventie nog niet bestond is in 2017 door Stichting Halt en Rutgers de Halt-interventie sexting: Respect online (vanaf nu genoemd: Halt-interventie sexting) ontwikkeld. Op 1 september 2017 is gestart met de implementatie van de interventie in alle Halt-regio's en op 1 november 2017 is daadwerkelijk gestart met de pilot.

Bij jongeren spelen sociale media en internet een steeds grotere rol. Er wordt steeds meer informatie online verzameld en gedeeld. Onder sexting verstaan wij: het maken en verspreiden van seksuele plaatjes van betrokkene of andere vormen van seksuele communicatie.

Onder jongeren is sexting een veelvoorkomend fenomeen en het komt zowel bij jongens als meisjes in verschillende hoedanigheden voor.

Wanneer sexting zonder toestemming van de persoon die is afgebeeld plaatsvindt, spreken we van online seksueel grensoverschrijdend gedrag en kan dit worden aangemerkt als strafbaar gedrag.

Wij kijken naar twee typen:

1. Sexting tussen jongeren onderling waarbij het beeldmateriaal ongewenst vervaardigd en/of verspreid is.
2. Profielmisbruik en seksuele pesterijen of beledigingen

De gevolgen van ongewenste sexting kunnen voor zowel dader als slachtoffer groot zijn. Met een verwijzing naar de nieuwe Halt-interventie krijgt de jongere vroegtijdig een alternatief aangeboden en wordt deze bewust gemaakt van de oorzaken en gevolgen van zijn gedrag.

Het doel van dit onderzoek is na te gaan of de nieuw ontwikkelde Halt-interventie sexting wordt uitgevoerd zoals bedoeld en of de juiste doelgroep wordt bereikt.

Deze procesevaluatie beantwoordt de volgende vragen:

1. Hoe verloopt de verwijzing van jongeren naar de Halt-interventie sexting?
2. Hoe verloopt de uitvoering van de interventie?
3. Hoe ervaren jongeren, ouders/verzorgers en betrokken instanties de interventie?

In termen van de effectladder van het Nederlands Jeugdinstituut (www.nji.nl) worden daarmee de voorwaarden voor doeltreffendheid in beeld gebracht: de beoogde doelgroep wordt **bereikt**, de interventie wordt **uitgevoerd zoals bedoeld**, er is weinig uitval en cliënten zijn **tevreden**.

Een Halt-afdoening is een straf voor jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar feit hebben gepleegd. Iedere Halt-afdoening bestaat uit vaste onderdelen en voor iedere Halt-afdoening gelden dezelfde uitgangspunten. Deze zijn beschreven in de algemene werkprocesbeschrijving van Halt.

Voor de Halt-interventie sexting zijn daarnaast twee handleidingen geschreven: de toeleidingshandleiding Halt Respect online en de programmahandleiding.

Het doel van de interventie is om jongeren die lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond inzicht te laten krijgen in (de negatieve gevolgen van) hun digitale gedrag en te zorgen dat er geen herhaling van dit gedrag plaatsvindt. De jongeren dienen zich door de interventie bewuster te worden van de negatieve gevolgen voor zichzelf en voor het slachtoffer. Bij de interventie worden ook ouders betrokken.

De Halt-interventie bestaat uit de volgende vaste onderdelen: startgesprek, het maken van drie leeropdrachten, vervolggereprek, oudergesprek, eindgesprek en een vorm van excuus aanbieden.

De invulling van de gesprekken en de leeropdrachten zijn ontwikkeld op basis van onderzoek naar factoren die van invloed zijn op het online seksueel grensoverschrijdend gedrag van jongeren. Dit zijn: kennis van regels, bewustzijn van gevolgen, herkennen van risicovolle situaties en weerbaarheid en opvoedingsvaardigheden van ouders t.a.v. veilig online gedrag.

De Halt-medewerker dient in principe alle onderdelen van de Halt-interventie uit te voeren, volgens de programmahandleiding. Wij hebben onderzocht in hoeverre deze onderdelen zijn uitgevoerd conform de programmahandleiding. Tevens zijn houding, taalgebruik en gespreksvaardigheden tijdens de gesprekken onderzocht.

Naast deze vaste onderdelen kan de Halt-medewerker zelf een inschatting maken of er een extra gesprek moet plaatsvinden, contact met school moet worden opgenomen en of een herstelgesprek met het slachtoffer dient plaats te vinden.

Het onderzoek is gestart met een voorfase waarin oriënterende gesprekken zijn gevoerd en een documentanalyse is uitgevoerd, om de interventie en de context van de uitvoering in kaart te brengen. In de hoofdfase zijn de volgende onderzoeksmethoden ingezet voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen:

- Registratieanalyse (Aurah, het systeem van Halt)
- Dossieronderzoek (Checklist, evaluatielijsten Halt)
- Observaties van de Halt-medewerker en de jongeren/ouders die de interventie houden.
- Interviews Halt-medewerkers die de Halt-interventie uitvoeren
- Vragenlijsten voor jongeren en ouders
- Interview met jongeren en ouders
- Interviews met professionals van betrokken instanties (school, hulpverlening, OM, Veilig Thuis, Politie)

Werving en respons

In totaal zijn gedurende de onderzoeksperiode (jan- okt 2018) 100 jongeren aangemeld voor de Halt-interventie sexting. Van deze 100 jongeren zijn enkele kenmerken beschreven (seks, regio en opleidingsniveau). Voor 80 jongeren is naast deze variabelen ook andere informatie uit het registratiesysteem gehaald. Een volledige dataset op basis van zowel checklist, evaluatielijst en informatie in het registratiesysteem kon in 47 zaken worden verzameld. De meeste analyses zijn op basis van deze 47 jongeren.

Er zijn 15 observaties uitgevoerd (één startgesprek, vier vervolgesprekken, vier oudergesprekken en zes eindgesprekken) en zes Halt-medewerkers geïnterviewd. Er zijn twee jongeren geïnterviewd en vier ouders. Er is met 12 professionals van betrokken instanties (school, hulpverlening, politie, OM, Veilig Thuis) gesproken.

Verwijzing

De procedure met betrekking tot verwijzing wordt beschreven in de toelidingshandleiding. De online seksueel grensoverschrijdende gedragingen die in aanmerking komen voor de Halt-interventie sexting kennen geen specifiek juridisch kader, maar worden geschaard onder verschillende soorten strafbare gedragingen, bijvoorbeeld smaad of laster. De rationale keuze voor een passende afdoening voor politie en OM worden beschreven in de Leidraad Afdoening Sextingzaken. De leidraad laat ruimte voor een eigen afweging van afdoening door politie en OM. Hoe een zaak na binnenkomst bij de politie wordt afgehandeld hangt af van verschillende omstandigheden en factoren:

- de mate van vrijwilligheid waarmee het beeldmateriaal tot stand is gekomen;
- de aard van het beeldmateriaal;
- wijze en mate van verspreiding;
- relatie tussen de betrokken personen;
- leeftijd en achtergrond van betrokkenen;
- mogelijke motieven.

Op basis van deze omstandigheden en factoren wordt de melding gecategoriseerd. De leidraad kent drie soorten categorieën.

Categorie I: Er is sprake van (aanwijzingen voor) commerciële elementen of druk, dwang, misleiding of heimelijke opnamen of een afhankelijkheidsrelatie of een slachtoffer jonger dan 12, of een meer dan beperkt leeftijdsverschil (5 jaar of meer) of een mogelijk ander zedenmisdrijf.

Categorie II: Er zijn aanwijzingen voor andere motieven dan onder categorie I. Te denken valt aan pesten, smaad, laster of intimidaties.

Categorie III: Het beeldmateriaal lijkt op basis van vrijwilligheid tot stand te zijn gekomen, de betrokkenen zijn beiden minderjarig en er is geen sprake van verzwarende omstandigheden. Het strafrecht is in principe niet bedoeld voor categorie III.

Bij alle drie de categorieën staat volgens de leidraad het volledige afdoeningsrepertoire (inclusief Halt) ter beschikking, maar wordt wel per categorie aangegeven voor welke afdoening gekozen zou moeten worden.

De informatie over mogelijke afdoeningen bij zaken in categorie 1 strookt niet met de contra-indicatiecriteria voor de Halt-interventie sexting, omdat deze kenmerken als contra-indicaties voor de Halt-interventie sexting geformuleerd zijn.

Een deel van de meldingen van sexting wordt bekend via aangifte. Er wordt niet van iedere melding een proces-verbaal opgemaakt. Wanneer de politie wel aanleiding ziet om dit te doen wordt de zaak besproken met ketenpartners. In dit overleg kan besloten worden om de zaak naar Halt te verwijzen. Het aantal meldingen en aangiften bij de politie verschilt sterk tussen de verschillende politieregio's, evenals het aantal zaken dat bij Halt is afgedaan. De aangiftebereidheid van slachtoffers van sexting zaken is volgens geïnterviewde professionals (Halt-

medewerkers, medewerkers van OM en politie) laag. Het aantal meldingen van sexting zaken dat bij de landelijke coördinator zedenzaken bij de politie bekend wordt is veel groter dan het aantal aanmeldingen voor de Halt-interventie sexting bij Halt. Dat sexting zaken niet allemaal worden doorverwezen naar Halt kan volgens de geïnterviewde professionals te maken hebben met de zwaarte van het type delict, maar ook met de relatieve onbekendheid van de Halt-interventie sexting bij een aantal ketenpartners.

Beoogde doelgroep

De beoogde doelgroep bestaat uit jongens en meisjes in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar die lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond. Het gedrag wordt beschreven als kenmerkend leeftijdsgebonden delict gedrag dat ofwel te maken heeft met sexting tussen jongeren onderling waarbij het beeldmateriaal ongewenst vervaardigd en/of verspreid is of profielmisbruik en seksuele pesterijen/ beledigingen. Overige indicatiecriteria zijn dat de jongere bekend, instemt met de interventie, voldoet aan de recidiveregeling HALT en een ouder instemt met interventie.

Daarnaast is er een aantal contra-indicaties opgenomen in de programmahandleiding:

- ongewenste totstandkoming, bezit of verspreiding **en** wanneer er sprake is van chantage (sextortion), dwang, misleiding; **of** slachtoffer is meer dan 5 jaar jonger;
- er is sprake van planmatigheid in het gedrag;
- er is sprake van of vermoedens van fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- pleger heeft een zedengeschiedenis;
- verdachte ontkent;
- er is sprake van aanwezigheid van zwaardere, emotionele, lichamelijke en/of gedragsproblemen waarvoor nog geen toereikende hulp is ingezet;
- verdachte heeft eerder een Halt-interventie doorlopen gericht op sexting.

De bereikte doelgroep voldoet aan het leeftijdscriterium. Of er altijd sprake is van een lichte vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag is moeilijk te achterhalen door de verschillende manieren van registreren in de checklist en Aurah. In acht zaken is, ondanks dat er niet werd voldaan aan de indicatiecriteria, de zaak wel in behandeling genomen. Er was in die zaken wel sprake van bijzondere omstandigheden en er is overleg geweest met de officier van justitie. In een klein aantal zaken zijn er uitzonderingen gemaakt op de contra-indicaties, ook hier weer op basis van concrete omstandigheden en in overleg met de officier van justitie.

Kenmerken

Zeventig procent van de jongeren is een jongen, en de meeste jongeren hebben een laag opleidingsniveau. Het delict wordt in 68,1% van de zaken solo gepleegd. Boosheid/frustratie en groepsdruk zijn volgens de jongeren vooral redenen om het delict te plegen.

De meeste jongeren kunnen zich enigszins inleven in het slachtoffer en nemen verantwoordelijkheid voor wat ze hebben gedaan. Toch is er enige mate van bagatelliseren of de schuld wordt door de jongeren en hun ouders deels bij het slachtoffer gelegd. Desondanks zijn ouders het wel eens met de straf. Al met al lijkt het bij de meerderheid van de deelnemers om weinig problematische jongeren te gaan waarbij geen sprake is van psychosociale problemen, huiselijk geweld en/of kindermishandeling. In de meeste gevallen (82,5%) is er sprake van één

slachtoffer. Het slachtoffer is meestal een meisje en van dezelfde leeftijd als de dader. Het slachtoffer is vaak een bekende van de dader.

Beoogde uitvoering

Er is gebruik gemaakt van de registraties van het verloop in Aurah (n = 47), en er zijn 15 gesprekken geobserveerd om te bezien of het programma wordt uitgevoerd zoals beoogd. Dit aantal is lager dan vooraf bedacht omdat de vraag om bij de observaties aanwezig te zijn nogal wat vragen opriep bij de Halt-medewerkers. Door het kleine aantal observaties kunnen wij maar een beperkt beeld van de concrete uitvoering schetsen.

De programmahandleiding schrijft een aantal onderdelen voor (hierna genoemd: kerncomponenten)

De vaste programmaonderdelen worden bijna altijd ingezet. Start- vervolg- en eindgesprek werden altijd gehouden. In één geobserveerd gesprek werden vervolgggesprek, oudergesprek en eindgesprek gecombineerd. In 28 van de 47 zaken vond een oudergesprek plaats, in de overige zaken stonden ouders niet open voor een gesprek. In 40 zaken werden alle drie de leeropdrachten gemaakt. Redenen om niet alle drie de leeropdrachten mee te geven was omdat de Halt-medewerkers dachten dat de opdracht te moeilijk zou zijn voor de jongere. Het aanbieden van excuus wordt in verschillende vormen gedaan (aanbieden brief aan slachtoffer of aan Halt-medewerker, gesprek met slachtoffer, oefenen gesprek met Halt-medewerker).

De uitvoering van de kerncomponenten wijkt af van de programmahandleiding. Hoewel de programmahandleiding voorschrijft om een deel van het startgesprek alleen met de jongere te voeren, is dit in 17 van de 47 geregistreerde zaken niet gedaan. Halt-medewerkers geven als reden op dat ouders in het begin nog weerstand hebben. Tijdens de observatie van één startgesprek zagen wij dat het gesprek gedeeltelijk werd uitgevoerd zoals beschreven. Er zijn 4 vervolgggesprekken geobserveerd. Daarin werd niet duidelijk teruggeblikt op het startgesprek, en doelen werden niet besproken. Leeropdrachten werden snel doorgenomen en er was weinig ruimte voor reflectie. De indruk ontstaat dat het programma van het vervolgggesprek vol is en daarom keuzes gemaakt worden. In de geobserveerde oudergesprekken werden niet altijd alle onderdelen besproken die aan bod zouden moeten komen. De zes geobserveerde zaken lieten zien dat in het eindgesprek niet alle opdrachten volledig werden uitgevoerd.

Elementen die naar eigen inzicht ingezet kunnen worden, werden af en toe ingezet. Er is in vier van de 47 zaken contact geweest met school. In elf zaken is een extra gesprek ingezet, meestal om extra ondersteuning te kunnen bieden.

In de geobserveerde bijeenkomsten besteedden de uitvoerders niet de beoogde aandacht aan metacommunicatie (uitleg geven over doelen en werkwijzen van onderdelen, uitleg geven over klachtrecht, uitleg over vervolgstappen etc.). Zij waren vooral inhoudelijk bezig met de jongere en/of de ouder. De Halt-medewerkers sloten met houding en taalgebruik aan bij de jongeren en hun ouders. Gespreksvaardigheden die tot verdiepende gesprekken leiden, zoals verdiepingsvragen stellen, nagaan of informatie wordt begrepen, feedback geven, benoemen van non-verbaal gedrag en emoties werden minder gezien.

Bij ongeveer een kwart van de zaken, werd contacten gezocht met de hulpverlening. Uit de registraties bleek, dat er bij hulpvragen niet altijd werd doorverwezen door de Halt-medewerker. De meerderheid van alle interventies werd positief afgesloten - in slechts zeven procent van de geregistreerde zaken zijn jongeren afgehaakt of is het traject om andere redenen negatief beëindigd.

Bevorderende en belemmerende factoren voor de effectiviteit van de interventie zijn geëvalueerd op basis van literatuur en interviews met betrokkenen. Uitkomsten van internationale studies omtrent preventie en crimineel gedrag pleiten ervoor om gesprekken met ouders (en eventueel het aanbieden van hulp) altijd in te zetten. Het oudergesprek is een van de kerncomponenten en dient dus altijd uitgevoerd te worden. Het wordt gewaardeerd door zowel Halt-medewerkers als ouders (en dat is dus bevorderend), maar Halt-medewerkers zijn onzeker over de inhoud en vinden het moeilijk om één uur in te vullen (en dat werkt belemmerend). Ook het feit dat het oudergesprek vrijwillig is werkt belemmerend.

Het type leeropdrachten in de Halt-interventie sluit aan bij uitkomsten uit onderzoeken die laten zien dat interventies gericht moeten zijn op het ontwikkelen van competenties (bevorderende factor). De concrete leeropdrachten worden echter door Halt-medewerkers en jongeren niet altijd geschikt en/of leerzaam bevonden (belemmerend).

Wanneer de interventie lange tijd na de pleegdatum wordt ingezet werkt dit belemmerend volgens Halt-medewerkers en ouders, en dit blijkt in enkele gevallen voor te komen.

Ervaringen

Voor de ervaringen van zowel de jongeren, ouders en betrokken professionals is gebruik gemaakt van de uitkomsten uit de evaluatielijsten (n = 47) en de interviews met twee jongeren, vier ouders en 12 professionals.

Uit de evaluaties bleek dat zowel jongeren als ouders tevreden zijn over de Halt-interventie. De duur van de opdrachten werd goed gevonden, en meer dan de helft van de jongeren vond de opdrachten duidelijk. Verder werd er aangegeven dat de interventie heeft geholpen bij het nadenken alvorens te handelen, en dat deze hen bewuster heeft gemaakt van de gevolgen van ongewenste sexting. Het is onduidelijk in hoeverre de jongeren in de vragenlijsten over het leereffect een sociaal wenselijk antwoord hebben ingevuld. Uit de evaluatie met ouders kwam ook naar voren dat zij tevreden zijn over de Halt-interventie en het contact met de Halt-medewerker goed vonden.

Ook in de interviews gaven jongeren en ouders aan, tevreden te zijn over de Halt-interventie. Jongeren en ouders hadden soms een andere verwachting bij de start van de interventie, ze dachten dat de interventie strenger zou zijn. Het contact met de Halt-medewerker werd positief ervaren. Ook waren de jongeren tevreden over de leeropdrachten. De interventie heeft volgens een jongere het inlevingsvermogen vergroot. Ouders waren tevreden over het leerrendement van hun kind. Ouders vonden het goed dat het een interventie betreft die gericht is op leren en bewust worden van gedrag, al hadden zij verwacht dat er ook een werkstraf aan gekoppeld zou worden. Daarnaast dachten zij dat de interventie niet toereikend zou zijn indien de jongere geen schuld zou ervaren en dachten sommigen dat het uitoefenen van een taakstraf ook effectief zou kunnen zijn. De meeste ouders vonden dat het leereffect voornamelijk behaald werd door de combinatie van leeropdrachten in de interventie en denken dat dit de kans op recidive zal verlagen.

Het is opmerkelijk dat ouders aangaven dat zij vooral beter zijn gaan letten op het gebruik van social media, terwijl de jongeren juist aangaven geen aanvullende afspraken met ouders te hebben gemaakt. Hier behaalt de interventie mogelijk slechts gedeeltelijk een belangrijk doel dat bijdraagt aan de effectiviteit (meer toezicht en afspraken met opvoeders). Dit resultaat onderstreept het belang om meer in te zetten op oudergesprekken. Over het algemeen was het merendeel van de ouders het eens met de straf die hun kind heeft gekregen.

Uit de interviews met vertegenwoordigers van betrokken instanties bleek dat de interventie van Halt nog vrij onbekend is, en zij adviseerden dan ook meer voorlichting te geven over wat de interventie inhoudt en wanneer deze toegepast kan worden. Professionals die de Halt-interventie kennen zijn tevreden over de samenwerking en het contact met de Halt-medewerker.

Verder gaven alle partijen aan dat er enige flexibiliteit en maatwerk in de interventie moet zitten: kijken naar het niveau van de jongere en nagaan wat wel of niet past. Ook moest er volgens hen gekeken worden of er al hulpverlening betrokken was en in hoeverre de interventie aansloot op de behandeling die de jongere al onderging. Als laatste werd er op gewezen dat Halt in een goede positie zit om meer preventief te handelen door meer voorlichting in de regio te bieden.

Conclusies

Bereikte doelgroep

Voor het bereiken van de beoogde doelgroep voor de Halt-interventie Sexting is Halt afhankelijk van het verloop van de verwijzing. De implementatiefasen 'verspreiding' en 'adoptie' waren nog niet optimaal verlopen. Hierdoor werd mogelijk een deel van de jongeren die wel in aanmerking komen voor de interventie niet bereikt. De jongeren die bereikt werd, behoorden tot de beoogde doelgroep: jongeren die lichte delicten plegen en geen bijkomende problematiek hebben.

Uitvoering zoals bedoeld

De interventie verliep niet altijd zoals beschreven in de programmahandleiding. De meeste afwijkingen hebben te maken met de gesprekken die met ouders moeten worden gevoerd (gesprek wordt niet gevoerd), en met het vervolggesprek, waarin de opdrachten besproken moeten worden (opdracht komt niet aan bod of wordt aangepast). De leeropdrachten zelf worden door de meeste jongeren volledig gemaakt. In de geobserveerde gesprekken sluiten Halt-medewerkers in houding en taalgebruik zoals bedoeld aan bij jongeren en hun ouders, maar slagen zij er minder goed in, verdiepende gesprekken te voeren. Ook de beoogde meta-communicatie (uitleg over doelen, procedures, intenties, klachtmogelijkheden) blijft vaak achterwege.

De overige elementen: extra gesprek, contact met school, en excuus worden zoals bedoeld naar eigen inzicht ingevuld.

Tevredenheid

Zowel uit de vragenlijsten als uit de interviews bleek dat de jongeren en ouders tevreden zijn over de interventie. Het contact met de Halt-medewerker en de leeropdrachten werden positief genoemd. Jongeren zeiden geleerd te hebben van de interventie en ouders gaven aan dat zij enige gedragsverandering hadden gemerkt. Ouders vonden het oudergesprek belangrijk om zo op de hoogte te blijven. Professionals die de Halt-interventie kennen waren tevreden over de

samenwerking en het contact met de Halt-medewerker. Zij kenden niet de inhoud van de Halt-interventie, ook dit zou nog meer bekendheid mogen krijgen.

Aanbevelingen

De procesevaluatie heeft laten zien dat met de implementatie van de nieuwe Halt-interventie Sexting een door alle betrokkenen positief ontvangen interventie is ontwikkeld, maar dat op een aantal punten nog verbetering nodig is. Deze worden hieronder opgesomd.

- Duidelijker in de Leidraad aangeven dat Categorie 1 zaken niet in aanmerking komen voor de Halt-interventie sexting. Hierbij dezelfde bewoordingen en criteria aanhouden als in de toelidingshandleiding.
- De contra-indicaties in de toelidingshandleiding en in de Leidraad op dezelfde manier beschrijven.
- De checklist en Aurah beter op elkaar aan laten sluiten ten aanzien van de omschrijving: lichte vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- Sterker inzetten op inbedding van de interventie in het lokale netwerk van organisaties (o.a. door: leidinggevend en in te schakelen bij het implementatieproces en hen te wijzen op de noodzaak en waarde van de interventie).
- De programma-inhoud verder afstemmen op onderscheidende kenmerken bij de doelgroep, zoals het leervermogen en omgaan met emoties. Naast groepsdruk is ook boosheid en frustratie een veel voorkomend motief. Hieraan wordt in de interventie nog geen aandacht besteed.
- Uitvoerders beter ondersteunen bij het maken van keuzes in de onderdelen tijdens de gesprekken. Een keuzeschema zou eventueel in de programmahandleiding kunnen worden toegevoegd.
- In de programmahandleiding ingaan op andere elementen zoals houding en verdiepende gespreksvaardigheden. Deze elementen dienen ook in trainingen/intervisies meer aandacht te krijgen.
- Ouders en jongeren voor de start beter voorlichten over de interventie, zo kunnen zij een meer reëel beeld ontwikkelen.
- De filmpjes voor de filmopdrachten kritisch evalueren: zijn alle filmpjes geschikt voor alle leeftijden? Hiervoor is meer aandacht in de training en programmahandleiding wenselijk.
- Het maken van afspraken tussen ouders en jongeren sterker inbedden in de gehele interventie en beter monitoren.

Deze procesevaluatie kent een aantal beperkingen die mogelijk van invloed zijn op de zeggingskracht van een aantal van de resultaten. Daarbij zijn vooral de kleine aantallen observaties en interviews een beperking aangezien zij mogelijk een onvolledig en een niet betrouwbaar beeld geven van de uitvoering van de interventie.

Daarnaast was de mogelijkheid tot observatie gebaseerd op zelfselectie van Halt-medewerkers, ouders en jongeren. Mogelijk is hierdoor selectiebias opgetreden. De registratie van de uitvoering in Aurah is beperkt omdat hier alleen wordt aangegeven of alle gesprekken zijn gevoerd, en zo niet, waarom niet. Deze registratie is mogelijk niet altijd volledig geweest en geeft weinig inhoudelijke informatie. De meting van de tevredenheid van jongeren en hun ouders kan beïnvloed

zijn door sociaal wenselijke antwoorden, aangezien deze evaluatie gekoppeld was aan de evaluatie vanuit Halt.

Niettemin heeft dit onderzoek veel aanknopingspunten tot verdere verbetering van de implementatie opgeleverd. Het levert echter geen informatie over de mate waarin de doelen met betrekking tot tertiaire preventie (preventie van recidive) worden behaald. Nadat de interventie verder is verbeterd en er voldoende ervaring mee is opgedaan is het zinvol een onderzoek naar de doelrealisatie te starten.

Summary

This research concerns a new intervention for youngsters who are guilty of light forms of unwanted online sexual behaviour. Since such an intervention did not yet exist, Halt Foundation and Rutgers developed the Halt-intervention sexting: Respect online (now called: Halt-intervention sexting) in 2017. On 1 September 2017 the implementation of the intervention started in all Halt-regions, on 1 November 2017 the pilot actually started.

Social media and the internet play an increasingly important role amongst youngsters. More and more information is being collected and shared online. This offers opportunities for the development of youngsters. From the perspective that some "experiments" are part of the development, sexting can be understood as exploratory behaviour of youngsters. By sexting we mean: creating and distributing sexual pictures of those involved or other forms of sexual communication. Sexting is a common phenomenon amongst youngsters and occurs with both boys and girls in different capacities.

When sexting takes place without the permission of the person depicted, we speak of unwanted online sexual behaviour. This type of behaviour can be classified as criminal behaviour.

This concerns two types of unwanted online sexual behaviour:

1. Sexting between youngsters where the visual material is undesirably manufactured and/or distributed.
2. Profile abuse and sexual harassment or insults.

The consequences of unwanted sexting can be huge for both the perpetrator and the victim. With a referral to the new Halt-intervention, the young person is offered an alternative at an early stage and becomes aware of the causes and consequences of his behaviour.

The purpose of this research is to determine whether the newly developed Halt-intervention sexting is carried out as intended and whether the right target group is being reached.

This process evaluation answers the following questions:

1. How does the referral of youngsters to the Halt-intervention sexting take place?
2. How does the implementation of the intervention take place?
3. How do youngsters, parents/carers and relevant authorities experience the intervention?

In terms of the effect ladder of the Netherlands Youth Institute (www.nji.nl), the conditions for effectiveness are shown: the intended target group is **reached**, the intervention is **carried out as intended**, there is little dropout and clients are **satisfied**.

A Halt-settlement is a punishment for youngsters aged 12 to 18 who have committed a minor offense according to the public prosecution service. Every Halt-settlement consists of fixed components and the same principles apply to every Halt-settlement. These fixed components are described in Halt's general work process description. In addition, two manuals have been written for the Halt-intervention sexting: the Halt-Respect online guidance manual and the program manual.

The aim of the intervention is to give youngsters who have shown light forms of unwanted online sexual behaviour insight into (the negative consequences of) their digital behaviour and to ensure that there is no recurrence of this behaviour. Because of the intervention, youngsters should become more aware of the negative consequences for themselves and for the victim. Parents are also involved in the intervention.

The Halt-intervention consists of the following fixed components: Intake, three learning assignment, follow-up interview, parent interview, apologize and final interview.

These components have been developed based on research into determinants of unwanted online sexual behaviour of youngsters. These determinants are: knowledge of rules, awareness of consequences, recognition of risky situations and resilience, and parenting skills with regard to safe online behaviour.

In principle, the Halt-employee must perform all these components according to the program manual. We have investigated to what extent these parts have been carried out in accordance to general work process description. Attitude, language and conversational skills were also examined during the conversations.

In addition to these fixed components, the Halt-employee can estimate himself whether an additional interview should take place, if school should be contacted or if a recovery interview with the victim should take place.

The research started with a preliminary phase in which exploratory talks were conducted and a document analysis was carried out, in order to map the intervention and the context of the implementation. In the main phase, the following research methods were used to answer the research questions:

- Registration analysis (Aurah, Halt's registration system)
- File investigation (checklist, evaluation lists of Halt)
- Observations of the Halt-employee and the youngsters/parents who participate in the intervention.
- Interviews with Halt-employees who carry out the Halt-intervention
- Questionnaires for youngsters and parents
- Interviews with youngsters and parents
- Interviews with professionals from relevant authorities

Recruitment and response

In total, 100 youngsters were registered for the Halt-intervention sexting during the research period (Jan-Oct 2018). For the group of 100 youngsters, some characteristics have been described (gender, region and level of education). For 80 youngsters, other information was also obtained from the registration system in addition to these variables. A complete dataset based on a checklist, evaluation list and information in the registration system was collected in 47 cases. Most analyses are based on these 47 youngsters.

Fifteen observations were made (one intake, four follow-up interviews, four parent interviews and six final interviews) and six Halt-employees were interviewed. In addition to that, two youngsters were interviewed and four parents. Finally, 12 professionals from the authorities involved (school, social services, police, OM) were interviewed.

Reference

The reference procedure is described in the guidance manual. The unwanted online sexual behaviour that is eligible for the Halt-intervention sexting does not have a specific legal framework, but is classified under various types of criminal behaviour, such as libel or slander. The choice that the police and the prosecution have for a suitable settlement is described in the Sexting Guideline. The guideline leaves room for a personal assessment by the police and the prosecution. How the police handles a case after arrival depends on various circumstances and factors:

- the degree of voluntary with which the visual material was created;
- the nature of the image material;
- method and extent of distribution;
- relationship between the persons involved;
- age and background of those involved;
- possible motives.

The report is categorized based on these circumstances and factors. The guideline has three types of categories. The complete settlement repertoire is available for all three categories, but it is indicated for each category which settlement should be chosen. The information about possible settlements in cases in category 1 does not comply with the indication and contra-indication criteria for the Halt-intervention sexting.

Part of the sexting reports is identified via crime reports. Not every report turns into an official report. When the police decides to do so, the matter is discussed with chain partners. In this consultation it can be decided to refer the case to Halt. The number of crime reports and official reports varies considerably between the various police regions, as does the number of cases dealt with at Halt. According to the interviewed professionals (Halt-employees, employees of the public prosecution service and the police), the willingness of victims to report cases of sexting is low. The number of reports of sexting cases known to the coordinator is much larger than the number of applications for the Halt-intervention sexting. According to the coordinator, not all sexting cases are referred to Halt. This may have to do with the severity of the type of offense, but also with the relative unfamiliarity of the Halt-intervention sexting with a number of chain partners.

Intended target group

The intended target group consists of boys and girls between the ages of 12 and 17 who have shown mild forms of unwanted online sexual behaviour. The behaviour is described as characteristic age-related offense behaviour that either has to do with sexting between youngsters in which the visual material is undesirably manufactured and/or spread or profile abuse and sexual harassment or insults. Other indication criteria are that the youngster confesses, agrees with the intervention, meets the Halt recidivism regulation and a parent agrees with the intervention. In addition, a number of contra-indications are included in the program manual:

- unwanted realization, possession or distribution **and** blackmail (sextortion), coercion, deception; **or** the victim is over 5 years younger than the youngster;

- Planned behaviour;
- Suspicions of physical sexual cross-border behaviour;
- the offender has a history of sexual offence;
- the suspect denies;
- there are serious, emotional, physical and/or behavioural problems for which adequate help has not yet been deployed;
- The suspect has previously completed a Halt-intervention sexting.

The reached target group meets the age criterion. Whether there always is a slight form of unwanted online sexual behaviour is difficult to figure out due to the different ways of registering in the checklist and Aurah. In eight cases, despite the fact that the indication criteria were not met, the case was taken into consideration. These cases had special circumstances and the matter was consulted with the public prosecutor. In a small number of cases exceptions have been made to the contraindications, again based on specific circumstances and in consultation with the public prosecutor.

Characteristics

Seventy percent of the youngsters are boys, and most youngsters have a low level of education.

The crime was committed by oneself in 68.1% of the cases. According to the youngsters, anger/frustration and peer pressure are mainly reasons for committing the crime.

Most youngsters can empathize somewhat with the victim and take responsibility for what they have done, but there is still some degree of trivialization or the blame is partly placed on the victim by the youngsters and their parents. Nevertheless, parents do agree with the punishment. Overall, it seems to be that the majority of participants are youngsters without major problems, who do not experience psychosocial problems, domestic violence and/or child abuse. In most cases (82.5%) there is only one victim. The victim is usually a girl and has the same age as the perpetrator. The victim is often an acquaintance of the perpetrator.

Intended implementation

We have used the registrations in Aurah (n = 47) and 15 conversations were observed. This number is lower than anticipated because the demand to be present during the observations raised quite a few questions with the Halt-employees. Due to the small number of observations, we can only give a limited representation of the actual execution.

The core components have been used most of the time. Start, the follow-up and final interview took place in all 47 registered interventions. In one observed interview, the follow-up, parent and final interviews were combined in one interview. The parent interview took place in 28 of the 47 cases. In the other cases, parents were not open to an interview. In 40 cases, all learning assignments are made. A reason for not giving the youngster all three learning assignments is that the Halt-employee thinks that the assignment is too difficult for the youngster. The excuse assignment was executed in various ways. Usually the youngster wrote a letter to the victim.

Although the program manual prescribes that part of the intake interview should only be conducted with the youngster, this was not done in 17 of the 47 registered cases. Halt-employees state that parents resisted in the beginning. During the observation of one intake, we saw that the interview

was partially conducted as described. Four follow-up interviews were observed. Not all parts were usually carried out as described in the program manual. Learning assignments were reviewed quickly and there was little room for reflection. The impression is that the follow-up interview program is too full and therefore choices are made by the Halt-employee.

In the parent interviews that were carried out, not all the components that should be discussed were always discussed. The six cases that were observed, showed that not all assignments were fully completed in the final interview.

Elements that can be used at one's own discretion were occasionally used. In four of the 47 cases school has been contacted. In eleven cases an extra interview has been initiated, usually to offer extra support.

In general, the Halt-employees did not devote the intended attention to meta-communication during the interviews (explaining the objectives and working methods of components, explaining the right to complaint, explaining the next steps, etc.). They were mainly focussed on the content of the youngster and/or the parent. The Halt-employees connected to the youngsters and their parents through their attitude and language. Conversation skills that lead to more in-depth conversations, such as asking questions in-depth, checking whether information is understood, giving feedback, naming non-verbal behaviour and emotions were seen less.

In about a quarter of the cases, contacts were sought with the emergency services. The records showed that the Halt-employee was not always referred to for help requests. The majority of all interventions were closed positively - in only seven percent of the registered cases, youngsters dropped out or the process was ended negatively for other reasons.

Promoting and obstructing factors for the effectiveness of the intervention were evaluated based on literature and interviews with those involved. The results of international studies on prevention and criminal behaviour argue in favour of always having conversations with parents (and possibly offering help). The parent interview is appreciated by both Halt-employees and parents (and that is promoting), but Halt-employees are uncertain about the content and find it difficult to fulfil one whole hour. The fact that the parents' interview is voluntary also has an obstructive effect. The type of learning assignments in the Halt-intervention is in line with the results of studies that show that interventions must focus on the development of competences (promoting factor). However, the specific learning assignments are not always considered suitable and/or instructive by Halt-employees and youngsters (obstructive).

According to Halt-employees and parents, initiating the intervention a long time after the date of the crime is obstructing. This appears to occur in some cases.

Experiences

For the experiences of the youngsters, parents and professionals, we used the results from the evaluation lists (n = 47) and the interviews with two youngsters and four parents.

The evaluations show that both youngsters and parents are satisfied with the Halt-intervention. The duration of the assignments was found to be good, and more than half of the youngsters thought the assignments were clear. Furthermore, it was stated that the intervention helped to think before acting, and that it made them more aware of the consequences of unwanted sexting. It is unclear to what extent youngsters have filled in socially desirable answers about the learning effect. The

parent evaluation also shows that they are satisfied with the Halt-intervention and that they thought that the contact with the Halt-employee was good. In addition, they think that the intervention will not be sufficient if the youngster does not experience guilt, and some think that executing community service could also be effective.

In the interviews, youngsters and parents also indicated that they were satisfied with the Halt-intervention. Youngsters and parents sometimes had different expectations at the beginning of the intervention; they thought the intervention would be stricter. The contact with the Halt-employee was experienced positively. The youngsters were also content with the learning assignments. According to a youngster, the intervention has increased empathy. Parents were satisfied with the learning efficiency of their child. Parents thought it was good that the intervention aimed at learning and becoming aware of behaviour, although they expected that a community service order would also be a part of it. Most parents found that the learning effect is primarily achieved through the combination of learning assignments in the intervention and think that this will reduce the risk of recidivism.

It is noteworthy that parents indicated that they pay more attention to the use of social media, while the youngsters indicated that they had not made additional agreements with their parents. As a result, the intervention possibly only partly achieves an important goal that contributes to the effectiveness (more supervision and agreements with educators). This result underlines the importance of investing more in parent interviews. In general, the majority of parents agreed with the punishment their child received.

The interviews with representatives of the authorities involved show that the Halt-intervention is still relatively unknown. They advise to provide more information about what the intervention entails and when it can be applied. Furthermore, all parties indicate that there must be some flexibility and customization in the intervention: looking at the level of the youngster and checking what fits or does not fit. They should also look into whether assistance is already involved and to what extent the intervention fits in with the treatment that the youngster already receives. Finally, it is pointed out that Halt is in a good position to act more preventively by offering more information in the region.

Conclusions:

Reached target group

To reach the intended target group for the Halt-intervention Sexting, Halt depends on references. The implementation phases "dissemination" and "adoption" have not yet gone well. As a result, some of the youngsters that do qualify for the intervention may not be reached. The youngsters that are reached belong to the intended target group: youngsters who commit light crimes and have no additional problems.

Execution as intended

In many cases the intervention is not carried out as prescribed in the program manual. This means that not all core components are executed, or not executed as intended. Most deviations have to do with the conversations that have to be conducted with parents (conversation is not conducted), and with the follow-up conversation, in which the assignments must be discussed (assignment is

not discussed or is adjusted). Most youngsters complete the learning assignments. In the observed conversations, Halt-employees connect with youngsters and their parents in their attitudes and language as intended, but are less successful in conducting in-depth conversations. The intended meta-communication (explanation of goals, procedures, intentions, complaint possibilities) is often not included.

The other elements: extra conversation, contact with school, and excuse are filled in as intended.

Satisfaction

Both the questionnaires and the interviews show that the youngsters and parents are satisfied with the intervention. Contact with the Halt-employee and the learning assignments are considered positive. Youngsters say they have learned from the intervention and parents indicate that they have noticed some behavioural change. Parents consider the parent interview important to stay informed. Professionals who know the Halt-intervention are satisfied with the cooperation and contact with the Halt-employee. They do not know the content of the Halt-intervention, this too should become more known.

Recommendations

The process evaluation has shown that with the implementation of the new Halt-intervention Sexting, an intervention has been developed that is positively received by all involved. However, improvement is still needed on numeral points. These are listed below.

- With regard to the guidelines: indicate more clearly which sexting cases are eligible for the Halt-intervention sexting. Use the same words and criteria as in the guidance manual.
- With regard to the guidance manual and the guideline: describe the contraindications more clearly.
- Improve the connection between the checklist and Aurah with regard to the description: light form of sexual cross-border behaviour.
- Stronger focus on embedding the intervention in the local network of organizations (inter alia by: involving managers in the implementation process and point out the necessity and value of the intervention.
- Fine-tune the program-content to distinctive characteristics of the target group, such as the learning ability and dealing with emotions. In addition to peer pressure, anger and frustration is also a common motive. No attention is being paid to this in the intervention.
- Better support for implementers in making choices in the components during the discussions. A selection scheme could possibly be added in the program manual.
- Address other elements such as attitude and in-depth conversational skills in the program manual. These elements should also receive more attention in training/intervision.
- Parents and youngsters should be better informed about the intervention before the intake, so they can develop a more realistic picture.
- Critically evaluate the films for the film assignments: are all films suitable for all ages? More attention in the training and program manual is desirable.
- More firmly embed making agreements between parents and youngsters in the entire intervention and better monitoring.

This process evaluation has a number of limitations that may influence the expressiveness of some of the results. The small numbers of observations and interviews are a limitation in particular, since they may give an incomplete and less reliable representation. In addition, halt employees, parents and youngsters selected themselves to participate in the observations. This may have caused selection bias. The registration of the application in Aurah is limited because it only indicates whether all conversations have been conducted, and if not, why it did not happen. This registration may not always have been complete and does not provide much substantive information. The measurement of the satisfaction of youngsters and their parents can be influenced by socially desirable answers, since this evaluation was linked to the evaluation from Halt.

Nevertheless, this research has provided many leads for further improvement of the implementation. However, it does not provide information about the extent to which the prevention objectives are achieved. After the intervention has been further improved and sufficient experience has been gained with it, it is useful to conduct a research into the achievement of the objectives.

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Summary	12
1 Inleiding en onderzoeksvragen	23
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	23
1.2 Context	23
1.3 Doelen en doelgroep pilotinterventie	25
1.3.1 Doel van de interventie	25
1.3.2 Leerdoelen van de Halt-interventie sexting	25
1.3.3 Doelgroep van de pilotinterventie	26
1.4 De pilot-interventie.....	27
1.4.1 Opbouw Halt-interventie sexting.....	27
1.4.2 Kerncomponenten van de interventie.....	28
1.4.3 Overige elementen van de interventie.....	29
1.5 Achtergrond	30
1.5.1 Mediagebruik onder jongeren.....	30
1.5.2 Sexting als fenomeen in de ontwikkeling van jeugdigen	30
1.5.3 Reageren op sexting als strafbaar gedrag	32
1.5.4 Aard en omvang van sexting en ongewenste sexting.....	32
1.6 Doel en probleemstelling van het onderzoek	33
1.7 Onderzoeksvragen	34
1.8 Toelichting gekozen terminologie	34
1.9 Leeswijzer.....	35
2 Onderzoekverantwoording	36
2.1 Keuzes voor de aanpak van het onderzoek	36
2.1.1 Voorfase	39
Oriënterende gesprekken.....	39
2.1.2 Hoofdfase	40
2.2 Onderzoeksmethoden	40
2.2.1 Registratieanalyse en dossieronderzoek	40
2.2.2 Observaties en interviews met uitvoerders	41
2.2.3 Interviews met betrokken instanties	43
2.2.4 Focusgroepen.....	43
2.2.5 Interviews met jongeren en ouders	44
2.2.6 Vragenlijsten jongeren en ouders.....	44
2.3 Werving en respons.....	45
2.4 Beperkingen van het onderzoek.....	46

3	Verwijzing en instroom	47
3.1	Verloop van de verwijzing naar Halt	47
3.1.1	<i>Verwijzing volgens de toeleidingshandleiding en leidraad afdoening sextingzaken</i>	<i>47</i>
3.1.2	<i>Aantal verwijzingen naar Halt</i>	<i>49</i>
3.1.3	<i>Verloop van de verwijzing.....</i>	<i>51</i>
3.2	De bereikte doelgroep	52
3.2.1	<i>De beoogde doelgroep volgens de toeleidingshandleiding.....</i>	<i>52</i>
3.2.2	<i>Bevindingen ten aanzien van beoogde doelgroep</i>	<i>54</i>
3.3	Kenmerken van de jongeren in de Halt-interventie	60
3.3.1	<i>Sekse.....</i>	<i>60</i>
3.3.2	<i>Opleidingsniveau</i>	<i>60</i>
3.3.3	<i>Wijze van plegen, en motief</i>	<i>60</i>
3.3.4	<i>Attituden.....</i>	<i>61</i>
3.3.5	<i>Rol van ouders</i>	<i>62</i>
3.3.6	<i>Psychosociale kenmerken.....</i>	<i>62</i>
3.4	Kenmerken van de slachtoffers	63
4	De uitvoering van de Pilot-interventie	65
4.1	Bevindingen uitvoering kerncomponenten	66
4.1.1	<i>Startgesprek</i>	<i>66</i>
4.1.2	<i>Leeropdrachten</i>	<i>66</i>
4.1.3	<i>Vervolggesprek.....</i>	<i>67</i>
4.1.4	<i>Oudergesprek.....</i>	<i>68</i>
4.1.5	<i>Excuus aanbieden</i>	<i>70</i>
4.1.6	<i>Eindgesprek.....</i>	<i>70</i>
4.1.7	<i>Houding, taalgebruik, gespreksvaardigheden</i>	<i>71</i>
4.2	Bevindingen uitvoering overige elementen	72
4.2.1	<i>Contact met school.....</i>	<i>72</i>
4.2.2	<i>Inzet extra gesprek</i>	<i>72</i>
4.3	Afronding interventie.....	73
4.4	Bevorderende en belemmerende factoren Halt-interventie	73
4.4.1	<i>Kenmerken van de interventie zelf</i>	<i>74</i>
4.4.2	<i>Kenmerken van de Halt-medewerkers</i>	<i>76</i>
4.4.3	<i>Kenmerken van wijze van implementatie door Halt</i>	<i>76</i>
4.4.4	<i>De maatschappelijke context (waaronder samenwerking met ketenpartners).</i>	<i>77</i>

5	De ervaringen	78
5.1	Ervaringen jongeren en ouders	78
5.1.1	<i>Evaluatie jongeren</i>	78
5.1.2	<i>Evaluatievragenlijst ouders</i>	80
5.1.3	<i>Interviews jongeren en ouders</i>	82
5.2	Interviews met vertegenwoordigers van betrokken instanties	85
5.2.1	<i>Ervaringen vanuit scholen</i>	85
5.2.2	<i>Ervaringen vanuit Politie</i>	86
5.2.3	<i>Ervaringen vanuit Veilig Thuis</i>	87
5.2.4	<i>Ervaring vanuit jeugdhulpverlening</i>	87
6	Conclusies en aanbevelingen	89
6.1	Bereik.....	89
6.1.1	<i>Verwijzing</i>	89
6.1.2	<i>Beoogde doelgroep en indicatiecriteria</i>	90
6.1.3	<i>Kenmerken van de doelgroep</i>	90
6.2	Uitvoering zoals bedoeld	91
6.2.1	<i>Uitvoering</i>	91
6.2.2	<i>Aanvullende interventies en inbedding</i>	92
6.2.3	<i>Drop out</i>	92
6.2.4	<i>Bevorderende en belemmerende factoren</i>	92
6.3	Tevredenheid.....	93
6.3.1	<i>Jongeren en ouders</i>	93
6.3.2	<i>Professionals</i>	94
6.4	Aanbevelingen	94
6.4.1	<i>Verwijzing</i>	94
6.4.2	<i>Uitvoering</i>	95
6.4.3	<i>Ervaringen</i>	96
6.5	Beperkingen van het onderzoek.....	96
6.6	Suggesties voor vervolgonderzoek	97
	Geraadpleegde literatuur	98
	Bijlage 1: Begeleidingscommissie	101
	Bijlage 2: Brief jongeren en ouders	102
	Bijlage 3: Observatie instrument	106
	Bijlage 4: Interviewschema betrokken instanties	134
	Bijlage 5: Vragenlijst jongeren	138
	Bijlage 6: Vragenlijst ouders	142
	Bijlage 7: Itemlijst interviews jongeren en ouders	145

1 Inleiding en onderzoeksvragen

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

De Halt-interventie sexting: Respect online (hierna: Halt-interventie sexting) is in 2017 door Stichting Halt (hierna Halt) en Rutgers ontwikkeld voor jongeren die zich schuldig hebben gemaakt aan lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hieronder worden twee vormen verstaan:

- Sexting tussen jongeren onderling waarbij het beeldmateriaal ongewenst vervaardigd en/of verspreid is
- Profielmisbruik en seksuele pesterijen of beledigingen.

De interventie werd mede naar aanleiding van Kamervragen ontwikkeld, omdat er tot dat moment binnen de jeugdstrafrechtketen geen passende interventie beschikbaar was voor deze jongeren.

De eerder ontwikkelde leerstraf 'Respect Limits' sloot niet voldoende aan bij deze doelgroep (Halt/Rutgers 2017). Deze nieuwe interventie zal gaan dienen als alternatieve straf.

Op 1 september 2017 is gestart met de implementatie van de pilot interventie in alle Halt-regio's². Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (hierna: WODC) stelt in de startnotitie van dit onderzoek (p.2): 'Na een aanloopfase zal op 1 november de pilot van de interventie officieel van start gaan. Gelijktijdig dient de procesevaluatie van start te gaan waarin de eerste 40 zaken zullen worden meegenomen waarin de interventie wordt toegepast. Voor een goede implementatie van de interventie is het belangrijk dat niet alleen de uitvoering van de interventie succesvol plaatsvindt, maar ook de verwijzing naar Halt op juiste wijze gebeurt. Daarnaast zal worden gekeken naar de ervaringen van daders en hun ouders.'

1.2 Context

Een Halt-afdoening is een straf voor jongeren van 12 tot 18 jaar die naar oordeel van de officier van justitie een licht strafbaar feit hebben gepleegd. Een jongere die zich schuldig maakt aan bijvoorbeeld vernieling, (winkel-)diefstal, vuurwerkoverlast of veel spijbelt kan van de officier van justitie de keus krijgen: verdere vervolging of naar Halt. Hierbij is er een onderscheid tussen Halt-mandaat zaken en Halt+ zaken. Halt-mandaat zaken kunnen rechtstreeks door de politie naar Halt verwezen worden. Bij Halt+ zaken is altijd toestemming van de Officier van Justitie nodig, om de zaak naar Halt te verwijzen. In geval van online seksueel grensoverschrijdend gedrag is er altijd toestemming nodig van de Officier van Justitie om naar Halt te kunnen verwijzen (discretionaire bevoegdheid OvJ; zie ook 2.1.1).

In een Halt-afdoening kan de jongere rechtzetten wat hij of zij fout heeft gedaan, zonder dat hij daarbij een aantekening krijgt op zijn justitiële documentatie.

Voor een succesvolle Halt-afdoening is het nodig dat:

- de jongere en zijn/haar ouders instemmen met deelname;

² Noord-Nederland, Oost-Nederland, Midden-Nederland, Noord-Holland, Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Zeeland - West-Brabant, Oost-Brabant, Limburg, conform politie eenheden.

- de jongere de gemaakte afspraken tijdens de Halt-afdoening volledig nakomt;
- er geen sprake is van ernstige, achterliggende problematiek bij de jongere.

Als de jongere alle afspraken met Halt is nagekomen stuurt Halt een positief advies naar de officier van justitie. De zaak is hiermee afgedaan: De officier van justitie van het OM stelt geen vervolging in en de jongere voorkomt hiermee een aantekening in de justitiële documentatie.

Als de jongere de gemaakte afspraken niet nakomt stuurt Halt een negatief advies naar de verwijzer, politie en/of officier van justitie waarna een strafrechtelijke procedure gestart zal worden³.

Iedere Halt-afdoening bestaat uit vaste onderdelen⁴:

- Een telefonisch voorgesprek met de ouder(s).
- Het startgesprek met de jongere en zijn ouder(s), waarin aandacht is voor het delict en de achtergrond van de jongere. Hierbij wordt ook de opdracht besproken. Tijdens dit gesprek wordt er ook een risicotaxatie gemaakt (Halt-signaleringsinstrument) en krijgt de jongeren zo nodig een advies voor doorverwijzing. Het Halt-signaleringsinstrument geeft een scoring voor signalen en dynamische risicofactoren voor recidive.
- Het maken van een excuusopdracht.
- Het uitvoeren van leeropdrachten, het aantal is afhankelijk van het delict en de jongere.
- Een vervolggere, en indien nodig een extra gesprek.
- Het zo mogelijk hebben van een excuusgesprek met het slachtoffer.
- Vergoeden van (im)materiele schade in geval van schade.
- Een eindgesprek, waarin jongere en ouder(s) afspraken met elkaar maken hoe delicten in de toekomst te voorkomen.
- Eventueel: het uitvoeren van een werkstraf.
- In sexting zaken: een oudergesprek.

Voor iedere Halt-afdoening gelden ook een aantal uitgangspunten:

- Snel, vroegtijdig en consequent reageren op het strafbare feit
- Persoonsgerichte aanpak, maatwerk in plaats van standaard aanpak
- Signaleren van achterliggende problematiek, zo nodig doorverwijzen naar een gecertificeerde instelling voor jeugdbescherming en of andere zorginstantie
- Relatie tussen het delict en de gevolgen daarvan
- Jongeren confronteren met hun gedrag en verantwoordelijkheidsgevoel en normbesef vergroten
- Jongeren gedragsalternatieven bieden en herhaling voorkomen door positieve gedragsbeïnvloeding
- Ouders betrekken bij de interventie
- Bijdrage leveren aan de opvoeding van de jongeren met betrekking tot sociale en morele ontwikkeling
- Genoegdoening en vergelding bieden aan de samenleving
- Activiteiten vinden buiten schooltijd plaats op een voor de jongere redelijke reisafstand

³ Afkomstig van website Halt: www.halt.nl.

⁴ De onderdelen en uitgangspunten zijn opgenomen in de werkprocesbeschrijving Halt-straf. Discretionaire bevoegdheid officier van Justitie. De methodische aanpak, 1 augustus 2016.

- Het opleggen van leeropdrachten gaat voor het opleggen van werkopdrachten. Dit omdat met een leeropdracht meer nadruk wordt gelegd op het pedagogische karakter van de afdoening.

De algemene werkprocesbeschrijving (Halt, 2016) geeft daarnaast aan, dat de Halt-medewerker alle modules die van toepassing zijn uitvoert conform de werkprocesbeschrijving en bijbehorende instructies. Afwijken van de in de werkprocesbeschrijving opgenomen procedure kan volgens de werkprocesbeschrijving slechts na toestemming van de teammanager; maar deze procedureregeling is inmiddels niet meer geldig (mondelinge mededeling C. Driessen). De Halt-medewerker onderbouwt de keuzes en legt ze vast in Aurah. Op grond van het uitgangspunt maatwerk versus standaardaanpak kan de Halt-medewerker op professionele gronden kiezen voor het afwijken van aangegeven stappen binnen de procedure.

1.3 Doelen en doelgroep pilotinterventie

De pilot is op 1 november 2017 officieel van start gegaan als aanbod voor een passende buitenstrafrechtelijke aanpak voor jongeren die lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond.

De interventie wordt beschreven in twee handleidingen:

- een toeleidingshandleiding Halt-interventie sexting Respect online en
- een programmahandleiding Halt-interventie sexting: Respect Online.

De toeleidingshandleiding is bedoeld voor het OM, politie en Raad voor de Kinderbescherming en geldt als ondersteuning voor de verwijzing. Doelen, doelgroep en selectie- en indicatiecriteria worden beschreven. Daarnaast wordt uitleg gegeven over het betrekken van het sociale netwerk en nazorg, het verloop van de aanmelding en met wie de Halt-medewerkers contact kunnen opnemen voor overleg.

De programmahandleiding is bedoeld voor Halt-medewerkers. De opbouw van de programmahandleiding is hetzelfde als bij andere typen delicten. Ook worden door Halt dezelfde criteria gehanteerd als bij andere Halt-interventies ten aanzien van kwaliteit van uitvoering, rapportage, vertrouwelijkheid, opleiding, terugmelding en ketensamenwerking.

1.3.1 Doel van de interventie

Het doel van de nieuwe interventie is om jongeren die lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond inzicht te laten krijgen in (de negatieve gevolgen van) hun digitale gedrag en te zorgen dat er geen herhaling van dit gedrag plaatsvindt.

1.3.2 Leerdoelen van de Halt-interventie sexting

Door middel van literatuuronderzoek en doelgroepenonderzoek naar risicofactoren voor lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag (Rutgers, 2017) is vastgesteld dat de interventie zich op de volgende determinanten van gedrag moet richten:

- Kennis van regels omtrent online seksueel gedrag;

- Bewustzijn van gevolgen van gedrag (voor de dader en het slachtoffer);
- Herkennen van risicovolle situaties
- Weerbaarheid van de dader voor groepsdruk en vergroten van zelfvertrouwen.

Daarnaast moeten ouders ondersteuning krijgen bij het stellen van regels omtrent online mediagebruik en het spreken met hun kind over online seksueel gedrag.

Deze determinanten zijn vertaald naar onderstaande leerdoelen. Er zijn zowel leerdoelen voor de jongeren als voor de ouders/verzorgers geformuleerd.

Leerdoelen voor de jongere:

- Kent de regels voor veilig en respectvol online seksueel gedrag.
- Is zich bewust van de negatieve gevolgen voor het slachtoffer en voor zichzelf.
- Herkent voor hem/haar risicovolle situaties (emoties, groepsdruk, online-zijn) en kan kiezen voor ander gedrag.

Leerdoel voor de ouders/verzorgers:

- Ouders zijn in staat op adequate wijze het gesprek aan te gaan over veilig en respectvol online (seksueel) gedrag en afspraken te maken.

Voor een uitgebreidere formulering van te behalen resultaten per leerdoel verwijzen wij naar de programmahandleiding.

1.3.3 Doelgroep van de pilotinterventie

De Halt-interventie is bedoeld voor jongens en meisjes in de leeftijd van 12 tot 18 jaar die lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond. Hierbij gaat het volgens de toelichtingshandleiding om twee typen online grensoverschrijdend gedrag (Halt, 2017):

- sexting tussen jongeren onderling waarbij het beeldmateriaal ongewenst vervaardigd en/of verspreid is;
- profielmisbruik en seksuele pesterijen of beledigingen.

Daarbij gaat het om lichte jeugdzaken en leeftijdsgebonden delict gedrag. De doelgroep wordt omschreven als: "jongeren voor wie normbevestiging en confrontatie met de gevolgen van hun daden in de vorm van een Halt-straf een afdoende reactie is" (Halt, 2017). Dit ter beoordeling van de Officier van Justitie, die een afweging maakt tussen aard en ernst van het delict, kans op recidive en de omstandigheden van de jongere, mede op basis van het advies van de Raad van de Kinderbescherming (Halt, 2017).

1.4 De pilot-interventie

1.4.1 Opbouw Halt-interventie sexting

De Halt-interventie sexting is als volgt opgebouwd:

Tabel 1 Onderdelen	Toelichting	Duur
Startgesprek	Informatieverzameling, delictbespreking en het maken van afspraken. Afname Checklist en Halt-Signaleringsinstrument i.v.m. zorgsignalering. Uitleg leeropdracht 1 en 2; meegeven leeropdrachten, inclusief vragenlijst 'Interview met ouders.'	1,5 uur
Leeropdracht 1	Online regels & respect Regels (omgangsregels) en afspraken voor veilig en respectvol online seksueel gedrag.	2 uur
Leeropdracht 2	Gevolgen Gevolgen voor de ander/anderen en voor jongere zelf	2 uur
Vervolggesprek	Bespreking leeropdracht 1 en 2 en oefenen met excuus Uitleg leeropdracht 3	1 uur
Leeropdracht 3	Jezelf zijn Risicovolle situaties (zoals groepsdruk en online-zijn) herkennen en weten hoe je anders (weerbaar) kunt reageren.	2 uur
Oudergesprek	Ondersteuning ouders in het gesprek aangaan met hun kind op gebied van veilig, respectvol online (seksueel) gedrag en het maken van afspraken met elkaar	1-1,5 uur
Excuus aanbieden	In afstemming met wensen slachtoffer via excuusbrief, excuus- of herstelgesprek	1-2 uur
Eindgesprek	Bespreking leeropdracht 3 en excuus Afspraken voor de toekomst Invullen evaluatieformulieren ouders en jongere Afronding invullen Checklist voor de Halt-medewerker	1 uur
<i>Optioneel: extra gesprek</i>	<i>t.b.v. doorverwijzing, zorgmelding of extra ondersteuning leeropdrachten</i>	<i>1 uur</i>
Evt.. schade vergoeden	Naast het excuusgesprek kan ook het vergoeden van immateriële schade onderdeel uitmaken van de interventie	

Gemiddeld duurt de gehele Halt-interventie: 12-14 uur.

1.4.2 Kerncomponenten van de interventie

Bij iedere interventie dienen een aantal vaste onderdelen te worden ingezet. Deze vaste onderdelen van de interventie zijn:

- startgesprek
- leeropdrachten
- vervolgggesprek
- oudergesprek
- vorm van excuus aanbieden
- eindgesprek

In de programmahandleiding wordt daarnaast per onderdeel beschreven hoe de Halt-medewerker deze gesprekken dient uit te voeren.

Startgesprek

De interventie start met een startgesprek. Tijdens dit startgesprek komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Welkom heten en kennismaken;
- Uitleg over doel, inhoud en procedure van de Halt-interventie;
- Bespreken van het delict;
- Uitleg van de leeropdrachten;
- Afnemen Halt-signaleringsinstrument;
- Doornemen van het strafvoorstel, waarbij de jongeren en ouders (als jongere onder de 16 jaar is) moeten instemmen;
- Vooruitblik op het vervolgggesprek.

Na een gezamenlijke start met ouders en jongere wordt altijd met de jongere apart gesproken over wat er is voorgevallen. In het startgesprek wordt ook geprobeerd ouders te motiveren om deel te nemen aan het oudergesprek.

Leeropdrachten

Het doel van de leeropdrachten is om de jongeren meer inzicht te laten krijgen in de (negatieve) gevolgen van het digitale gedrag. Ook leert hij mogelijke gedragsalternatieven aan. De leeropdrachten moeten in volgorde van 1 tot en met 3 worden gedaan. In de programmahandleiding zijn feedbackformulieren opgenomen. Aan de hand van deze formulieren kunnen aandachtspunten genoteerd worden. De Halt-medewerker kan in de vervolgggesprekken deze punten er bij pakken om met de jongere over deze punten verder het gesprek aan te gaan.

Vervolgggesprek

In het vervolgggesprek worden na een terugblik op het startgesprek de leeropdrachten 1 en 2 besproken. In leeropdracht 1 is een spiekbriefje gemaakt dat de jongeren moeten meenemen naar het vervolgggesprek. Tijdens het vervolgggesprek kunnen op dit spiekbriefje nog relevante tips worden toegevoegd. In leeropdracht 2 is een opdracht 'voorbereiding op excuus' gemaakt. In het vervolgggesprek geeft de Halt-medewerker constructieve feedback. De Halt-medewerker moet een verbinding maken met een vorm van excuus en hierover afspraken maken. Een vorm van excuus wordt in het gesprek geoefend.

Oudergesprek

Het oudergesprek vindt volgens de handleiding plaats nadat leeropdracht 1 (o.a. interview met ouders) door de jongere is ingeleverd. Dit wordt besproken in het oudergesprek. In het oudergesprek vindt een introductie plaats en wordt het doel van het oudergesprek uitgelegd. Er staan daarnaast twee onderwerpen centraal:

- Hoe kun je als ouder je kind ondersteunen om veilig, respectvol online (seksueel) gedrag te laten zien?
- Welke regels en afspraken moet ik hiervoor maken met mijn kind. Deze regels kunnen op een flap-over worden geschreven. De Halt-medewerker bespreekt hierbij welke regels het meest werkbaar zijn en geeft de opdracht mee dat ouders deze regels met de jongere gaat bespreken.

De Halt-medewerker kan ook een ijsbreker inzetten. Dit is een oefening om het gesprek op gang te brengen en informatie te krijgen over de gezinssituatie en samenwerking. Bij de afsluiting krijgen ouders de opdracht om de gemaakte afspraken met de jongere te bespreken. De jongere maakt in leeropdracht 3 zelf ook nog een afspraak voor de toekomst. Daarnaast dient de Halt-medewerker (indien van toepassing) te bespreken hoe het eventuele nazorg traject eruit ziet en met wie zij contact kunnen opnemen.

Excuus aanbieden

In afstemming met de wensen van het slachtoffer bepaalt de Halt-medewerker zelf welke vorm van excuus wordt aangeboden (excuusbrief, excuus- of herstelgesprek).

Eindgesprek

In het eindgesprek worden leeropdracht drie en de belangrijkste tips voor de jongere besproken. Ook het excuus en de herstelopdracht (of het excuus- of herstelgesprek) worden besproken. Er worden afspraken gemaakt om herhaling in de toekomst te voorkomen. De Halt-medewerker moet vragen of ouders en jongeren bereid zijn om een evaluatie in te vullen en er moet op de klachtenregeling zijn gewezen.

1.4.3 Overige elementen van de interventie

De Halt-medewerker dient in principe alle onderdelen uit te voeren, volgens de programmahandleiding. De algemene werkprocesbeschrijving laat iets meer ruimte, en stelt dat de Halt-medewerker op professionele gronden daarvan kan afwijken (zie 1.2). Dit dient echter altijd in Aurah gerapporteerd te worden.

Bij de volgende onderdelen kan de Halt-medewerker volgens de programmahandleiding van Respect Online een eigen inschatting maken:

- al dan niet contact met school opnemen;
- extra gesprek bij jongeren met lvb;
- extra gesprek naar aanleiding van zorgsignalen die uit de checklist blijken;
- al dan niet een herstelgesprek met het slachtoffer voeren (afhankelijk van wensen slachtoffer en haalbaarheid: kan de jongere dit op adequate wijze uitvoeren?).

Deze merken wij in het rapport aan als *overige elementen*.

Daarnaast verstrekt de programmahandleiding concrete tips en richtlijnen voor de uitvoering van de interventie en het bespreken van de verschillende opdrachten. De Halt-medewerker kan hierbinnen kiezen welke bespreekpunten relevant zijn in de betreffende casus (Halt programmahandleiding, 2017). Ook kan de Halt-medewerker zelf inschatten welke vorm van excuus het meest wenselijk is. De programmahandleiding geeft daarvoor richtlijnen.

1.5 Achtergrond

1.5.1 Mediagebruik onder jongeren

Sociale media en internet speelt bij jongeren een steeds grotere rol. Jongeren verzamelen en delen informatie steeds meer online. Dit biedt kansen voor de ontwikkeling van jeugdigen. Het zorgt voor het maken en onderhouden van contacten, verrijking van kennis en kunde en het reguleren van hun emoties (Nikken, 2013).

Het gebruik van een smartphone is toegenomen onder jongeren. Onderzoek uit 2016 wijst uit dat de gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor het eerst een smartphone bezitten 10,3 jaar is. Jongeren dragen met hun smartphone het internet continu met zich mee (Influence Central, 2017).

1.5.2 Sexting als fenomeen in de ontwikkeling van jeugdigen

Sexting wordt in de literatuur verschillend gedefinieerd. Wij sluiten aan bij Nohlen en Harreveld (2017) die onder sexting verstaan: het maken en verspreiden van seksuele plaatjes van betrokkene of andere vormen van seksuele communicatie. Vaak wordt sexting onder jongeren beschreven als risicovol, normafwijkend gedrag dat nare gevolgen met zich mee kan brengen. Echter, volgens Nohlen en Harreveld hoeft sexting niet problematisch te zijn.

Bij de normale ontwikkeling van kinderen en jongeren hoort, dat zij experimenteren met nieuw gedrag en daarmee de grenzen van toelaatbaar gedrag verkennen. Durven en vertrouwen ontwikkelen, evenals fouten maken en gecorrigeerd worden zijn noodzakelijk voor het aanleren van vaardigheden die in het volwassen leven een vereiste zijn. Dat geldt volgens Nohlen en Harreveld ook voor vaardigheden inzake intimiteit, seksualiteit en het aangaan van relaties.

Vanuit het perspectief dat sommige 'experimenten' bij de ontwikkeling horen, kan sexting worden begrepen als verkennend gedrag van jonge mensen. Dat blijkt al uit de omvang ervan. *Seks onder je 25e* (de Graaf et al. 2017), een landelijk onderzoek naar liefde, relaties en seks onder jongeren van 12-25 jaar, heeft in juni 2017 haar uitkomsten gepubliceerd⁵. Dit onderzoek laat zien dat één op de acht jongeren weleens een naaktfoto of filmpje van zichzelf naar iemand anders heeft gestuurd.⁶ Zolang dit gebeurt in een gelijkwaardige relatie, zonder dwang of (sociale) druk, en op basis van vertrouwen, is er volgens experts op het gebied van jongeren en seksuele ontwikkeling geen probleem⁷.

Echter, relaties tussen jongeren zijn vaak vergankelijk, wat een verhoogd risico met zich meebrengt dat gestuurd beeldmateriaal wordt doorgestuurd zonder toestemming (Zimmer-Gembeck, e.a., 2001)

Ook het gebruik van de smartphone zorgt ervoor dat het voor jongeren laagdrempeliger is geworden privé-informatie te delen. Jongeren hebben de smartphone immers altijd bij de hand en

⁵ <http://seksonderje25e.nl/page/persbericht>

⁶ (www.seksonderje25e.nl).

⁷ (www.rutgers.nl/nieuws-opinie/nieuwsarchief/sexting-voorlichting-belangrijk).

deze is toegerust met technologie die de jongere in staat stelt direct, snel en ogenschijnlijk veilig privé informatie te delen met anderen of te ontvangen. De snelheid waarmee beeldmateriaal kan worden verstuurd en ontvangen, vormt een risico in combinatie met de nog cognitieve naïviteit van jongeren. Jongeren zijn volgens The Canadian Centre for Child Protection (2017) kwetsbaar voor het sturen van foto's of video's onder groepsdruk. Ook lopen zij risico dat hun reeds eerder gestuurde foto's worden doorgestuurd.

In het onderzoek van Spanjaard en Slot (2015) gaat het om jongeren tussen de 12 en 17 jaar. Zij noemen twee ontwikkelingstaken voor deze leeftijdsgroep die we kunnen relateren aan sexting:

- Intimiteit en seksualiteit: seksualiteit integreren in je persoonlijkheid, ontdekken wat mogelijkheden, wensen en grenzen zijn in intieme en seksuele relaties bij jezelf en bij anderen.
- Sociale contacten en vriendschappen: contacten leggen en onderhouden, oog hebben voor wat contacten met anderen kunnen opleveren, je openstellen voor vriendschap, vertrouwen geven en nemen, wederzijdse acceptatie.

Al daarvoor, in de leeftijd van 6-11 jaar, worden kinderen geacht twee ontwikkelingstaken te leren beheersen die ook een rol kunnen spelen bij sexting:

- Herkennen en bijsturen van emoties: herkennen en benoemen van eigen gevoelens, risicovolle impulsen opmerken, beheersen of bijsturen.
- Je verplaatsen in anderen: je inleven in situaties die je niet zelf meemaakt, de bedoelingen en belangen kunnen inschatten van andere kinderen en van volwassenen, rekening houden met wensen / belangen van anderen.

Wanneer het leren beheersen van een of meer van deze ontwikkelingstaken niet goed verloopt, en zeker als vroegere ontwikkelingstaken nog niet goed zijn afgerond, kan dat ertoe leiden dat met sexting grenzen worden overschreden. De gevolgen van sexting voor betrokkenen zijn dan mogelijk erg groot. Betrokkenen zijn slachtoffer (gefilmde) en dader (filmer of iemand anders die beeldmateriaal bezit en verspreid/openbaar maakt). Slachtoffers kunnen gevoelens van angst, schaamte en schuld ervaren. Zij kunnen geconfronteerd worden met negatieve reacties uit de omgeving, reputatieschade lijden en te maken krijgen met pesten en chantage. De impact kan bij bepaalde vormen van slachtofferschap groot zijn, en tot gevoelens van machteloosheid leiden (Jonker, van Berlo, & van Haastrecht, 2017) Ook voor de plegers van grensoverschrijdende vormen van sexting kunnen gevolgen groot zijn. Zij kunnen – ook al gaat het om onbekwaam handelen- hiervoor strafrechtelijk worden vervolgd. Aangezien het bezit en verspreiden van naaktafbeeldingen van iemand onder de 18 jaar beschouwd wordt als kinderporno kunnen zij levenslang als zedendader geregistreerd staan, hetgeen hun toekomstige carrièremogelijkheden sterk kan belemmeren (Jonker, van Berlo & van Haastrecht, 2017).

Dit wordt bevestigd door onderzoek van Kugler e.a. (2017), die niet alleen de negatieve consequenties van sexting beschrijven, maar ook tevens aangeven dat juist deze jonge adolescenten kwetsbaar zijn door ook ander risicogedrag te laten zien.

1.5.3 Reageren op sexting als strafbaar gedrag

Wanneer het gaat om het maken, doorsturen en/of op internet plaatsen van filmpjes of beelden van seksueel gedrag zonder dat de persoon die afgebeeld wordt daar toestemming toe heeft gegeven, spreken we van online seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Naar de letter van de wet is er dan sprake van een zedendelict: productie, bezit of verspreiding van kinderpornografie; artikel 240b Wetboek van Strafrecht (hierna artikel 240b Sr). De Leidraad afdoening sextingzaken 'Pubers in Beeld 2017' wanneer een jongere voor artikel 240b Sr kan worden vervolgd. Dit is als:

- Er sprake is van druk, dwang of misleiding;
- Degene van wie de beelden zijn gemaakt dit niet wist;
- De betrokkenen ongelijkwaardig zijn (bijvoorbeeld door een groot leeftijdsverschil);
- De beelden zijn gemaakt om er geld mee te verdienen;
- De beelden zijn gebruikt voor pesten of chantage;
- De beelden zijn verspreid.

Ongewenste sexting kan een signaal zijn voor mogelijk ernstige, achterliggende problematiek. In veel gevallen is daar echter helemaal geen sprake van, en is een preventieve, corrigerende, normbevestigende reactie vanuit de overheid voldoende. Als een jongere echter niet vroegtijdig wordt gecorrigeerd kan dit ook voor hem grote gevolgen hebben. Het plegen van een zedendelict betekent: levenslange registratie in het zedenregister. Een van de gevolgen hiervan is dat de persoon niet in aanmerking komt voor een Verklaring omtrent Gedrag (VOG).

Met een verwijzing naar de nieuwe Halt-interventie krijgt een jongere vroegtijdig een alternatief aangeboden. Hij wordt bewust gemaakt van de oorzaken en gevolgen van zijn gedrag voor het slachtoffer, maar ook voor zichzelf. Hij wordt bewust gemaakt van het feit dat zijn gedrag niet acceptabel is, en hij krijgt de kans om eventuele schade te herstellen. De jongere krijgt wanneer de halt afdoening positief is afgerond ook geen strafblad. De Halt-interventie Sexting heeft zoals gebruikelijk bij Halt, daarbij ook oog voor mogelijk achterliggende problematiek. Indien zorgsignalen daar aanleiding toe geven, wordt de jongere doorverwezen naar hulpverlening.

1.5.4 Aard en omvang van sexting en ongewenste sexting

In een meta-analyse van 39 onderzoeken naar de prevalentie van verschillende vormen van sexting tussen jeugdigen, zijn het verzenden, ontvangen, het doorsturen zonder toestemming en het doorgestuurd krijgen zonder toestemming onderzocht (Madigan e.a., 2018). Er deden 110.380 deelnemers mee aan de onderzoeken, met een gemiddelde leeftijd van 15,2 jaar (en een leeftijdsrange van 11.9 jaar tot 17.0 jaar). Van de deelnemers was 47,2% man. De meeste onderzoeken zijn uitgevoerd in Amerika en Europa.

Uit de meta-analyse blijkt dat de gemiddelde over alle onderzoeken 14,8% van de jongeren sexting had verzonden en 27,4% van de jongeren sexting had ontvangen. Gemiddeld over alle onderzoeken hadden 12% van de jongeren beeldmateriaal zonder toestemming doorgestuurd, en 8,4% had seksuele foto's of filmpjes zonder toestemming doorgestuurd gekregen. In Nederlands onderzoek werden vergelijkbare aantallen met betrekking tot sexting uit eerste hand gevonden. Uit het onderzoek 'Seks onder je 25^e' (de Graaf et al. 2017), blijkt dat 12% van de meisjes en 13% van de jongens wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf naar iemand anders heeft gestuurd. Dat is veel meer dan in 2012, toen respectievelijk 4% van de meisjes en 6% van de jongens dit deden (de Graaf et al. 2012). En: 24% van de jongens en 19% van de meisjes ontving een

persoonlijke naaktfoto of een seksfilmpje van een ander. Het doorsturen zonder toestemming lijkt minder vaak voor te komen. Van de jongeren van wie een naaktfoto of seksfilmpje werd doorgestuurd naar anderen (2% van de jongens en 1% van de meisjes), zegt ruim de helft van de jongens en driekwart van de meisjes dat ze dit vervelend vonden.

Gesteld kan worden dat sexting onder jongeren een veelvoorkomend fenomeen is. De prevalentie van sexting onder jongeren, neemt volgens Temple e.a. (2012) toe tot de leeftijd van 18 jaar. De toename van sexting bij ouder wordende jeugd wordt volgens Ott & Pfeiffer (2009) verklaard door de met de leeftijd groeiende seksuele exploratie en identificatie en het met de leeftijd toenemend aantal smartphone gebruikers.

Het gangbare beeld o.a. in de media dat sexting voornamelijk gaat over meisjes die onder druk van mannelijke leeftijdsgenoten overgaan tot het versturen van naaktfoto's of video's, vindt geen empirische ondersteuning. Online seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt zowel door meisjes als jongens vertoond.

1.6 Doel en probleemstelling van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is na te gaan of de nieuw ontwikkelde Halt-interventie sexting wordt uitgevoerd zoals bedoeld en of de juiste doelgroep wordt bereikt. Wij hebben onderzocht hoe de verwijzing naar de Halt-afdoening sexting verloopt, hoe de Halt-medewerkers de interventie hebben uitgevoerd, en hoe de jongeren en hun ouders zelf de interventie en het leereffect van de interventie hebben ervaren.

Daarmee kan een bijdrage worden geleverd aan de verdere implementatie en borging van de interventie.

De probleemstelling zoals geformuleerd door de opdrachtgever (WODC) luidt:

“Hoe verloopt de verwijzing van jongeren naar de Halt-interventie sexting, hoe verloopt de uitvoering van de interventie en hoe ervaren jongeren, ouders/verzorgers en betrokken instanties de interventie?”

In termen van de effectladder van het Nederlands Jeugdinstituut (www.nji.nl) worden daarmee de voorwaarden voor doeltreffendheid in beeld gebracht: de beoogde doelgroep wordt bereikt, de interventie wordt uitgevoerd zoals bedoeld, er is weinig uitval en cliënten zijn tevreden.

1.7 Onderzoeksvragen

De onderstaande onderzoeksvragen, opgesteld door het WODC en aangevuld door de onderzoekers, zijn leidend geweest in de uitvoering van deze procesevaluatie:

Verwijzing

- 1a Verloopt de verwijzing van jongeren naar de Halt-interventie sexting conform toeleidingshandleiding en komt de doelgroep overeen zoals beoogd? Wordt voldaan aan de indicatiecriteria? En zo niet, wat is de reden voor instroom⁸?
- 1b Wat zijn de kenmerken van de jongeren die worden verwezen naar Halt voor sexting interventie en wat zijn de kenmerken van de slachtoffers?

Uitvoering

- 2a. In hoeverre wordt de Halt-interventie sexting uitgevoerd volgens de programmahandleiding?
- 2b. Wat is de reden om af te wijken van onderdelen van de interventie?
- 2c. Hoe vaak wordt er een extra gesprek ingezet en wat is de aanleiding hiervoor geweest?
- 2d. Hoe vaak wordt de zaak negatief afgesloten en met welke reden?
- 2e. In hoeveel gevallen is er contact geweest vanuit Halt met school n.a.v. delict?
- 2f. Hoe vaak vindt er doorverwijzing plaats naar hulpverlening of een andere interventie?
- 2g. Wat zijn de bevorderende en belemmerende factoren bij de uitvoering van de onderdelen van de Halt-interventie sexting?

Ervaring betrokkenen:

- 3a. Hoe ervaren jongeren en ouders de Halt-interventie sexting (d.w.z. de gesprekken, leeropdrachten en oudergesprek)?
- 3b. Hoe ervaren de ketenpartners de Halt-interventie sexting (m.b.t. samenwerking en mate van terugkoppeling, expertise medewerkers, juiste voorlichting over interventie van verwijzers) en wat zijn hun aanbevelingen voor eventuele doorontwikkeling?

1.8 Toelichting gekozen terminologie

Om de leesbaarheid van het rapport te vergroten spreken wij een aantal keren van “hij”. Hiermee wordt tevens “zij” bedoeld. Immers de doelgroep bestaat zowel uit jongens als meisjes. Wanneer wij spreken over ouders dan bedoelen wij wettelijke vertegenwoordigers (dus ook verzorgers/voogden).

⁸ Jeugdigen die reeds eerder door het OM voor een misdrijf een transactie aangeboden hebben gekregen of een strafbeschikking opgelegd hebben gekregen of door de (kinder-)rechter voor een misdrijf veroordeeld zijn geweest, komen niet in aanmerking voor een Halt-afdoening. Eerder onderzoek van DSP-groep naar de effectiviteit van Halt Amsterdam maakte echter duidelijk dat ondanks deze aanwijzing opmerkelijk vaak jongeren aan Halt deelnamen die voorafgaand veroordeeld waren voor één of meer (zware) strafbare feiten. Deze feiten waren noch bij de politie noch bij Halt bekend maar bleken na raadpleging van het GPS systeem van het OM toch justitiële antecedenten te hebben. Ook in de zogenaamde prescreen die door de politie in het kader van het LIJ voorafgaand aan de doorverwijzing naar Halt wordt verricht, komen niet alle geregistreerde antecedenten aan de oppervlakte. Zodoende bestaat ook thans nog het risico dat jongeren naar Halt worden doorverwezen die feitelijk niet tot de doelgroep behoren. (Nauta, O. (2005). Het leven na Halt. Amsterdam: DSP-groep.

1.9 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 verantwoorden wij de manier waarop wij het onderzoek hebben uitgevoerd. In hoofdstuk 3 behandelen wij de onderzoeksvragen omtrent de verwijzing en instroom van sexting zaken. Daarnaast wordt ook bekeken of de jongeren aan de indicatiecriteria voldoen en welke kenmerken jongeren hebben die meedoen aan de Halt-interventie. In hoofdstuk 4 wordt de uitvoering van de Halt-interventie beschreven en in hoofdstuk 5 komen de ervaringen van de jongeren, ouders en (betrokken) ketenpartners aan bod. Hoofdstuk 6 bevat de conclusie en hoofdstuk 7 de discussie en aanbevelingen.

2 Onderzoekverantwoording

In dit hoofdstuk verantwoorden wij de manier waarop wij het onderzoek hebben ingericht en uitgevoerd. Voorgaand aan de uitvoering van het onderzoek zijn keuzes gemaakt die de uitvoering van het onderzoek meer richting en focus hebben gegeven. Wij beschrijven eerst deze keuzes (paragraaf 2.1) en verantwoorden daarna de ingezette onderzoeksmethoden.

2.1 Keuzes voor de aanpak van het onderzoek

Het theoretisch kader bij een procesevaluatie betreft modellen over implementatie en borging van interventies. Bij de implementatie van een nieuwe interventie in het jeugddomein onderscheidt Stals (2012) vier fasen:

- de *verspreiding*, waarin professionals kennis maken met de interventie;
- de *adoptie*, waarin professionals een positieve attitude jegens de interventie ontwikkelen en uiteindelijk ook beslissen om deze te gaan gebruiken;
- de *invoering*, waarin de professionals de interventie daadwerkelijk uitvoeren zoals beoogd,
- de *borging*, waarin de uitvoering geïntegreerd is in de gewone werkwijze.

Zorgvuldig geïmplementeerde interventies behalen twee tot driemaal zo hoge scores op effectmaten als interventies waarbij sprake is van implementatieproblemen (Durlak & Du Pre, 2008). Van invloed op de effectiviteit zijn: *bereik* (wordt de beoogde doelgroep bereikt), *programma-integriteit* (wordt de interventie uitgevoerd zoals beoogd) en *dosering* (wordt de interventie met voldoende intensiviteit en compleet uitgevoerd). Daarbij is enig maatwerk meestal nodig. Aanpassingen aan het programma hoeven de effectiviteit niet nadelig te beïnvloeden, mits de kerncomponenten (de factoren die het meest samenhangen met de uitkomst) van de interventie behouden blijven (Durlak & Du Pre, 2008). In de programmahandleiding van Halt (2017) wordt ervan uitgegaan dat een volledige uitvoer van het programma (startgesprek, leeropdrachten, vervolgesprek, oudergesprek, excuus/herstelgesprek, eindgesprek) in de juiste volgorde bijdraagt aan de beoogde uitkomst. Wij beschouwen deze onderdelen als kernonderdelen. Deze onderdelen zijn qua inhoud gericht op de beïnvloeding van de determinanten van online-seksueel grensoverschrijdend gedrag (kennis van regels, bewustzijn van gevolgen, herkennen risicovolle situaties en weerbaarheid, en opvoedingsvaardigheden ouders t.a.v. veilig online gedrag; zie ook paragraaf 3.2 van de programmahandleiding). De programmahandleiding schrijft ook voor hoe deze kernonderdelen uitgevoerd dienen te worden door de Halt-medewerker (zie paragraaf 1.4.2). In de programmahandleiding voor Respect Online wordt echter geen omschrijving gegeven hoe Halt-medewerkers om zouden moeten gaan met houding, taalgebruik en gespreksvoering (proceskenmerken) richting jongeren en ouders. Voor de mate van effectiviteit van de interventie zijn deze proceskenmerken echter wel belangrijk. Wij beschouwen de manier van uitvoeren en de proceskenmerken van de Halt-medewerker tijdens de uitvoering als kerncompetenties. De vaste kernonderdelen (het inzetten van gesprekken en leeropdrachten) en de kerncompetenties (wijze van uitvoeren) vormen de kerncomponenten van de interventie. Naast deze kerncomponenten kijken wij ook naar elementen waar in de programmahandleiding ruimte voor wat gelaten (contact met school opnemen, een extra gesprek plannen, een herstelgesprek plannen).

Procesevaluatie is een vorm van monitoring, wat een belangrijk onderdeel is bij een *planmatige* implementatie en borging, zoals ook bij de Halt-interventie sexting het geval is. Een procesevaluatie geeft zicht op de inrichting en kwaliteit van vier factoren die in onderzoek van invloed zijn gebleken op een goede uitvoering van een interventie (Daamen, 2015):

- Kenmerken van de interventie zelf (zoals de begrijpelijkheid, consistentie, en de betrokkenheid van uitvoerders bij de ontwikkeling ervan).
- Kenmerken van de doelgroep (de competenties en het adoptieproces van de Halt-medewerkers die de interventie uitvoeren).
- Kenmerken van de organisatie (in deze procesevaluatie de ondersteuning van de Halt-medewerkers op diverse fronten).
- De maatschappelijke context (waaronder samenwerking met ketenpartners).

Bij de aanpak van het huidige onderzoek is door ons nadrukkelijk rekening gehouden met deze brede 'range' van factoren.

Het onderzoek is gestart met een voorfase. Aansluitend op de voorfase is aan de hand van documenten- en registratieanalyses en enkele aanvullende interviews bekeken hoe de verwijzing van jongeren naar Halt is verlopen, of de beoogde doelgroep is bereikt en wat kenmerken van deelnemers en de gepleegde delicten zijn. Vervolgens zijn bijeenkomsten tussen Halt-medewerkers en jongeren en hun ouders geobserveerd. Daarnaast zijn er interviews afgenomen met Halt-medewerkers en externe betrokkenen. Tenslotte zijn de ervaringen van jongeren en ouders verzameld aan de hand van interviews en vragenlijsten.

In het onderstaand schematisch overzicht staat per onderzoeksvraag aangegeven welke onderzoeksmethoden zijn ingezet.

Tabel 2: Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksinstrumenten	Documentenanalyse	Registratieanalyse	Dossieronderzoek	Observaties	Interviews uitvoerders	Vragenlijsten jongeren en ouders	Interviews jongeren	Interviews betrokken instanties
Onderzoeksvragen								
<i>Verwijzing</i>								
1a. Verloop instroom (bereik doelgroep, toepassing indicatiecriteria)	✓	✓			✓			
1b. Kenmerken jongeren en slachtoffers	✓	✓	✓					
<i>Uitvoering</i>								
2a. Uitvoering volgens programmahandleiding	✓	✓		✓				
2b. Alle onderdelen interventie (zo niet, reden)		✓	✓	✓				
2c. Hoe vaak extra gesprek (en reden)		✓	✓	✓				
2d. Negatief afgesloten (en reden)		✓	✓	✓				
2e Contact met school		✓		✓	✓			✓
2f. Doorverwijzing hulpverlening of andere instantie		✓	✓	✓	✓			✓
2g. Bevorderende en belemmerende factoren			✓	✓	✓			
<i>Ervaring</i>								
3a. Ervaring jongeren en ouders						✓	✓	
3b. Ervaring Betrokken instanties								✓

2.1.1 Voorfase

Oriënterende gesprekken

In de voorfase is in kaart gebracht in hoeverre de voorbereidingen voor de landelijke uitrol afgerond waren, zoals de vraag in hoeverre verwijzers (OM en Politie) voorgelicht zijn over het bestaan van de nieuwe Halt-interventie, en in hoeverre richtlijnen en aanwijzingen van het OM aangepast zijn om de inzet van Halt-Sexting bij overtredingen van artikel 240bSr mogelijk te maken.

Daartoe is ook de nieuwe leidraad afdoening Sexting-zaken van het OM bestudeerd. Deze is per 1 januari 2018 van kracht.

Daarnaast is bij betrokken instanties (HALT, Politie, OM en ZSM⁹) nagegaan in hoeverre hun registraties inzicht geven in de verwijzingsprocedure en in hoeverre de registraties informatie bevatten die nodig is voor de beantwoording van de onderzoeksvragen. Hierbij bleek, dat het proces van verwijzing door de politie en via ZSM niet volledig te volgen is, omdat doorverwijzingen naar Halt bij ZSM weer uit het systeem worden gehaald. Het registratiesysteem Aurah van Halt, de checklist en signaleringsinstrument die door de uitvoerders van de Halt-interventie wordt ingevuld, bleken tezamen met de observaties, interviews en evaluatielijsten wel alle informatie te bevatten die nodig is voor de beantwoording van de onderzoeksvragen, met uitzondering van onderzoeksvraag 1.

Om de bekendheid met en draagvlak voor het onderzoek te bevorderen zijn twee voorgesprekken gevoerd met uitvoerders van de Halt-interventie, waarbij de onderzoekers zich hebben voorgesteld en het onderzoek is toegelicht. Deze gesprekken vonden plaats in februari en maart 2018.

Documentanalyse

In de voorfase zijn alle inhoudelijke documenten over de Halt-interventie sexting bestudeerd, om op basis daarvan de interventie te kunnen beschrijven en onderzoeksinstrumenten te kunnen ontwikkelen. De volgende documenten zijn bestudeerd:

- Literatuurstudie
- Projectplan (Ontwikkeling en implementatie)
- Toeleidingshandleiding Halt-interventie Sexting
- Programhandleiding
- Leeropdrachten 1,2 en 3 (bij leeropdracht 3 zowel een versie voor jongens als voor meisjes)
- Checklist voor uitvoerders
- Evaluatieformulier Halt jongere: jouw mening
- Evaluatieformulier Halt ouder(s): uw mening
- Werkprocesbeschrijving Halt-Straf discretionaire bevoegdheid
- Afspraken voor de toekomst veilig en respectvol online
- Feedbackformulieren
- Ouders hand out-veilig online

⁹ ZSM staat voor: Zorgvuldig, snel, maatwerk. Het is een overleg tussen lokale ketenpartners dat plaatsvindt om veelvoorkomende criminaliteit snel en op maat af te doen en tot doel heeft wachttijden en doorlooptijden te bekorten.

2.1.2 Hoofdfase

In de hoofdfase zijn de methoden van dataverzameling ingezet conform het overzicht op pagina 16. Er ontstond enige vertraging in het onderzoek, doordat de Halt-medewerkers zich in eerste instantie niet comfortabel genoeg voelden om een bijeenkomst met een jongere te laten observeren door de onderzoekers. De Halt-medewerkers wilden graag eerst enige ervaring opdoen met de uitvoering van de interventie. Om die reden is vanaf 1 juli 2018 begonnen met het uitvoeren van de observaties. Dit had tot gevolg dat tijdens de onderzoeksperiode minder observaties uitgevoerd konden worden dan gepland. Doordat de instroom in de interventie achterbleef bij de verwachtingen, liep ook de dataverzameling via de checklist en evaluatielijsten onder jongeren en hun ouders en verzorgers vertraging op. Om de verwijzing in kaart te brengen zijn naast het opvragen van gegevens bij politie en OM interviews afgenomen met drie ZSM-medewerkers en een officier van justitie.

2.2 Onderzoeksmethoden

2.2.1 Registratieanalyse en dossieronderzoek

Gegevens over de jongere en de uitvoering van Halt-interventies worden door Stichting Halt zowel in *Aurah*, het registratiesysteem, als in andere instrumenten verzameld.

Uitvoerders van de Halt-interventie vullen tijdens de uitvoering (meestal in het startgesprek) het *Halt-signaleringsinstrument* in, en na afloop een *checklist* (zie bijlage 2). Deze informatie wordt door de medewerker in de dossiers van jongeren gearhiveerd samen met het *Proces Verbaal*. Ten behoeve van de analyse van de registraties en de dossiers van de jongeren is een SPSS-databestand ontwikkeld, waarin anoniem is genoteerd:

- Zaakkenmerken (datum aanmelding, toeleiding via ZSM, aanwezigheid proces verbaal, voldoen aan toelatingscriteria)
- Demografische kenmerken jongere (leeftijd, geslacht, etniciteit)
- Delict kenmerken (type, wijze van plegen)
- Achtergrondkenmerken m.b.t. delict (motivatie jongere voor plegen, bekennen, bagatelliseren, first-offender)
- Kenmerken slachtoffer (aantal, sekse, leeftijd, relatie tot dader)
- Aanwezigheid criteria voor doorverwijzing naar hulpverlening (o.a. gebruik van pressiemiddelen, planmatigheid, inlevingsvermogen, gedragsproblemen, psychiatrische problemen; inschatting ondersteuning door ouders/verzorgers)
- Conclusie uitvoerder m.b.t. zorgcriteria
- Scores Halt-signaleringsinstrument (dynamische risicofactoren, psychosociale problematiek, huiselijk geweld, contact hulpverlening)
- Uitvoering onderdelen interventie (wel/niet, reden)
- Uitvoering extra gesprek (wel/niet, reden)
- Contact met school (wel/niet, reden)
- Afsluiting Halt-interventie (positief/negatief afgebroken, doorverwijzing, anders)
- Doorverwijzing (wel/niet, toelichting)
- Medewerking aan evaluatie (wel/niet)

De gegevens zijn door de onderzoekers op het kantoor van Halt opgehaald en geanonimiseerd. Bij de analyse is beschrijvende statistiek toegepast (frequenties en kruistabellen). Tekstuele toelichtingen zijn thematisch geanalyseerd.

2.2.2 Observaties en interviews met uitvoerders

Door middel van observaties is nagegaan in hoeverre de Halt-interventie is uitgevoerd conform de programmahandleiding. Daarnaast zijn eveneens middels observaties en interviews met eerder genoemde betrokkenen gegevens verkregen over de persoonlijke interactie en communicatie tussen de Halt-medewerker, de jongere en (zo mogelijk) diens ouders.

De observaties geven een beeld van de uitvoering van de interventie in de praktijk en aanwezige bevorderende en/of belemmerende factoren. De interviews geven een beeld over de ervaring van de uitvoerders: het contact dat zij hebben met school en de doorverwijzing naar hulpverlening of een andere instantie.

Procedure toegang en toestemming tot uitvoerders

De medewerkers van Halt zijn voorafgaand aan de uitvoering van de interventie schriftelijk en mondeling op de hoogte gesteld over het doel en de uitvoering van de observaties.

Aan de gezaghebbende ouders is schriftelijk toestemming gevraagd om te mogen observeren tijdens de uitvoering van één van de gesprekken van de interventie. Jongeren van 16 jaar en ouder hebben, conform wet- en regelgeving, zelf toestemming mogen geven voor de observaties.

Benadrukt is dat het uitsluitend gaat om het schriftelijk beoordelen van het handelen van de Halt-medewerker en dat er geen gegevens van de jongere wordt genoteerd.

Het formulier informed consent voor ouders en jongeren is opgenomen in bijlage 3.

Beschrijving observatie-instrument

Het observatie-instrument is ontwikkeld op basis van de algemene Halt-programmahandleiding en de handleiding van de pilotinterventie.

In de algemene Halt-programmahandleiding staan vaardigheden genoemd die een Halt-medewerker *moet* laten zien in de uitvoering van alle Halt-interventies. In de programmahandleiding van de pilotinterventie staan de specifieke vaardigheden beschreven waaraan de Halt-medewerker dient te voldoen bij de uitvoering van de interventie. Het observatie-instrument is vervolgens uitgebreid met aanvullende proces-items over gespreksvaardigheden, de manier van feedback geven en taalgebruik van de Halt-medewerker.

Het observatie-instrument bestaat uit vier verschillende observatielijsten (zie bijlage 4). De observatielijsten zijn specifiek in te zetten bij het bijbehorende onderdeel van de interventie:

- het startgesprek,
- het vervolgesprek,
- het oudergesprek en
- het eindgesprek.

De *inhoudelijke* indicatoren (o.a. welkom heten, bespreken leeropdrachten, doelen stellen). van de observatielijsten komen overeen met de volgorde van te behandelen onderdelen in de gesprekken, zoals in de programmahandleiding staat aangegeven. De *proces*indicatoren van de

observatielijsten meten houdingsaspecten, taalgebruik en kenmerken van de gespreksvoering. Wij hebben de volgende indicatoren bij de medewerkers geobserveerd:

- de volgorde van spreken,
- samenvatten,
- feedback geven,
- engageren van (ouders en) jongere,
- stellen van verdiepingsvragen,
- de jongere laten reflecteren op het eigen gedrag, en
- de reacties die de Halt-medewerker toont op de gemaakte opdrachten van de jongeren.

De items zijn gescoord op basis van observaties van gedrag. De vragen met betrekking tot de inhoud zijn dichotoom gescoord: wel/niet aan bod gekomen. De vragen over gedragskenmerken en houding van de Halt-medewerker zijn met een 5-puntsschaal gescoord (nooit gezien, zelden gezien, gezien, vaak gezien en altijd gezien). Daarnaast konden opmerkingen over het verloop worden toegevoegd.

Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid

Om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de observaties te waarborgen, zijn de eerste vier interventie-gesprekken benut om de observatielijsten te testen. Met toestemming van de cliënten en Halt-medewerkers zijn gedurende de eerste vier observaties steeds twee onderzoekers aanwezig geweest. Zij hebben onafhankelijk van elkaar de lijsten ingevuld en vervolgens de uitkomsten vergeleken. De uitkomsten kwamen voor 85% overeen.

De dichotome items of de inhoud van de interventie wel of niet aan bod is gekomen werden geheel overeenkomstig gescoord door de onderzoekers. De onderzoekers scoorden afwijkend op de 5-puntsschaal over gedragskenmerken en houding van de Halt-medewerkers. De afwijking had niet te maken met het wel of niet gezien hebben van de kenmerken, scoring op de uitersten van de 5-puntsschaal. Afwijking kwam voor in middelste drie mogelijkheden van de schaal : zelden gezien, gezien en vaak gezien. De interpretatie tussen zelden gezien en gezien en tussen gezien en vaak gezien verschilde soms per onderzoeker. Deze mogelijkheden betreffen een ordinaal meetniveau zonder absoluut nulpunt en zijn derhalve interpretatiegevoelig.

Uitvoering observaties

In eerste instantie is aan de Halt-medewerkers verzocht om contact op te nemen met de onderzoekers wanneer zij een gesprek gepland hadden met een jongere en/of ouders. Contact met ons bleef echter uit, waardoor wij hebben besloten om actief telefonisch te informeren naar geplande gesprekken. Ook toen bleek het lastig om aan te sluiten bij geplande gesprekken. Redenen om ons niet bij de gesprekken uit te nodigen waren voornamelijk dat de Halt-medewerker zichzelf nog onervaren vond of dat het voor de betreffende jongeren te belastend zou zijn. In totaal zijn 15 gesprekken geobserveerd: één startgesprek, vier vervolggesprekken, vier oudergesprekken en zes eindgesprekken. De observaties zijn verricht in verschillende regio's, namelijk Zeeland/West Brabant, Noord-Nederland, Noord-Holland, Midden-Nederland, Den Haag, Amsterdam en Oost-Brabant.

Uitvoering interviews

In het interview met uitvoerders stond het reflecteren op eigen handelen centraal. Wanneer er

sprake bleek van afwijking van de voorgeschreven werkwijze, belemmerende dan wel bevorderende factoren, is hierover doorgevraagd.

Analyse observaties en interviews

De observaties zijn, vanwege het kleine aantal, beschrijvend geanalyseerd. Per type gesprek is beschreven welke onderdelen wel, niet, of gedeeltelijk zijn uitgevoerd in de geobserveerde gesprekken. De procesvariabelen zijn eveneens, eveneens vanwege het kleine aantal, alleen met beschrijvende statistiek geanalyseerd. Hierbij is over alle geobserveerde gesprekken per item de minimale, maximale en gemiddelde score en de standaarddeviatie berekend.

De interviews zijn samenvattend getranscribeerd. Vervolgens is de data geclassificeerd en gecodeerd. De codes zijn geanalyseerd en op basis van de onderzoeksvragen zijn de uitkomsten beschreven.

2.2.3 Interviews met betrokken instanties

Er zijn twaalf interviews afgenomen met vertegenwoordigers van instanties die betrokken zijn bij de Halt-interventie. De werving voor de interviews verliep moeizaam, om twee redenen: de vertegenwoordigers hadden nog niet met de interventie te maken gehad, en hadden weinig of geen tijd. Het voorgenomen aantal interviews is om die reden niet gehaald. De volgende professionals zijn geïnterviewd: twee wijkagenten, een jeugdofficier van justitie, twee medewerkers van Veilig Thuis, en twee pedagogisch medewerkers in een instelling voor jeugdhulpverlening. Op scholen voor voortgezet onderwijs zijn geïnterviewd: twee schoolbestuurders, een schooldirecteur, een preventiebegeleider, en een zorgcoördinator. Aan de Halt-medewerkers is gevraagd welke vertegenwoordigers van instanties betrokken waren geweest in een sexting zaak. Wij hebben met een aantal van deze vertegenwoordigers een interview afgenomen.

Beschrijving instrument

Voor iedere betrokken instantie is een eigen interviewschema voor een semi-gestructureerd interview ontwikkeld. Iedere instantie werd gevraagd naar de bekendheid met de Halt-interventie, de doorverwijzing, de samenwerking tussen Halt en de eigen instantie, de uitwisseling van informatie en de expertise van medewerkers. Het interviewschema is opgenomen in bijlage 5. Sommige interviews zijn door twee onderzoekers afgenomen. Wanneer één onderzoeker het interview afnam, is er een opname gemaakt van het interview. De interviews zijn getranscribeerd.

2.2.4 Focusgroepen

Het is, ondanks meerdere pogingen, niet gelukt om een focusgroep te plannen waaraan meer dan twee deelnemers konden participeren. Een bijeenkomst met een focusgroep bleek niet realiseerbaar omdat professionals hier tijd voor moesten maken buiten de eigen werktijd. De volgende belemmerende factoren werden door professionals genoemd: ik heb momenteel geen tijd vanwege een (te) druk eigen werkprogramma; ik krijg de reiskosten die ik moet maken om deel te nemen aan de focusgroep niet vergoed van mijn werkgever. Wel hebben professionals genoemd het onderwerp sexting zeer belangrijk te vinden en willen zij jongeren kunnen ondersteunen. Professionals hebben zich bereid getoond mee te werken aan individuele telefonische interviews. Omdat de verwijzing een cruciale fase is voor de implementatie van de Halt-interventie, is besloten om onder andere hierover informatie te verzamelen. Om inzicht te verkrijgen in de aanmeldingen,

is daarom contact gezocht met de landelijke zedenpolitie. Daarnaast is contact gezocht met ZSM locaties om aanmeldgegevens te achterhalen voor de Halt-interventie. Dit laatste bleek niet mogelijk, want wanneer een jongere naar Halt wordt verwezen, worden zijn gegevens verwijderd uit het ZSM systeem. Wij hebben er vervolgens voor gekozen om drie ZSM medewerkers van Halt te interviewen over hun ervaringen met de verwijzingsprocedure.

2.2.5 Interviews met jongeren en ouders

In totaal zijn zes interviews gehouden over de ervaringen met de interventie. Er zijn twee jongeren en vier ouders geïnterviewd, waarvan één jongere en één ouder uit hetzelfde gezin. Er zijn derhalve vijf interviews afgenomen over vijf verschillende zaken. Een aantal jongeren gaf in eerste instantie aan in te stemmen met een interview,, maar wanneer er een gesprek gepland moest worden, wilden zij liever toch niet. Als reden werd genoemd, dat zij opgelucht waren van de interventie af te zijn en achteraf niet meer te willen deelnemen aan een gesprek dat te maken heeft met de interventie.

Aan de gezaghebbende ouders is schriftelijk toestemming gevraagd om de jongeren te mogen interviewen.

Deze interviews zijn afgenomen aan de hand van een semigestructureerde vragenlijst, waarin gevraagd is naar tevredenheid over de interventie, tevredenheid over de uitvoerder, en ervaren opbrengst van de interventie (zie bijlage 8).

2.2.6 Vragenlijsten jongeren en ouders

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden over de ervaringen van de jongeren en de ouders over de interventie, zijn ten behoeve van het onderzoek door de onderzoekers vragen toegevoegd aan het evaluatie-instrument dat Halt gebruikt aan het einde van de interventie. Hiervoor is gekozen, om ouders en jongeren niet onnodig te belasten. Ook werd verwacht dat op deze manier de respons hoger zou zijn dan wanneer een extra vragenlijst zou moeten worden ingevuld.

Globale beschrijving instrument

In de vragenlijst is gevraagd hoe de jongeren of de ouders de interventie hebben ervaren. Er is gevraagd naar de ervaring ten aanzien van:

- de gesprekken met de Halt-medewerker
- de samenwerking met de Halt-medewerker
- de leeropdrachten
- de steun van ouders of gemaakte afspraken met de zoon/dochter.

Ook is gevraagd naar de tevredenheid over en het effect van de interventie.

De vragenlijsten zijn opgenomen in bijlagen 6 en 7.

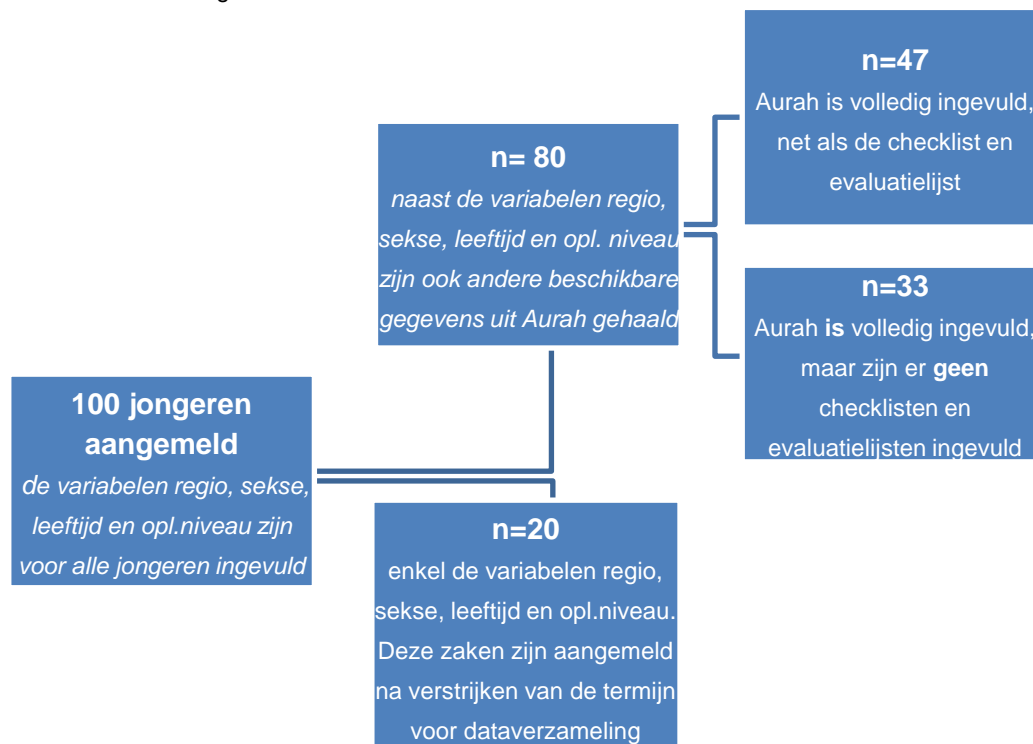
Ouders en jongeren hebben de vragenlijst schriftelijk ingevuld. Van de 42 ingevulde vragenlijsten hadden in 35 zaken de jongeren en één van de ouders de vragenlijst allebei ingevuld en in 7 zaken alleen de jongere. Vervolgens zijn de antwoorden ingevoerd in SPSS en door middel van beschrijvende statistiek (frequentie tabellen) zijn de antwoorden geanalyseerd en is een uitspraak gedaan over hoe jongeren en ouders de verschillende onderdelen van de interventie hebben ervaren.

2.3 Werving en respons

In totaal zijn gedurende de onderzoeksperiode (jan-okt 2018) 100 jongeren aangemeld bij Halt voor de sexting interventie. Voor deze n=100 jongeren hebben wij de variabelen sekse, regio en opleidingsniveau opgehaald uit het Aurah registratiesysteem. Voor n=80 jongeren is naast de hiervoor genoemde variabelen ook andere informatie uit het registratiesysteem gehaald. voor de overige n=20 jongeren is dit niet gedaan omdat zij pas tegen het einde van de onderzoeksperiode zijn gestart met de interventie en wij voor deze zaken niet alle data meer hebben verzameld. In totaal zijn de gegevens van n=47 jongeren volledig ingevuld in Aurah en zijn eveneens voor deze zaken evaluatielijsten en checklijsten ingevuld. Op basis van de gegevens van deze n=47 jongeren zijn dan ook de meeste analyses gedaan.

Schematisch is dit als volgt weergegeven:

Figuur 1: dataverzameling

In de volgende hoofdstukken staat per paragraaf aangegeven of de informatie is gebaseerd en betrekking heeft op n=100, n=80 of n=47 jongeren.

Er zijn 15 observaties uitgevoerd, waarbij 9 verschillende jongeren, 4 verschillende ouders en 6 verschillende Halt-medewerkers uit 7 regio's betrokken worden.

Er is met zes Halt-medewerkers uit vijf regio's een aanvullend interview uitgevoerd over hun ervaring met de interventie.

Er is met twee jongeren en vier ouders uit in totaal vijf verschillende gezinnen een interview gehouden over hun ervaringen met de Halt-interventie.

Er is van 42 jongeren en van 35 ouders een ingevulde schriftelijke evaluatie ontvangen.

Er is met twaalf professionals van betrokken instanties gesproken over hun ervaringen met de Halt-interventie.

Er is met drie ZSM-medewerkers van Halt, één jeugdofficier van Justitie, en de landelijke coördinator sexting bij de politie gesproken over de verwijzingsprocedure.

2.4 Beperkingen van het onderzoek

De Halt-interventie sexting is in November 2017 gestart. Feitelijk bleek dat de landelijke uitrol en implementatie minder snel verliep dan verwacht, waardoor de dataverzameling langer duurde dan in het onderzoeksplan was voorzien. In overleg met de begeleidingscommissie en de opdrachtgever is besloten de onderzoeksperiode te verlengen. Uiteindelijk is het beoogde aantal voor de statistische analyse van registratiegegevens ruim gehaald. Het aantal observaties bleef echter achter, omdat er om begrijpelijke redenen, niet altijd toestemming werd verkregen van de betrokken jongere en/of ouder. Ook voelden Halt-medewerkers zich aanvankelijk oncomfortabel bij het idee dat er een observator aanwezig zou zijn bij de gesprekken. Om het onderzoek en het doel en belang van de observaties uit te leggen, hebben onderzoekers tweemaal deel genomen aan landelijke bijeenkomsten van Halt-medewerkers. Ook zijn er gesprekken gevoerd met de landelijke projectleider van de Halt-interventie, om gezamenlijk tot betere procedures te komen. Door de onderlinge afstemming en de acties die de projectleider daarop ondernam, konden meer observaties worden uitgevoerd. Desondanks is er slechts één startgesprek geobserveerd. De observaties verschaften veel inzicht in de daadwerkelijke uitvoering, maar omdat dit slechts een kleine greep uit de vele (inmiddels honderden) gesprekken is, geven de resultaten slechts indicaties voor mogelijke verbeterpunten. In de toekomst zou de uitvoering van de interventie structureler en systematischer gemonitord moeten worden om de kwaliteit van de uitvoering betrouwbaar te kunnen meten.

Het besluit om de vragenlijst voor ouders en jongeren te koppelen aan het evaluatieformulier van de Halt-interventie kan mogelijk van invloed zijn geweest op de validiteit: het is immers mogelijk dat deze vragen sociaal wenselijk zijn ingevuld, omdat de onafhankelijkheid van het onderzoek hierdoor minder duidelijk was. Om de belasting door onderzoek naar de interventie voor ouders en jongeren te verminderen, zou het wellicht te overwegen zijn om in de toekomst een korte digitale vragenlijst uit te zetten, één of twee weken na het eindgesprek.

3 Verwijzing en instroom

In dit hoofdstuk gaan we in op de onderzoeksvragen 1a en 1b:

- 1a *Verloopt de verwijzing van jongeren naar de Halt-interventie sexting conform de toeleidingshandleiding en komt de doelgroep overeen zoals beoogd? Wordt voldaan aan de indicatiecriteria? En zo niet, wat is de reden voor instroom?*
- 1b *Wat zijn de kenmerken van de jongeren die worden verwezen naar Halt voor de sexting interventie en van de slachtoffers?*

3.1 Verloop van de verwijzing naar Halt

3.1.1 Verwijzing volgens de toeleidingshandleiding en leidraad afdoening sextingzaken

De procedure met betrekking tot de verwijzing van jongeren die zich schuldig hebben gemaakt aan een online seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt beschreven in de Toeleidingshandleiding (Halt/Rutgers, 2017; ontwikkeld in samenspraak met politie, OM en Raad voor de Kinderbescherming). De gedragingen die aanleiding kunnen geven tot de Halt-interventie sexting kennen geen specifiek juridisch kader maar worden geschaard onder verschillende soorten strafbare feiten zoals belediging en smaad. In de toeleidingshandleiding wordt beschreven dat alleen lichte jeugdzaken in aanmerking komen voor een Halt-verwijzing. *‘Het betreft jongeren voor wie normbevestiging en confrontatie met de gevolgen van hun daden in de vorm van een Halt-straf een afdoende reactie is. Het gaat om kenmerkend leeftijdgebonden delictgedrag.’* Een melding van een lichte vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag die bij de politie terecht komt, bespreekt de politie met het OM. De officier van justitie maakt, in afstemming met ketenpartners en op basis van advies of onderzoek van de Raad voor de Kinderbescherming (het ZSM overleg), een keuze voor een passende afdoening (OM en politie, 2017)). De officier van justitie kan enkel op basis van zijn discretionaire bevoegdheid de jongere verwijzen naar Halt.

De keuze voor een passende afdoening is voor politie en OM verder uitgewerkt in de “Leidraad Pubers in beeld. Leidraad Afdoening sextingzaken” (OM en Politie, 2017). Hierin worden de doelen en de doelgroep beschreven, evenals de procedure. Doel van deze leidraad is inzichtelijk te maken op basis van welke criteria bepaald kan worden wat een passende afdoening door politie en OM kan zijn. Ook hierin wordt gesteld dat het niet mogelijk is om een waterdicht kader te schetsen dat voor alle sexting zaken geschikt is. De professional zal bij iedere zaak apart afwegingen moeten maken en naar alle omstandigheden van het geval dienen te kijken. Het OM schrijft hierover: *“.. van de betrokken functionarissen wordt verwacht dat zij, vanuit hun professionaliteit en ervaring, een juiste inschatting maken op basis van de vergaarde informatie en de handvatten die deze leidraad biedt”¹⁰.*

¹⁰ <https://www.om.nl/onderwerpen/sexting/>

Wanneer er aangifte of een melding wordt gedaan spelen verschillende factoren een rol voor de manier waarop de zaak verder behandeld gaat worden:

- Omstandigheden waaronder beeldmateriaal tot stand is gekomen
- De mate van vrijwilligheid waarmee het beeldmateriaal tot stand is gekomen
- De aard van het beeldmateriaal
- Wijze en mate van verspreiding
- Relatie tussen de betrokken personen
- Leeftijd en achtergrond van betrokkenen
- Mogelijke motieven

Op basis van deze factoren wordt de melding gecategoriseerd. In de leidraad is een driedeling gemaakt van type delicten. Deze laat echter ruimte voor eigen invullen en interpretatie. Tussen de categorieën kan enige overlap ontstaan. Seksueel gedrag kan beginnen met een lolletje en met gezamenlijke instemming. Vanaf wanneer is dit niet meer aan de orde? Elke casus dient op basis van bovengenoemde factoren en context beoordeeld te worden. Beoordelen is mensenwerk en Officieren van justitie kunnen hier ook verschillend over denken. Het gevolg is dat de ene zaak wordt afgedaan via bijvoorbeeld school en in een andere zaak de jongere wordt verwezen naar Halt.

De categorieën die in de leidraad worden genoemd zijn:

Categorie I:

Er is sprake van (aanwijzingen voor) commerciële elementen of druk, dwang, misleiding of heimelijke opnamen of een afhankelijkheidsrelatie of een slachtoffer jonger dan 12, of een meer dan beperkt leeftijdsverschil (5 jaar of meer) of een mogelijk ander zedenmisdrijf.

Categorie II:

Er zijn aanwijzingen voor andere motieven dan onder categorie I. Te denken valt aan pesten, smaad, laster of intimidaties.

Bij categorie II wordt bij bijzonderheden contact opgenomen met het OM voor overleg over het onderzoek. Er vindt in ieder geval contact plaats met het OM vóór het inzenden van het proces verbaal

Categorie III:

Het beeldmateriaal lijkt op basis van vrijwilligheid tot stand te zijn gekomen, de betrokkenen zijn beiden minderjarig en er is geen sprake van verzwarende omstandigheden. Het strafrecht is in principe niet bedoeld voor categorie III. Er wordt gekeken naar alternatieve interventies. Er wordt contact met het OM opgenomen voor overleg over de afdoening.

Volgens de leidraad staat in alle gevallen het volledige afdoeningsrepertoire ter beschikking: vervolging, OM-afdoening, HALT, reprimande, (voorwaardelijk) sepot, (eventueel in combinatie met) een alternatieve afdoening. Bij de categorieën I en II dienen naast een (buiten)strafrechtelijke afdoening ook altijd alternatieve interventies te worden overwogen. Dit is volgens ons opmerkelijk omdat gelet op de indicatiecriteria en contra-indicaties van de Halt-interventie sexting iemand die in categorie I wordt geplaatst niet kan worden doorverwezen naar de Halt-interventie sexting. In de praktijk, zo geeft een medewerker van de zedenpolitie aan, komen categorie I zaken altijd eerst bij de zedenpolitie terecht. Zij pakken deze zaak op voor verder onderzoek.

Bij categorie III-feiten worden alleen alternatieve interventies aanbevolen.

In de leidraad wordt per categorie aangegeven voor welke afdoening gekozen zou moeten worden:

- Categorie I: de feiten zijn dermate ernstig dat vervolging voor de hand ligt, maar er kan in het belang van de verdachte als slachtoffer ook gekozen worden voor vervolging voor een lichter zedenartikel of een wetsartikel buiten de zedenparagraaf.
- Categorie II: feiten in deze categorie komen over het algemeen in aanmerking voor Halt-afdoening, sepot, OM-afdoening of dagvaarding
- Categorie III: Strafrecht zal meestal niet worden ingezet, belang van snelle interventie op maat staat voorop. Aanbevolen wordt alternatieve interventiemiddelen toe te laten passen. Hierbij kan gedacht worden aan voorlichting door Halt, mediation, zorgmelding bij Veilig Thuis of informeren van school en/of ouders.

3.1.2 Aantal verwijzingen naar Halt

Hoewel onder online seksueel grensoverschrijdend gedrag meerdere gedragingen vallen houdt de politie wel bij hoe vaak deze incidenten worden gemeld.

De zedenpolitie registreert hoeveel sexting zaken per regio worden gemeld bij de politie (zie tabel kolom 2). Onder incidenten van sexting verstaan zij het verspreiden van seksueel getinte plaatsjes of alle vormen van seksuele communicatie.

Een deel van de meldingen wordt bekend via aangifte. In de interviews hebben wij nagevraagd hoe de overige zaken bij de politie bekend worden. Een groot deel wordt bekend via meldingen van scholen, zo blijkt uit de interviews. Een preventiebegeleider van een middelbare school vertelt dat wanneer een sexting zaak op school speelt zij direct contact opnemen met de jeugdagent om te bespreken wat zij moeten doen. Een wijkagent vertelt dat hij veel voorlichting op scholen geeft en op deze manier hoort wanneer er een sexting-incident heeft plaatsgevonden.

Niet van alle meldingen wordt een proces-verbaal opgemaakt. In sommige zaken zal de politie niets met de melding/aangifte doen omdat er bijvoorbeeld al alternatieven zijn ingezet (zaak valt onder categorie III). Wanneer de politie genoeg reden ziet om wel wat met de melding te doen wordt er een proces-verbaal opgemaakt en wordt de zaak besproken tijdens een casusoverleg op ZSM. Aan dit overleg nemen deel: OM, Politie, (Jeugd)reclassering, Slachtofferhulp, en de Raad voor de Kinderbescherming. De samenstelling kan per regio verschillen. Soms is ook Veilig thuis, de gemeente, of een hulpverleningsinstelling vertegenwoordigd. Gedurende deze pilot namen in sommige regio's ook Halt-medewerkers deel aan een casusoverleg, in andere regio's niet (b.v. Amsterdam). Na het overleg beslist de officier van justitie over straf of afdoening met inachtneming van de Leidraad.

Wanneer er wordt beslist dat de zaak naar Halt moet worden verwezen, kan gebruikt gemaakt worden van een formulier dat door de politie is ontwikkeld voor de verwijzing van sexting zaken naar Halt. In de praktijk blijkt echter dat dit formulier niet altijd wordt ingevuld door de politie, maar zaken zonder formulier naar Halt worden doorgestuurd. Hierdoor is bij de politie niet te achterhalen hoeveel van de meldingen naar Halt zijn gegaan. Daarvoor zouden alle mutatieformulieren van alle incidenten gecontroleerd moeten worden. Wij hebben daarom gekeken hoeveel zaken er zijn aangemeld bij Halt in Aurah.

Tabel 3: Aantal meldingen, aangiften en Halt-afdoening van jan.- begin okt. 2018

2018 Regio	Meldingen van sexting bij politie	Aangiften van sexting bij politie		Bij halt afgedaan	
		N	N	%(van meldingen)	N
Noord- Nederland	104	13	12,5	5	5
Noord-Holland	36	10	33	7	6,9
Amsterdam	13	9	69,2	8	7,9
Midden-Nederland	52	18	34,6	15	14,9
Oost-Nederland	129	35	28	27	16,7
Den-Haag	42	5	11,9	11	10,9
Rotterdam	96	18	18,8	3	3
Zeeland-West Brabant	76	24	31,6	12	11,9
Oost-Brabant	75	19	25,3	6	5,9
Limburg	55	16	29,1	5	5
Totaal	678	167	24,6	99¹¹	14,6

In 2018 zijn in Oost-Nederland de meeste meldingen gedaan van sexting zaken. In de tabel valt op dat er in een aantal regio's (Noord-Nederland, Oost-Nederland en Rotterdam) opvallend veel sexting meldingen zijn gedaan, terwijl in een grote stad als Amsterdam er slechts een handvol meldingen zijn, die wel grotendeels via aangiften bekend zijn, en waarvan er verhoudingsgewijs veel naar Halt zijn doorgestuurd. In de overige regio's zijn de meldingen vooral via andere kanalen dan aangifte bij de politie terechtgekomen.

Hoewel in Rotterdam na Oost-Nederland en Noord-Nederland de meeste meldingen zijn gedaan, is hier maar 2% bij Halt terecht gekomen. Dit kan te maken hebben met het type meldingen (meldingen zijn of te licht of te zwaar voor Halt), maar een mogelijke reden kan ook de onbekendheid zijn in die regio met de Halt-interventie, of verwijzing naar andere preventieve maatregelen. Daarnaast is het mogelijk dat de daders niet voldoen aan de indicatie-criteria omdat zij bijvoorbeeld ouder dan 18 waren en daardoor buiten de Halt-doelgroep vallen.

Zoals eerder beschreven kunnen de zaken verschillend worden afgedaan. Zaken kunnen na overleg met de ketenpartners ook naar het OM of Rechtbank worden doorgestuurd. Sommige zaken die naar het OM zijn doorgestuurd kunnen alsnog bij Halt terecht komen. De officier van justitie besluit dan na het bestuderen van de zaak dat de zaak alsnog wordt doorgestuurd naar Halt. Cijfers die wij hebben ontvangen vanuit het landelijk parket laten zien dat dit in 14 zaken is besloten. Zowel in Amsterdam, Midden-Nederland als Oost-Nederland één keer. In Den Haag zes keer, In Oost-Brabant twee keer en in Limburg drie keer.

Wanneer een zaak bij Halt terecht komt, hoeft dit nog niet te betekenen dat de zaak ook daadwerkelijk in behandeling wordt genomen. Redenen waarom zaken niet in behandeling werden genomen waren als volgt: in vier zaken ontkende de jongeren alsnog bij het startgesprek het delict; ouders gingen niet akkoord (n=2) en jongere voldeed niet aan indicatiecriteria.

¹¹ In één zaak was de regio niet ingevuld.

3.1.3 Verloop van de verwijzing

Uit de interviews met Halt-medewerkers en de officier van justitie komt het beeld naar voren dat de procedure, zoals beschreven in de toeleidingshandleiding, ook daadwerkelijk gevolgd wordt. Daarbij vormt het ZSM overleg een belangrijke schakel omdat hier besloten wordt of een zaak naar Halt verwezen wordt of niet. Om een beter beeld te verkrijgen van de besluitvorming met betrekking tot de doorverwijzing naar Halt tijdens ZSM overleg, zijn drie Halt-medewerkers uit verschillende regio's geïnterviewd die allen aan de ZSM overleggen deelnemen (regio Oost, regio Haaglanden, regio Rotterdam). Zij benoemden de volgende knelpunten in de verwijzing:

- Indicatiecriteria voor een verwijzing naar Halt zijn nog niet altijd duidelijk bij deelnemers aan ZSM en Halt-medewerkers moeten deze regelmatig uitleggen aan de aanwezigen bij het ZSM-overleg.
- Omslachtige procedures: zaken die door het OM naar Halt worden verwezen, worden teruggelegd bij de politie, die vervolgens de zaak weer bij Halt moet aanmelden voor uitvoering van de interventie. Dit levert vertraging op en soms worden zaken vergeten bij de politie, waardoor de jongeren niet bij Halt terecht komen.
- Soms speelt de persoonlijke inschatting en houding ten opzichte van Halt-interventies een rol bij de besluitvorming om wel/niet door te verwijzen. Halt-medewerkers zijn te weinig aanwezig bij ZSM om hier altijd op in te kunnen spelen.

Daarnaast blijkt uit de interviews met verschillende professionals, afkomstig van het OM, Halt-medewerkers op ZSM, politie en school, dat het aantal aanmeldingen bij Halt sterkt achter blijft bij het daadwerkelijke aantal sexting meldingen. Dit beeld komt ook naar voren uit de cijfers. Sommige Halt-medewerkers vermoeden dat er nog weinig aangiftebereidheid is bij slachtoffers en scholen. Redenen hiervoor zijn volgens hen: schaamte bij slachtoffers, en bij scholen onwetendheid over de mogelijkheid van een Halt-interventie. Eén van de geïnterviewde wijkagenten geeft aan dat scholen sexting zaken nog wel eens melden bij de politie als 'belediging', waardoor deze zaken bij een andere Halt-interventie terecht kunnen komen.

Uit de interviews hebben wij verschillende opmerkingen gehoord dat er onvoldoende bekendheid is met de interventie:

- Wijkagent a: een zaak, die naar het OM was gegaan omdat deze te ernstig zou zijn voor een Halt-interventie. Het OM heeft vervolgens geseponeerd. Het was mogelijk onbekend of er op dat moment alsnog een Halt-interventie ingezet had kunnen worden.
- Wijkagent b: Een aangifte werd niet in behandeling genomen omdat de zaak niet 'pornografisch genoeg was'. Voor deze zaak was een Halt-interventie mogelijk wel passend geweest.
- Wijkagent b: De kennis over de Halt-interventie kan zowel bij politie als justitie worden vergroot, zowel over het proces van doorverwijzing als over de inhoud van de interventie.
- Preventiebegeleider school: "Zaken worden door de politie afgedaan met gesprekken met het slachtoffer en de ouders, tevens wordt soms aangeraden om geen aangifte te doen, omdat dit geen zin zou hebben.
- Bestuurder school: Het onderwerp sexting is veelbesproken op school, maar niet in combinatie met Halt. Halt zou meer kunnen investeren in voorlichting.
- Zorg: Het is onduidelijk wanneer een zaak bij de politie moet worden gemeld.
- Veilig Thuis: Het is belangrijk dat Halt voorlichting geeft over de interventie, zodat voor alle betrokken instellingen duidelijk is wat de jongere bij Halt precies moet doen en leert.

Belangrijke verbetermogelijkheden in de toeleidingsprocedure zijn volgens geïnterviewden

- Meer voorlichting door Halt over de inhoud van de interventie, de criteria voor het kunnen doen van aangifte bij sexting en de doorverwijzingsprocedure naar Halt, aan politie, OM en scholen (inclusief schoolbesturen).
- Meer voorlichting voor ketenpartners in ZSM over de indicatiecriteria.
- Aanwezigheid van Halt-medewerkers bij ZSM-overleggen.

3.2 De bereikte doelgroep

3.2.1 De beoogde doelgroep volgens de toeleidingshandleiding

Voor de pilotinterventie is de volgende doelgroep geformuleerd: *jongens en meisjes in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar die lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond.*

Vooraf de laatste twee voorwaarden zijn subjectief. Wanneer is er sprake van het vertonen van een 'lichte vorm' en wanneer is er sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag? De toeleidingshandleiding geeft hierover een korte beschrijving.

Lichte vorm

Het moet gaan om kenmerkend leeftijdsgebonden delict gedrag. De Halt-verwijzing moet een afdoende reactie zijn op het gedrag van de jongeren, waarbij normbevestiging en confrontatie met de gevolgen door de jongeren op deze wijze voldoende duidelijk worden gemaakt.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Ten aanzien van de vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag worden er in de toeleidingshandleiding twee vormen genoemd:

1. Sexting tussen jongeren onderling waarbij het beeldmateriaal ongewenst vervaardigd en/of verspreid is.
2. Profielmisbruik en seksuele pesterijen of beledigingen.

Ad1: Het vervaardigen of verspreiden van seksueel getinte beelden via online media zonder instemming van de afgebeelde persoon. De afgebeelde persoon kan de foto vrijwillig gemaakt hebben voor vriend/vriendin (instemming bezit), maar geen toestemming hebben gegeven om de beelden door te sturen naar een derde en/of anderen.

Ad 2: Het vervaardigen of verspreiden van seksueel getinte (nep) berichten, (nep) profielen of (nep) beelden zonder instemming van de betrokken persoon. Het kan gaan om het hacken of aanmaken van een nepprofiel en hier seksueel getinte/foto's/video's op plaatsen of iemand openbaar voor schut zetten door het plaatsen van nep-berichten op websites. Beelden kunnen naaktfoto's of foto's in lingerie zijn van de persoon zelf, of foto's van iemand anders waarop het hoofd van het slachtoffer gefotoshopt is. Seksueel getinte pesterijen of beledigingen kunnen online, maar ook offline plaatsvinden, zoals bij verspreiding van foto's of berichten op papier of papieren bangelijst.

(Programmahandleiding, p. 6).

Een Halt-verwijzing kan plaatsvinden als de jongere voldoet aan onderstaande indicatiecriteria:

- Jongere is 12 t/m 17 jaar ten tijde van delict;
- Jongere stemt in met Halt (ouders stemmen ook in als jongere < 16 jaar);
- Jongere voldoet aan recidiveregeling Halt;
- Het gedrag betreft een lichte vorm van online seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- Het gedrag heeft plaatsgevonden tussen leeftijdsgenoten (slachtoffer is niet meer dan 5 jaar jonger dan verdachte)¹²;
- Jongeren bekent het gepleegde feit (tenzij dit vanwege culturele/religieuze overwegingen niet haalbaar is).

Daarnaast zijn er ook contra-indicaties:

- Bij ongewenste totstandkoming, bezit of verspreiding en wanneer er sprake is van chantage (sextortion), dwang, misleiding; of slachtoffer is meer dan 5 jaar jonger;
- Sprake van planmatigheid in het gedrag;
- Sprake van of vermoedens van fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- Zedengeschiedenis;
- Ontkennende verdachte;
- Aanwezigheid van zwaardere, emotionele, lichamelijke en/of gedragsproblemen waarvoor nog geen toereikende hulp is ingezet;
- Eerder Halt-interventie doorlopen gericht op sexting.

Deze contra-indicaties worden als zodanig omschreven in de programmahandleiding en de toelichtingshandleiding voor verwijzers en voor de Raad voor de Kinderbescherming. Ten aanzien van de contra-indicaties is niet voor alle indicaties duidelijk wat hier precies mee wordt bedoeld en hoe dit moet worden geïnterpreteerd. Zo zal de ene officier in een zaak stellen dat er weinig planmatigheid in het gedrag is, terwijl een andere officier dit wel als contra-indicatie aanmerkt. Hierdoor kan de ene zaak wel bij Halt terecht komen en de andere niet. De leeftijd van de jongere zou een rol kunnen spelen bij de beoordeling van planmatigheid. Van een 13-jarige jeugdige, kunnen vanwege de jongere leeftijd minder planmatige vaardigheden worden verwacht dan van een 17-jarige jongere. Dit kan meewegen in de manier waarop een zaak wordt afgedaan. Berust deze eventuele perceptie op evidente overwegingen? Het zelfstandig oordeelsvermogen van jongeren werd in oude literatuur vanaf het 16^e levensjaar meer vergelijkbaar geacht met dat van volwassenen (Steinberg & Cauffman, 1996). Inmiddels weten we dat de prefrontale cortex functies, zoals planning en flexibiliteit pas rond het 25ste levensjaar tot wasdom komen (Casey e.a. 2005). De vraag rijst of de 17-jarige vaker ten onrechte als planmatiger wordt ingeschat en daardoor minder vaak wordt doorverwezen naar Halt?

Ook aanwezigheid van zwaardere, emotionele, lichamelijke en/of gedragsproblemen is verschillend te interpreteren. Wanneer is hier sprake van? Niet altijd is voorafgaand aan de doorverwijzing duidelijk of een jongere kampt met zware problematiek, wordt een zaak ondanks de problematiek toch doorverwezen of komt een Halt-medewerker er gedurende de interventie achter dat er sprake is van gedrags- of andersoortige problemen. Op pagina 44 gaan wij nader in op deze contra-indicatie.

¹² 'Slachtoffer is meer dan 5 jaar ouder' is geen exclusiecriteria, bijvoorbeeld bij profielmisbruik van een leerkracht.

3.2.2 Bevindingen ten aanzien van beoogde doelgroep

Leeftijd ten tijde van delict

Uit de beschikbare registratiegegevens (n = 80) blijkt dat de bereikte doelgroep voldoet aan het leeftijdscriterium, slechts in een enkel geval is een jongere, die 18 was ten tijde van het delict (en dus strikt genomen te oud) naar Halt verwezen, dit met expliciete toestemming van de OvJ, gezien de omstandigheden. Bij vier jongeren ontbraken ofwel de datum delict in de registratie ofwel de geboortedatum.

Tabel 4: Leeftijd ten tijde van delict

Leeftijd ten tijde van delict	N=80	%
12	5	6,25
13	15	18,75
14	16	20
15	19	23,8
16	13	16,3
17	7	8,8
18	1	1,3
Totaal	76 (4 missings)	95

De meeste jongeren zijn tussen de 13 en de 16 jaar. Jongeren tussen de 12 en 18 lopen van alle leeftijdscategorieën het grootste risico op zowel daderschap als slachtofferschap van seksueel grensoverschrijdend gedrag (Felson & Cundiff, 2014), en ongewenste sexting is daarbij een van de nieuwere verschijningsvormen. Sexting onder jongeren is in de afgelopen jaren sterk is toegenomen. Terwijl in 2012 nog een op de 20 jongeren tussen 12 en 25 wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf naar iemand had gestuurd, deed in 2017 al een op de acht jongeren dit (Jonker, van Berlo & van Hastrecht, 2017). Met name bij de meest jonge groep is het risico op grensoverschrijdingen dan groter, omdat zij binnen de complexiteit van de online context de grenzen nog niet goed kunnen inschatten of aangeven.

Daarnaast speelt in die leeftijdscategorie groepsdruk een belangrijke rol en doen jongeren meer ervaring op met sociale media.

In verhouding is het aantal 17-jarigen lager. Op basis van onze onderzoeksdata kunnen we geen verklaringen aanvoeren. Mogelijke verklaringen zijn dat deze jongeren minder grensoverschrijdend gedrag laten zien bij sexting, al eerder een delict hebben gepleegd (geen first-offender meer), het delict ernstiger is, of het handelen van de jongere (soms onterecht) als planmatig wordt beoordeeld, waardoor Halt als te lichte straf wordt aangemerkt.

Lichte vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag

In hoeverre de bij Halt aangemelde zaken een lichte vorm van online grensoverschrijdend gedrag betreffen was in Aurah en de checklist niet te achterhalen. Wij hadden niet in alle zaken de beschikking over het proces-verbaal. Halt-medewerkers registreren in Aurah en de checklist een combinatie van het betrokken wetsartikel en een omschrijving. Lichte feiten worden niet altijd onder zedenwetgeving, maar ook binnen wetsartikelen m.b.t. smaad, laster en belediging geregistreerd.

In onderstaande tabel wordt weergegeven hoe de Halt-medewerker het delict in Aurah heeft gekwalificeerd (n=47).

Tabel 5: Omschrijvingen delict in Aurah

Omschrijvingen delict in Aurah			
	Omschrijving	N (47)	%
Artikel 225 lid 1 WbSr	Valsheid in geschrifte	1	2,1
Artikel 240 a WbSr	Schadelijke audiovisuele mediaproducten	2	4,2
Artikel 240 b WbSr	Kinderpornografie	3	6,4
Artikel 261/262 WbSr	Smaad/Laster	1	2,1
Artikel 261 WbSr	Smaad(drift)	1	2,1
Artikel 261 lid 1 WbSr	Smaad	7	14,9
Artikel 261 lid 2 WbSr	Smaad drift	3	6,4
Artikel 262 WbSr	Laster	2	4,2
Artikel 266/ 267 WbSr	Belediging	15	31,9
Artikel 317 WbSr	Afpersing	1	2,1
Artikel 318 lid 1 WbSr	Afdreiging	1	2,1
Anders	o.a. smaad en sexting	10	21,2

Van de 47 zaken waarvan wij het volledige dossier hebben ingezien hebben wij ook gekeken hoe de Halt-medewerker het delict kwalificeert in de checklist. Het systeem in Aurah kent een andere omschrijving dan de checklist, namelijk Aurah noteert het vermelde artikelnummer (de delictcode). In de checklist zijn vijf mogelijke soorten van online seksueel grensoverschrijdend gedrag aan te vinken. De Halt-medewerker geeft per casus aan of er wel of geen sprake van is. Sommige Halt-medewerkers beantwoorden bij meerdere omschrijvingen met "ja". Het getoonde gedrag is in 55,3% van de gevallen een verspreiding van ongewenste sexting. Omdat meerdere gedragsomschrijvingen kunnen worden aangevinkt, telt het totaal aantal niet op tot 47 (100%).

Tabel 6: Omschrijvingen gepleegd delict in Checklist

Omschrijvingen gepleegd delict in Checklist (N=47)		
Omschrijving	N	%
Ongewenste sexting: bezit/vervaardigen	13	27,7
Ongewenste sexting: verspreiding	26	55,3
Verspreiden vervaardigen seksueel getinte (nep)berichten, (nep)profielen of (nep)beelden zonder instemming	16	34
Versturen Bangalijsten	-	
Andere vormen (o.a. afpersing)	3	6,4

De benamingen uit Aurah en de checklist hebben wij met elkaar vergeleken. Dit wordt in tabel 7 weergegeven:

Tabel 7: Omschrijvingen delict in Aurah

Omschrijvingen delict in Aurah (n=47)					
Wetsartikel	Omschrijving	Bezit vervaardigen	Ongewenst verspreiding	Verspreiden/ vervaardigen	Andere vormen
Artikel 240 Sr	Verspreiding	1	1		
Artikel 240 b WbSr	Kinderpornografie			3	
Artikel 225 lid 1 Sr	Valsheid in geschrifte			1	
Artikel 261/262 Sr	Laster/smaad		1		
Artikel 261 lid 1 WbSr	Laster	3	4	3	
Artikel 261 lid 2 WbSr	Smaad/smaaddrift			3	
Artikel 262 (lid 1) WbSr	Laster verspreiden	1	2		1
Artikel 266/ 267 WbSr	Belediging	4	9	5	
Artikel 317 WbSr	Afpersing				1
Artikel 318 lid 1 WbSr	Afdreiging				1
Anders	o.a. smaad en sexting	4	9	1	-

In 26 zaken is in de checklist *ongewenste sexting: verspreiding* aangevinkt als delict. Slechts in twee zaken daarvan is in Aurah het wetsartikel van verspreiding (artikel 240 Sr) aangevinkt en in twee zaken laster verspreiden (artikel 262 lid 1). Een groot deel (n=9) is in Aurah echter als belediging aangevinkt. Ook bij ongewenste sexting: bezit vervaardigen en verspreiden/vervaardigen zien wij relatief een hoog aantal zaken als belediging aangevinkt in Aurah.

In negen zaken waarbij Halt-medewerkers in Aurah aangaven dat er geen wetsartikel van toepassing was (zij kozen voor anders¹³), geven zij vervolgens in de checklist aan dat er sprake was van ongewenste sexting: verspreiding.

Het systeem in Aurah en de checklist sluiten qua benaming niet goed op elkaar aan en terminologie wordt door elkaar heen gebruikt.

¹³ Mogelijk omdat er in het proces verbaal geen wetsartikel omschreven stond.

Uit de beschrijvingen in de dossiers blijkt het type delict: zo komt het nogal eens voor dat jongeren een foto van het hoofd van iemand anders op een foto van een bloot lijf van een onbekend persoon plakt. Ook worden foto's doorgestuurd waarin het slachtoffer in ondergoed is te zien. Onder de foto worden teksten geplaatst als: 'hoer bel 06...". Een aantal daders zegt bij het startgesprek dat zij niet zelf de foto's hebben verspreid, maar dat zij hun wachtwoord hebben gegeven aan iemand anders en deze persoon vervolgens de foto's heeft verspreid.

Uit de interviews met Halt-medewerkers blijkt dat zij de ernst van de delicten nog niet altijd in overeenstemming vinden met de Halt-criteria. Sommige zaken vinden zij te ernstig voor Halt en andere zaken vinden zij juist weer te licht. De Halt-medewerkers gaan hierover in gesprek met de officier of overleggen de zaak met de projectleider van de interventie. Zij voelen weinig ruimte om de zaak niet te behandelen als de officier van justitie aangeeft dat de zaak wel geschikt is. Een Halt-medewerker benoemt dat zij verschil ziet tussen de regio's voor wat betreft de ernst van de zaken. 'In Amsterdam zijn de zaken heftiger dan in Noord'.

Indicatiecriteria

Op basis van de volledige dossiers in Aurah (n =47) kan beschreven worden in hoeverre de bereikte doelgroep voldoet aan de indicatiecriteria.

Tabel 8: In hoeverre voldoen jongeren aan de indicatiecriteria?

In hoeverre voldoen jongeren aan de indicatiecriteria? (N=47)			
	ja	nee	onduidelijk /geen info
Leeftijd 12 t/m 17 ten tijde van delict	46	1	
Delict tussen leeftijdsgenoten	42	4	1
Jongere bekent	47	-	
Voldoet aan recidiveregeling HALT	47	-	
Jongere stemt in	47	-	
Ouder stemt in	44	3	

Uit bovenstaande tabel blijkt dat acht zaken in behandeling zijn genomen, ondanks dat er niet is voldaan aan de indicatiecriteria. Er was geen sprake van meerdere contra-indicaties in één specifieke zaak.

In één zaak is de jongere 18 jaar oud. In vier zaken is het delict niet tussen leeftijdsgenoten gepleegd, namelijk in drie zaken is het slachtoffer (veel) ouder dan de pleger en in een zaak (veel) jonger dan de pleger.

In de zaken waar niet werd voldaan aan de indicatiecriteria, is er overleg geweest met de officier van justitie, hij heeft vervolgens besloten dat de zaak toch door Halt wordt afgedaan. De (geringe) ernst van het delict, bekendheid met het slachtoffer, ontwikkeling(s)achterstand van de dader zijn redenen van de officier om soms te besluiten dat de interventie toch ingezet kan worden. Precieze afwegingen per zaak zijn niet achterhaald.

Een zaak die aangemeld was, is teruggestuurd naar verwijzer, omdat het gedrag van de jongere niet voldeed aan de indicatiecriteria (er was sprake van dwang of opzet in het handelen).

Wanneer een ouder van een jongere onder de 16 jaar aangeeft het niet eens te zijn met de verwijzing naar Halt dan wordt de zaak in principe niet in behandeling genomen bij Halt. De zaak moet dan worden teruggestuurd naar de officier van justitie.

In de zaken waar ouders niet in stemmen, is in een zaak overleg geweest met Rutgers, waarna de interventie alsnog is uitgevoerd, mogelijk heeft de ouder na overleg alsnog ingestemd. In de andere twee zaken blijkt uit de registratie dat ouders uiteindelijk toch bij de gesprekken aanwezig zijn en is de interventie ook volledig uitgevoerd. Door Halt-medewerkers wordt in de interviews genoemd dat ouders soms niet instemmen omdat zij eerst nog meer uitleg nodig hebben over de interventie en aan het idee moeten wennen wat hun kind heeft gedaan, daarna stemmen zij dan nog in.

In de volledig afgesloten cases (n=47) hebben alle jongeren bekend en zijn akkoord gegaan met de Halt-interventie. Ook voor aangemelde zaken die nog niet volledig waren afgerond (n=80) is bekend of de jongere heeft bekend; dit was bij vier jongeren niet het geval. In deze zaken heeft er geen gesprek meer plaatsgevonden.

In de programmahandleiding wordt beschreven dat als een jongere niet akkoord gaat met het strafvoorstel de Halt-medewerker een beargumenteerd negatief afloopbericht aan de verwijzer en het OM moet sturen. Het OM neemt dan een beslissing over de verdere afhandeling van de zaak.

Contra-indicaties

In hoofdstuk 1 zijn de contra-indicaties benoemd. Wanneer er een contra indicatie aanwezig is, zou het uitgangspunt moeten zijn dat Halt de zaak niet in behandeling neemt.

Contra-indicaties bij sexting

- Bij ongewenste totstandkoming, bezit op verspreiding van chantage (sextortion), dwang, misleiding of slachtoffer is meer dan 5 jaar jonger;
- Sprake van planmatigheid in het gedrag;
- Sprake van of vermoedens van fysiek seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- Zedengeschiedenis;
- Ontkennende verdachte;
- Aanwezigheid van zwaardere, emotionele, lichamelijke en/of gedragsproblemen;
- Eerder Halt-interventie doorlopen gericht op sexting.

In hoeverre de interventie is uitgevoerd bij jongeren, waarbij sprake was van contra-indicaties is slechts gedeeltelijk uit de registraties af te leiden.

Er is uit de registratie (n =47) niet te achterhalen of er sprake was van ongewenste totstandkoming, sextortion of dwang.

In één zaak is er sprake geweest van een leeftijdsverschil van meer dan 5 jaar tussen pleger en slachtoffer, waarbij het slachtoffer jonger was. Uit de informatie die is ingezien ten tijde van het onderzoek werd niet duidelijk waarom deze zaak toch in behandeling is genomen.

In de checklist wordt door Halt-medewerkers aangegeven of de jongere vooraf aan het delict heeft nagedacht over zijn handelen. Bij 35 zaken is er geen sprake van planmatig handelen. In negen zaken is er een beetje sprake van planmatigheid. In een zaak is er vooraf nagedacht over het plegen van het delict. Het is onduidelijk waarom deze zaak toch in behandeling is genomen.

Tabel 9: Planmatigheid in het gedrag

Planmatigheid in het gedrag	N=47	%
Geen	35	74,4
Een beetje	9	19,1
Vooraf nagedacht over plegen	1	2,1
Missing	2	

De zaken waarin sprake is van een zedengeschiedenis en waarbij (ook) sprake is van een hands-on delict komen volgens de projectleider van de Halt-interventie niet bij Halt terecht.

Ten aanzien van aanwezigheid van zwaardere problematiek (o.a. gedragsproblemen) wordt in 36 zaken genoteerd in de checklist dat de jongere geen (althans niet bekend bij de medewerker) problemen heeft. In elf zaken is er sprake van psychosociale problematiek bij de jongere. Desondanks leidt dit er niet toe dat de zaak niet in behandeling is genomen. Onduidelijk is of hier sprake is van problematiek waarvoor nog niet eerder hulp is gezocht. Halt-medewerkers bespreken de gedragsproblemen met de jongeren of komen pas gaande weg in het proces erachter dat de jongere kampt met gedragsproblemen. De interventie kan volgens de medewerkers ondanks deze problemen wel goed worden uitgevoerd.

In de checklist noteert de Halt-medewerker ook of er sprake is van psychosociale problematiek en of een zorgbeperking.

Tabel 10: Aanwezigheid van andere problematiek

Aanwezigheid van andere problematiek	N=47	%
<i>Psychosociale problematiek</i>		
Geen	33	70,2
ADHD	7	14,9
Trekken van pddnos of andere vormen van autisme	3	6,4
Anders	1	2,1
Onbekend/niet ingevuld	3	6,4
<i>Beperking</i>		
Nee	38	80,9
Ja, volgt speciaal onderwijs	6	12,8
Onbekend/niet ingevuld	3	6,4

In alle 47 zaken heeft de jongere niet eerder een Halt-interventie doorlopen gericht op sexting.

3.3 Kenmerken van de jongeren in de Halt-interventie

3.3.1 Sekse

De sekse is bekend van de gehele populatie. Van de 100 jongeren is 70% jongen en 28% meisje (2 missings).

3.3.2 Opleidingsniveau

Van 32 van de 100 jongeren die aangemeld zijn is het opleidingsniveau niet bekend. De jongeren in de Halt-interventie sexting komen met name uit het lagere middelbare (beroeps)onderwijs, deelnemers uit Havo en VWO zijn met nog geen 15% eerder een uitzondering.

Tabel 11: Opleidingsniveau

Opleidingsniveau	N= 68	%
praktijkonderwijs	5	7,3
vmbo-bl-kl-gl ¹⁴	27	39,7
vmbo-tl-mavo	12	17,6
mbo-roc- bol ¹⁵	10	14,7
mbo-rob bbl ¹⁶	4	5,9
havo	7	10,3
vwo	3	4,4
totaal	68	100%

3.3.3 Wijze van plegen, en motief

Zoals in tabel 12 te zien is, heeft de meerderheid van de jongeren het delict alleen gepleegd, iets minder dan een derde is een zogenaamde groepsdader.

Tabel 12: Wijze van plegen

Wijze van plegen	N=47	
Wijze van plegen	(n)	%
solo	32	68,1
groep	15	31,9

Tabel 13 geeft het motief weer. Boosheid /frustratie wordt het meest als reden gegeven, en groepsdruk blijkt een tweede belangrijke reden te zijn. Motieven van jongeren om het delict te plegen zijn ook spanning of verveling. Halt-medewerkers hebben in een n=9 meerdere antwoorden aangekruist waardoor de n hoger is dan 47.

¹⁴ Basisberoepsgerichte leerweg, kaderberoepsgerichte leerweg, gemeente leerweg

¹⁵ Beroepsopleidende leerweg

¹⁶ Beroepsbegeleidende leerweg

Tabel 13: Motief

Motief	N=55	
Boosheid/verveling	19	40,4
Groepsdruk	18	38,3
Grap/verveling	12	25,5
Spanning	5	10,6
Missing	1	

Wanneer een jongere het delict alleen heeft gepleegd, kan hij nog wel groepsdruk ervaren. Dit blijkt ook uit de volgende tabel.

Tabel 14: Wijze vs motief

Wijze vs motief	Groepsdruk n	Spanning n	Grap/verveling n	Boosheid N
Solo	6	4	9	17
Groep	12	1	3	2

In 5 zaken waarbij de jongere het delict solo heeft gepleegd werd naast spanning (n=1), grap/verveling (n=3) of boosheid (n=1) ook groepsdruk als motief genoemd. In 3 zaken waarbij het delict in groepsverband werd gepleegd werd naast groepsdruk ook boosheid (n=2) of grap/verveling (n=1) als motief genoemd. Wanneer een zaak onder groepsdruk wordt gepleegd zijn 11 daders jongen en 7 daders meisje.

3.3.4 Attituden

Halt-medewerkers noteren in de checklist ook enkele houdingsaspecten van de jongere (tabel 16). De Halt-medewerker maakt zelf deze keuze naar aanleiding van het gesprek met de jongere. Het is dus niet wat de jongere zelf vindt. Ruim driekwart van de jongeren kan zich een beetje tot goed inleven in het slachtoffer, afwezigheid van slachtofferempathie komt bij een minderheid voor. Iets meer dan de helft van de jongeren (53,2%) neemt verantwoordelijkheid voor het delict. Het valt op dat bij 36% van de jongeren dit niet is ingevuld, onduidelijk is of de Halt-medewerker hier geen beeld van heeft of dat dit betekent dat de jongere geen verantwoordelijkheid neemt. De mate van bagatelliseren is vaker niet dan wel ingevuld. Ook hiervan is niet duidelijk wat dit betekent. Bijna de helft van de jongeren legt de schuld deels of geheel bij het slachtoffer, ruim een derde erkent zelf schuldig aan het delict te zijn. Vier jongeren rechtvaardigen het delict nog tijdens de Halt-interventie.

Tabel 15: Houding ten aanzien van delict

Houding ten aanzien van delict	N=48*	
	(n)	%
<i>Inlevingsvermogen in slachtoffer</i>		
kan zich niet inleven	8	17
een beetje	24	51,1
goed	13	27,7
missing	2	
<i>Verantwoordelijkheid nemen voor het delict</i>		
neemt verantwoordelijkheid	25	53,2
ontkent delict	3	6,4
missing	19	
<i>Mate van bagatelliseren</i>		
bagatelliseert niet	1	2,1
enige mate van bagatelliseren of minimaliseren	17	36,2
hoge mate van bagatelliseren of minimaliseren	2	4,3
Missing	27	53,2
<i>Opvattingen over het delict*</i>		
rechtvaardigt het delict	4	8,5
legt schuld bij slachtoffer	4	6,4
legt deels de schuld bij het slachtoffer	20	42,6
voelt zich schuldig over het delict	17	36,2
Missing	3	

*Eén Halt-medewerker heeft bij opvattingen over het delict 2 antwoorden aangekruist, waardoor n=48.

Zowel bij verantwoordelijkheid nemen als mate van bagatelliseren zijn er veel missings. De reden is dat sommige Halt-medewerkers slechts één van de twee variabelen heeft aangekruist. Wanneer zij verantwoordelijkheden hebben aangekruist, hebben zij mate van bagatelliseren niet ingevuld en andersom.

3.3.5 Rol van ouders

Bij de Halt-interventie zijn ouders nauw betrokken. Ouders zijn het in bijna de helft van de gevallen eens met de Halt-interventie (48,9%, n=23). Toch legt ook een deel van de ouders de schuld bij het slachtoffer (40,4%, n=19). Dit zagen wij ook soms in de observaties terug en hoorden wij ook van de Halt-medewerkers. Ouders vinden dat het slachtoffer de foto bijvoorbeeld niet had moeten maken.

Halt-medewerkers vinden – blijkend uit de registraties in Aurah (n =47) - dat tweederde van de ouders wel adequaat steun en toezicht geeft aan hun kind. In twee zaken hebben ouders bij de Halt-medewerker aangegeven dat zij zelf nog behoefte hebben aan steun.

3.3.6 Psychosociale kenmerken

Er zijn bij de meeste jongeren geen psychosociale problemen, huiselijk geweld of kindermishandeling bekend. Het is echter onduidelijk hoe betrouwbaar deze gegevens zijn. Jongeren kunnen hierover afwijkende, gewenste antwoorden geven. Daarnaast valt ook niet te

zeggen of deze kenmerken specifiek zijn voor de jongere die voor een sexting zaak bij Halt terecht zijn gekomen.

Tabel 16: Overige psychosociale kenmerken

Overige psychosociale kenmerken		
<i>Zijn er dynamische risicofactoren aanwezig?</i>	(n)	%
veel	1	2,1
enige	6	12,8
geen/weinig	40	85,1
<i>Overige psychosociale problemen</i>		
veel	5	10,6
enige	6	12,8
Geen/weinig	36	76,6
<i>Is er sprake van huiselijk geweld en/of kindermishandeling in de thuissituatie?</i>	(n)	%
Nee	40	85,1
Ja, in huidige situatie	2	4,3
Ja, in verleden	5	10,6

3.4 Kenmerken van de slachtoffers

De gegevens over de slachtoffers waren niet altijd ingevuld in Aurah. In de tabel hieronder is steeds ook het aantal missings gepresenteerd. In de meeste gevallen (82,5%) is er sprake van één slachtoffer. In een aantal zaken is de school ook als slachtoffer aangemerkt. In een andere zaak is de moeder van het slachtoffer als tweede slachtoffer aangemerkt, omdat moeder zichzelf ook slachtoffer vond. Het slachtoffer is meestal een meisje en heeft dezelfde leeftijd als de dader. In twee zaken was het slachtoffer 11 jaar. Vaak is het slachtoffer een bekende van de dader. Zij kennen elkaar dan via school. Wanneer dader en/of slachtoffer onbekend zijn is het contact meestal gelegd via social media.

Van de 57 vrouwelijke slachtoffers was in 40 zaken de dader een jongen en bij 17 een meisje. Van de zes mannelijke slachtoffers was in n=3 de dader een jongen en in n=3 een meisje.

Tabel 17: Aantal slachtoffers

Aantal slachtoffers	N=80	%
1 slachtoffer	66	86,8
2 slachtoffers	10	12,4
Missing	4	
Sekse van slachtoffer		
Jongen	6	7,5
Meisje	57	71,3
Beide	4	5
Missing	13	
Leeftijd		
Eigen leeftijd	58	72,5
Jonger dan dader	1	1,3
Ouder dan dader	3	3,8
Missing	18	
Relatie		
Bekende van pleger	33	41,3
Partner	8	10
Onbekend	10	12,3
Missing	29	

4 De uitvoering van de Pilot-interventie

In dit hoofdstuk staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

Uitvoering:

- 2a. In hoeverre wordt de Halt-interventie sexting uitgevoerd volgens de programmahandleiding?
- 2b. Worden alle onderdelen van de interventie altijd ingezet? En zo niet, wat is de reden geweest om hiervan af te wijken?
- 2c. Hoe vaak wordt er een extra gesprek ingezet en wat is de aanleiding hiervoor geweest?
- 2d. Hoe vaak wordt de zaak negatief afgesloten en met welke reden?
- 2e. In hoeveel gevallen is er contact geweest vanuit Halt met school n.a.v. delict?
- 2f. Hoe vaak vindt er doorverwijzing plaats naar hulpverlening of een andere interventie?
- 2g. Wat zijn de bevorderende en belemmerende factoren bij de uitvoering van de onderdelen van de Halt-interventie sexting?

Voor de Halt-interventie Sexting is een speciaal programma ontwikkeld, waarin de onderdelen en volgorde vastgelegd zijn. Dit programma is in hoofdstuk 1 (paragraaf 1.4) beschreven. Om na te gaan of het programma wordt uitgevoerd zoals bedoeld, zijn gesprekken geobserveerd en registraties van uitvoerders geanalyseerd.

In totaal zijn 15 gesprekken geobserveerd: één startgesprek, vier vervolggesprekken, vier oudergesprekken en zes eindgesprekken.

Het verzoek van de onderzoekers om ter observatie aanwezig te mogen zijn bij een van de gesprekken riep bij de Halt-medewerkers aanvankelijk veel vragen op. Zou dit niet de benodigde openheid van de jongere en de ouder kunnen beïnvloeden? Zouden zij zich niet geïntimideerd voelen door de aanwezigheid van een observator? Met name verzoeken om observaties bij het eerste gesprek (startgesprek) werden als mogelijk interveniërend ervaren.

In overleg met de projectleider is besloten de observaties pas te starten nadat de Halt-medewerkers enige ervaring hebben kunnen opdoen. Hierdoor werd de observatieperiode korter dan aanvankelijk beoogd en kwamen er minder observaties tot stand dan gepland was.

Tijdens de observaties is aan de hand van gedetailleerde observatieformulieren genoteerd of alle stappen die in de programmahandleiding benoemd worden, door de Halt-medewerkers zijn uitgevoerd, en zijn bijzonderheden genoteerd.

Hierbij moet worden aangemerkt, dat het aantal observaties klein is, en dus slechts een beperkt beeld schetsen van de daadwerkelijke uitvoering van de inmiddels honderden gesprekken.

Daarnaast hebben wij ook gekeken wat de Halt-medewerkers hierover zelf hebben genoteerd in Aurah en in de Checklist. Hiervoor zijn 47 casussen die al waren afgesloten en volledig geregistreerd waren, geanalyseerd.

4.1 Bevindingen uitvoering kerncomponenten

4.1.1 Startgesprek

In alle 47 geregistreerde zaken heeft altijd een startgesprek plaatsgevonden. Hoewel in de programmahandleiding wordt beschreven dat er tijdens het startgesprek altijd eerst gezamenlijk en daarna een deel met de jongere apart wordt gesproken wordt dit in de praktijk niet altijd gedaan. In 28 zaken werd er wel met de jongere een deel apart besproken, maar in 17 zaken niet, daar werd het gehele startgesprek met zowel ouders als jongere besproken. In twee zaken is er enkel met de jongere gesproken en waren ouders niet aanwezig. De Halt-medewerkers gaven in de interviews aan dat zij ouders er soms toch bij laten zitten omdat ouders vooral bij het eerste gesprek nogal wat weerstand hebben. Ouders gaven volgens hen vaak de slachtoffers de schuld, bijvoorbeeld: dat het slachtoffer niet zo'n foto had moeten maken. De Halt-medewerker koos er dan voor om de ouders erbij te laten zitten en bij een vervolgggesprek, wanneer er al wat meer vertrouwen is, alsnog een aantal vragen alleen aan de jongere te stellen die zij in het startgesprek hadden willen stellen. Een Halt-medewerker gaf aan: *'dat is beter dan tijdens het startgesprek blijven zeuren dat ouders weg moeten gaan'*. Een andere Halt-medewerker stelde juist ook wel deze vragen met ouders erbij om ook de interactie en reactie van ouders en jongere te zien.

In het geobserveerde startgesprek ging het om een normaal intelligente jongere, die het delict niet ontkende. De ouders legden de schuld deels bij het slachtoffer. Dit geobserveerde startgesprek werd gedeeltelijk uitgevoerd zoals in de programmahandleiding beschreven. Inhoudelijke onderdelen, waarin met de jongere ingegaan werd op het delict, werden nagenoeg volledig uitgevoerd. Het gespreksonderdeel met ouders werd gedeeltelijk uitgevoerd. Onderdelen in het gesprek met ouders waarin het gaat over hun inbreng (ondersteuning, leerdoelen voor ouders, medewerking aan interviewopdracht) werden overgeslagen.

Onderdelen in het startgesprek waarin ingegaan zou worden op procedures werden grotendeels overgeslagen. Zo werd bijvoorbeeld niet uitgelegd wat de doelen van de interventie zijn, werd pas aan het einde uitgelegd uit welke onderdelen de interventie bestaat, werd niet uitgelegd hoe informatie in Aurah wordt opgeslagen en dat er een inzagemogelijkheid is, de uitkomst van het signaleringsinstrument werd niet besproken en er werd niet uitgelegd waarom er met leeropdrachten gewerkt wordt.

4.1.2 Leeropdrachten

In 40 van de 47 geregistreerde zaken werden alle drie de leeropdrachten door de jongere gemaakt. In twee zaken is alleen leeropdracht 1 en 2 gemaakt; in één zaak alleen leeropdracht 2 en 3. In drie zaken alleen leeropdrachten 1 en 3. In één zaak wordt maar één leeropdracht gemaakt. De afweging waarom de Halt-medewerker niet alle leeropdrachten door de jongere laat doen werd niet altijd geregistreerd in het systeem. In de interviews gaven Halt-medewerkers als reden dat zij de opdracht soms te moeilijk voor de jongere vinden. Het is volgens hen jammer dat er maar één niveau is. Vooral de stop-knop opdracht is volgens de medewerkers lastig. Sommige Halt-medewerkers worstelden ook zelf met alle opdrachten. Zo vertelde een Halt-medewerker dat zij het veel papierwerk vindt en niet altijd scherp heeft wat er nu precies in welke opdracht wordt gedaan. Een andere medewerker vond het leuke opdrachten, maar wel te groot. Volgens haar zou het beter zijn om de opdrachten die nu soms 2 uur duren aan te passen naar 1 uur.

Over de inhoud van de opdrachten zijn Halt-medewerkers tevreden. Zij hebben het idee dat de jongeren er echt iets van leren en inzicht krijgen in hun gedrag op internet. Het vele beeldmateriaal wordt ook gewaardeerd. De link naar het filmpje bleek bij sommige jongeren niet te werken en dat werd jammer gevonden. Het interview met ouders is volgens de Halt-medewerkers een fijne opdracht voor het oudergesprek. Punten die ouders in het interview hebben gezegd konden weer gebruikt worden in het oudergesprek. In leeropdracht 2 zit ook een opdracht ter voorbereiding op het excuus. Volgens een Halt-medewerker is dit soms verwarrend voor een jongeren. Naast deze opdracht moet een jongeren dan ook nog daadwerkelijk excuus aanbieden (vaak middels een brief). Omdat dit een creatieve opdracht is en jongeren daarbij de vrijheid hebben is er veel verschil in wat zij doen. Juist wat hoger opgeleide jongeren maken zich er makkelijk vanaf. Voor jongeren met een lager IQ is het warrig, aldus een Halt-medewerker.

In hoofdstuk 5 wordt ingegaan wat jongeren en ouders van de opdrachten vinden.

4.1.3 Vervolggesprek

In alle 47 geregistreerde zaken heeft een vervolggesprek plaatsgevonden.

Zoals net besproken zijn in zeven zaken niet alle leeropdrachten gemaakt. De leeropdrachten 1 en 2 gezamenlijk zijn in vier zaken niet gemaakt en kunnen dus ook niet in het vervolggesprek gezamenlijk zijn besproken. Daarnaast hebben er verschillende vormen van excuus plaatsgevonden (zie paragraaf 4.5), dit vraagt van de medewerkers verschillende feedback.

In de geobserveerde vier vervolggesprekken ging het éénmaal om een jongere met LVB, éénmaal om een jongere met autisme. Geen van de jongeren ontkende, geen van de ouders legde de schuld bij het slachtoffer. Eén van de gesprekken vond sterk afwijkend plaats: hier werd het vervolggesprek met de jongere, het oudergesprek en het eindgesprek gecombineerd in één gesprek. De verklaring hiervoor was dat de jongere op aanzienlijke afstand van de Halt-vestiging woonde en de Halt-medewerker voor de jongere en de ouder reistijd wilde besparen.

In de vier geobserveerde vervolggesprekken werden de onderdelen wisselend uitgevoerd. In drie van de vier vervolggesprekken werd niet duidelijk teruggeblikt op het startgesprek, en de doelen van de leeropdrachten werden zelden uitgelegd. Uit de observaties ontstaat de indruk dat het programma zeer vol is en er keuzes gemaakt werden. Bij twee gesprekken (2 en 3) viel op dat de leeropdrachten zeer snel en gehaast werden doorlopen. De leeropdrachten werden snel doorgenomen en er was weinig ruimte voor reflectie op het handelen van de jongeren.

Tabel 18: Uitvoering vervolgoopdrachten

X = uitgevoerd; - = niet uitgevoerd; x/- = gedeeltelijk uitgevoerd ?=onduidelijk, geen data		Geobserveerde Vervolggesprekken			
		C1	C2	C3	C4
C= Geobserveerde casus					
Leeropdracht 1:					
A: Waarom ben je bij Halt?		x	x	x	x
B: Online regels en afspraken					
	Wat doe jij?	x	x	x	x
	Regels thuis?	x	x	x	x
	Interview met ouders	x	x	x	-
C: Hoe ga je met elkaar om					
	Quiz	x*	x	x	-
	Veilig online	-	x/-	x/-	-
	Filmpje over de grens	x	x	x	-
	Wet weetjes	-	-	-	-
	Spiekbriefje	-	-	-	x/-
Leeropdracht 2:					
A: Gevolgen voor jou		-**	x	x	-
B: Gevolgen voor de ander					
	Foto-opdracht	-**	x	-	-
	Film-opdracht	-**	?	?	x
C: Voorbereiding op excuus		-**	nvt	nvt	x

*heeft jongere thuis al gedaan.

**is al in een eerdere sessie aan bod gekomen.

Onderdeel A van Leeropdracht 1 kwam in alle gesprekken aan bod, echter in twee gesprekken werd dit onderdeel niet in de bedoelde volgorde uitgevoerd maar eerder of later.

In onderdeel B werd in twee gesprekken niet uitgelegd wat het doel van de opdrachten is, namelijk een voorbereiding op het maken van afspraken met ouders over online-regels. De opdracht 'veilig online' werd in twee gesprekken niet gemaakt en in de andere twee gesprekken kwam dit slechts zeer summier en vluchtig aan bod. De opdracht 'wet weetjes' werd in geen van de geobserveerde gesprekken uitgevoerd; de opdracht rondom het spiekbriefje werd in één van de gesprekken gedeeltelijk uitgevoerd.

Ook onderdelen van leeropdracht 2 werden gedeeltelijk uitgevoerd. De uitvoering van de filmopdracht kon in twee gesprekken niet duidelijk geobserveerd worden. Onderdeel C (voorbereiding op excuus) was in twee gesprekken niet van toepassing, eenmaal omdat er geen bekend slachtoffer was, eenmaal omdat het slachtoffer dit niet op prijs stelde.

4.1.4 Oudergesprek

In 28 van de 47 geregistreerde zaken heeft een oudergesprek plaatsgevonden. In 19 zaken heeft er geen oudergesprek plaatsgevonden. Reden waarom er geen oudergesprek heeft plaatsgevonden zijn:

- Ouders hebben er geen behoefte aan;
- Ouders vinden het niet zinvol;

- Ouders vinden het niet fijn;
- Ouders liggen niet op één lijn, dit wordt met andere hulpverlening eerst opgelost;
- Ouder kan geen Nederlands en ook met een tolk blijkt communiceren lastig;
- Er zit al veel hulpverlening in het gezin;
- Het kind wil niet dat de Halt-medewerker een gesprek heeft met de ouder, maar er is wel telefonisch contact geweest.

Halt-medewerkers vinden het oudergesprek een toevoeging. Hoewel zij begrijpen waarom het zo is, vinden zij het toch jammer dat het oudergesprek vrijblijvend is.

Halt-medewerkers wijken volgens eigen zeggen soms van de programmahandleiding af omdat ouders met andere problemen zitten en dit graag met de medewerker willen bespreken. Dit heeft voor de medewerker dan voorrang boven het aanhouden van alle opdrachten.

Er zijn vier oudergesprekken geobserveerd, waarvan er één in combinatie met een vervolgesprek en een eindgesprek werd uitgevoerd. Hierin viel op, dat de onderdelen in alle gesprekken onvolledig werden uitgevoerd. Ook werd in twee gevallen het oudergesprek na het eindgesprek uitgevoerd.

Tabel 19: Uitvoering oudergesprekken

X= uitgevoerd; - niet uitgevoerd; x/- = gedeeltelijk uitgevoerd	Oudergesprek (=O)				
	Casus	O1	O2	O3	O4
Vorbereiding:					
Informatie beschikbaar	x/-	x/-	x/-	-	
Introductie en doelen uitleggen	-	x/-	-	x	
Ijsbreker	-	-	-	-	
Onderwerp 1: Ondersteunen	-	-	x/-	x/-	
Onderwerp 2: Regels en afspraken					
Opdracht bespreken	x	-	-	x	
Balans toezicht en ruimte geven	-	-	x	x	
Informatie over normaal online seksueel gedrag	-	-	-	-	
Communiceren over online gedrag	x	-	x	-	
Werkzame afspraken benoemen	x	x	-	-	
Afspraken noteren op flap-over	-	-	-	-	
Ouders afspraken laten noteren	-	-	-	-	
Opdracht: afspraken bespreken met jongere	-	-	-	-	
Afronding					
Opdracht meegeven	-	-	missing	-	
Afspraak leeropdracht 3 in eindgesprek	Nvt*	Nvt*	x	x	
Contactmogelijkheden bij vragen	x	x	x	x	

*eindgesprek heeft al plaatsgevonden

Het maken van afspraken en deze noteren werd in geen van de observaties gedaan. De ijsbreker is ook in geen van de vier observaties ingezet.

Bij één observatie ging het vooral over het schadebedrag. De ouder van de jongere gaf aan dat zij dit niet kunnen betalen en niet weten wat ze nu moeten doen. Omdat ouders zich hier vooral druk

om maakten en er al veel hulp in het gezin betrokken is, koos de Halt-medewerker ervoor om hier langer bij stil te staan en minder bij het benoemen van de afspraken. Het is volgens deze medewerker maatwerk. Per gezin moet je volgens haar kijken waar zij bij geholpen zijn en wat zij nodig hebben.

4.1.5 Excuus aanbieden

In negen van de 47 geregistreerde zaken vond er daadwerkelijk een gesprek plaats tussen de jongere en het slachtoffer. In twee zaken vond het gesprek plaats met een Halt-medewerker/ouders. In het overgrote deel, namelijk in 32 zaken schreef de jongere een excuusbrief aan het slachtoffer. In drie zaken was de excuusbrief gericht aan de Halt-medewerker/ouders. In één zaak heeft er geen enkele vorm van excuus plaatsgevonden bij Halt omdat de verdachte al eerder, voordat Halt begon, zijn excuus had aangeboden. Dit was ook in twee andere zaken al eerder gebeurd, maar in die zaken is besloten om toch ook nog een excuusbrief te maken zonder dat de brief is opgestuurd naar het slachtoffer. Halt-medewerkers gaan hier dus verschillend mee om.

Dat er geen gesprekken plaatsvonden maar een brief werd opgesteld had o.a. te maken met het feit dat een slachtoffer niet wilde meewerken of het slachtoffer niet reageerde naar de Halt-medewerker. In één zaak is expliciet aangegeven dat de jongere niet in staat was om een gesprek te voeren met het slachtoffer. Slechts in 10 zaken is de reden genoemd waarom gekozen is voor de inzet van een bepaald type excuus. In de overige zaken heeft de Halt-medewerker dit niet ingevuld.

Er is ook geïnventariseerd hoe vaak een jongere ook schadevergoeding moet betalen. Dit is in zeven van de 47 zaken gebeurd. De bedragen lopen uiteen van € 100,- tot € 250,-.

4.1.6 Eindgesprek

Er heeft in alle zaken een eindgesprek plaatsgevonden. In 32 zaken vond dit eindgesprek plaats met ouders en jongere. In 15 zaken vond het eindgesprek alleen met de jongeren plaats. Soms is daarvoor of daarna nog wel telefonisch contact met ouders geweest.

Er zijn zes eindgesprekken geobserveerd. Eén van de ouders legde de schuld (deels) bij het slachtoffer (4); één van de jongeren had een lichte verstandelijke beperking (3). Geen van de jongeren ontkende het delict. Bij twee eindgesprekken waren geen ouders aanwezig.

Ook in de eindgesprekken zijn niet alle opdrachten volledig uitgevoerd, maar vollediger dan in het vervolgesprek en het oudergesprek. In sommige gevallen waren opdrachten al in vorige sessies besproken. In enkele gevallen werkte een link niet, waardoor een onderdeel niet uitgevoerd kon worden.

Tabel 20: Uitvoering eindgesprekken

x = uitgevoerd; - = niet uitgevoerd, -/x gedeeltelijk uitgevoerd; ? = onduidelijk/geen data		Eindgesprek (=E)					
Casus		E1	E2	E3	E4	E5	E6
Doelen bespreken		x	-	x	x	-	x
Leeropdracht 3:							
A: Mijn profiel offline en online							
	Wie ben jij in het echt?	x	x	x	-*	-	x
	Opdracht 2	x	x	x	-*	-	x
B: Laat jij je beïnvloeden?							
	Groepsdruk	-/x	-/x	-/x	-	-	x
	Can you fix it?	-	-/x	x	x	x	x
	Nadenken over lastige situaties	x	x	x	x	-*	x
	Jongen: Lefgozerquiz & clip (en bespreken)	-	**	x	x	**	
	Meisje: filmpje kijken en app schrijven (en bespreken)						x
C: Toekomst							
	Afspraken	x	x	x	-	x	-
Bespreken herstelopdracht		x	nvt	x	-*	nvt	-*
Afronding							
	Ouders uitnodigen voor evaluatieonderzoek	x	x	x	x	nvt	nvt
	Warme overdracht hulpverlening	nvt	nvt	?	nvt	nvt	nvt
	Wijzen op klachtenregeling	-	x	-	-	-	x
	Checklist voor Halt-medewerker in vullen	x	?	-	x	?	?

*in eerdere sessie gedaan.

**niet werkende link naar filmpje.

Halt-medewerkers gaven in de interviews aan dat zij het eindgesprek ook gebruiken om met de jongere te kijken naar de toekomst. *Hoe gaat het op school en met een baantje? Zijn de regels ten aanzien van internet gebruik thuis veranderd?* Zij vertelden in het eindgesprek hoe zij de zaak gaan afronden en dat ze hopen dat ze de jongeren nooit meer terugzien bij Halt.

4.1.7 Houding, taalgebruik, gespreksvaardigheden

Houding, taalgebruik en gespreksvaardigheden kunnen bevorderend en/of belemmerend werken bij het uitvoeren van de interventie. Ook naar deze elementen hebben wij tijdens de observaties gekeken.

Omdat er van sommige medewerkers meerdere gesprekken zijn geobserveerd, worden hier uitspraken gedaan over de kwaliteit van de gesprekken en niet over de kwaliteit van de medewerkers.

Om subjectieve oordelen zo veel als mogelijk te vermijden, is er geen inhoudelijke kwalificatie toegekend aan het gedragskenmerk, maar is op een vijfpuntsschaal gescoord of een gedragskenmerk werd gezien. (5 =altijd gezien/ 4=vaak gezien/ 3=gezien/ 2=zelden gezien/ 1=nooit gezien).

In de vervolgesprekken werd het stellen van verdiepingsvragen, nagaan of informatie wordt begrepen, feedback geven, benoemen van non-verbale gedrag en emoties zelden tot nooit gezien.

Bij het bespreken van de leeropdrachten en konden de Halt-medewerkers goed aansluiten bij de jongeren (M=4,25) en de sessie in goede banen leiden (M=4,25).

In de oudergesprekken werd zelden tot nooit doorgevraagd om een compleet beeld te krijgen, zelden werden verdiepingvragen gesteld of werd gecheckt of informatie is begrepen (M= 2,25, 2,00, 2,50). Nog minder werd gezien dat de Halt-medewerker het non-verbale gedrag of de aanwezigheid van emoties benoemt (M= 1,50; 1,25). Wel werd gezien dat de Halt-medewerkers goed kunnen aansluiten bij de behoefte van ouders aan informatie. De Halt-medewerkers herhaalden de uitleg als dat nodig was.

In de eindgesprekken lieten de Halt-medewerkers vaak zien dat zij geen veroordelende houding hebben naar de jongere (M= 4,33). Zij lieten aan de jongere zien dat ze de jongere willen helpen en steunen en sloten goed aan bij de informatiebehoefte van de jongeren en ouders. Ook het motiveren en activeren van ouders werd in de geobserveerde eindgesprekken vaak gezien (M=4,83).

Samengevat zijn de Halt-medewerkers in de geobserveerde gesprekken vaak in staat geweest met houding en taalgebruik aan te sluiten bij de jongere en de ouders. Gespreksvaardigheden die tot verdiepende gesprekken leiden werden veel minder gezien. Dit kan mogelijk van invloed zijn op de mate waarin jongeren en ouders inzicht verwerven in het eigen handelen.

4.2 Bevindingen uitvoering overige elementen

Elementen die naar eigen inzicht kunnen worden ingezet en mogelijk de kwaliteit van de interventie kunnen bevorderen zijn: contact met school opnemen, een extra gesprek plannen, een herstelgesprek plannen en de proceskenmerken tijdens de uitvoering (houding, taalgebruik, gespreksvoering).

4.2.1 Contact met school

Er is vier keer vanuit Halt contact gezocht met de school van de jongere naar aanleiding van het delict. In drie gevallen gaf de school aan dat zij geen behoefte hebben aan verdere ondersteuning. In één zaak had de school hier nog wel behoefte aan. Het is onduidelijk hoe deze ondersteuning verder vorm heeft gekregen. Halt-medewerkers vertellen dat jongeren niet altijd willen dat Halt ook contact opneemt met hun school. Zij willen liever geen stempel krijgen, zeker niet als zij niet op een nieuwe school zijn begonnen.

4.2.2 Inzet extra gesprek

Een extra gesprek kan ingezet worden wanneer extra verdieping nodig is of bij sprake van urgentie. Ook kan er een extra gesprek ingezet worden indien ondersteuning bij het maken van de (leer)opdrachten nodig is. De afweging voor het inzetten van een extra gesprek ten behoeve van de leeropdrachten, wordt gemaakt wanneer er vermoedens zijn dat de jongere een licht verstandelijke beperking, een beperkt leervermogen of andere problematiek heeft en extra ondersteuning nodig is bij de uitvoering van de interventie (zie programmahandleiding). In negen interventies is een extra gesprek ingezet met als reden om extra ondersteuning te geven. Er is één keer een extra gesprek geweest vanuit een zorgmelding en een keer in verband met een doorverwijzing. Er is geen keer geen reden ingevuld. In de interviews gaf een Halt-medewerker aan dat zij vaak een extra gesprek inzet. Dit doet zij soms om het herstel tussen dader en

slachtoffer te laten plaatsvinden, maar vooral om de leeropdrachten verder te bespreken. Dit is volgens haar vooral nodig bij jongeren met problematiek zoals autisme.

4.3 Afronding interventie

Alle 47 zaken waarvan het dossier compleet was, zijn positief afgesloten. Vanuit de interviews hebben wij vernomen dat in de afgelopen periode ook zaken negatief zijn afgesloten. Bij navraag bij de projectleider bleek dat van de totale groep van 100 aangemelde zaken in totaal zeven zaken negatief zijn afgesloten en 12 zaken niet in behandeling zijn genomen. Met de opmerking dat het niet altijd duidelijk wordt genoteerd wanneer een zaak negatief dan wel niet in behandeling wordt genomen.

Redenen van negatieve beëindiging zijn bijvoorbeeld het niet of onvoldoende meewerken van de jongere (niet op afspraken verschijnen, geen leeropdrachten maken) Een medewerker noemde als reden dat de jongere onvoldoende meewerkte. Hij verscheen niet op afspraken en maakte geen leeropdrachten.

In één zaak is er doorverwezen naar hulpverlening. In totaal was er in 3 zaken een hulpvraag. Waarom bij de overige twee niet is doorverwezen was niet genoteerd in Aurah en de checklist. Vanuit de observaties en interviews blijkt dat in sommige zaken al eerder hulpverlening in het gezin was ingezet, bijvoorbeeld Veilig Thuis.

Tabel 21: Hulpverlening

Hulpverlening	N	%
Is er een hulpvraag voor zorg/hulpverlening?		
nee	39	83
ja	3	6,4
Onbekend bij Halt-medewerker	5	10,6
Is er contact met zorg/hulpverlening?		
nee	34	72,3
ja	12	25,5
Onbekend bij Halt-medewerker	1	2,1

De meeste Halt-medewerkers hebben in hun zaken geen contact gehad met een hulpverlener. Halt-medewerkers die wel contact hebben gehad vinden dat dit contact goed loopt. Als aanbeveling noemen Halt-medewerkers om een lijst te hebben van contactpersonen binnen de lokale hulpverlening. Er kan dan sneller worden geschakeld.

4.4 Bevorderende en belemmerende factoren Halt-interventie

Bij de implementatie kan er sprake zijn van belemmerende en bevorderende factoren. Om de belemmerende factoren weg te nemen en de bevorderende factoren juist te versterken kunnen implementatiestrategieën worden ingezet. Halt heeft ervoor gekozen om een projectplan op te stellen die als basis dient voor de ontwikkeling van de interventie (Projectplan Halt-interventie

Sexting, Januari 2017). Het plan ziet erop dat Halt in samenwerking met Rutgers de Halt-interventie ontwikkeld(e). Het aanbod moest passen binnen de huidige structuur en speciale ontwikkelde modules moesten gericht zijn op het online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Rutgers zou zorgdragen voor de opleiding van alle Halt-medewerkers. Eveneens moest er een verbinding gelegd worden met de ketenpartners.

Zoals in hoofdstuk 2 besproken zijn er meerdere kenmerken van invloed op een goede uitvoering van een interventie (Daamen, 2015). Wij bespreken de bevorderende en belemmerende factoren aan de hand van deze kenmerken.

4.4.1 Kenmerken van de interventie zelf

Oudergesprek

De Halt-interventie moest passen binnen de huidige structuur. Een nieuw element is, ten opzichte van eerdere interventies, dat ouders nog meer betrokken worden bij de interventie door middel van het oudergesprek.

Uit een internationale meta-analyse van effectieve factoren in secundaire preventieve interventies bij crimineel gedrag van jongeren bleek dat interventies effectiever zijn wanneer het maken van goede afspraken rondom gewenst en ongewenst gedrag een onderdeel is (gedragscontract) en wanneer de opvoedvaardigheden van ouders worden versterkt (van der Put, Assink, Bindels, Stams & de Vries, 2013). Dit pleit ervoor dat gesprekken met ouders (en het eventueel bieden van hulp bij opvoedingsvaardigheden) altijd worden ingezet.

Een bevorderende factor is de waardering van het oudergesprek. Alle geïnterviewde Halt-medewerkers vinden het oudergesprek van toegevoegde waarde. Juist in dit gesprek kan met ouders besproken worden welke problematiek en regels er zijn en wat ouders hieraan kunnen doen. Ouders vinden eveneens dat het oudergesprek een meerwaarde heeft. Ouders vinden het belangrijk om te weten wat er met hun kind gebeurt tijdens de interventie en zien het oudergesprek als moment om te bespreken hoe zij de interventie samen met de Halt-medewerker en het kind succesvol kunnen laten verlopen. Daarnaast zeggen ouders dat zij het belangrijk vinden om met het kind in gesprek te blijven. Van de Halt-medewerker hebben zij geleerd hoe zij het gesprek over sexting en gebruik van sociale media met hun kind het beste kunnen voeren.

Een belemmerende factor in de uitvoering is de duur en onzekerheid bij Halt-medewerkers over de inhoud. Het oudergesprek duurt volgens de medewerkers nooit een heel uur. Eén medewerker zegt in een interview dat wanneer het oudergesprek een uur moet duren, er ook in de handleiding specifiek moet komen te staan wat er in het gesprek besproken moet worden. Sommige Halt-medewerkers weten niet goed welke vragen zij in een oudergesprek moeten stellen. Hier zouden zij graag meer tips voor krijgen.

Een andere belemmerende factor is het feit dat ouders niet verplicht kunnen worden om deel te nemen. Omdat het gesprek niet verplicht kan worden, zal de Halt-medewerker middels gesprekstechnieken ouders moeten overtuigen van de meerwaarde. Dat blijkt niet altijd te lukken.

Inhoud leeropdrachten

De leeropdrachten moesten gericht zijn op bewustwording van online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Zoals beschreven is er nog weinig onderzoek gedaan naar effectieve interventies tegen online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ashurst en McAlinden (2015)

pleiten dat een dergelijke interventie gericht moet zijn op competenties ontwikkelen, in plaats van alleen het ongewenst gedrag stoppen. De competentieontwikkeling van daders of kwetsbare jongeren houdt onder andere in: het leren bewust na te denken over (digitaal) gedrag en sociale of visuele cues, die anders mogelijk automatisch als (seksueel) normaal werden geïnterpreteerd, aldus Ashurst en McAlinden.

De Halt-interventie sluit aan bij deze zienswijze en zet in op competentieontwikkeling. De bewustwording van online gedrag staat in alle leeropdrachten centraal. Zo bekijken jongeren filmpjes over mediagebruik en beoordelen zij vervolgens wanneer welk gedrag niet meer gepast is. Ook maken de jongeren een vergelijking tussen het eigen online en offline gedrag en worden op die manier bewust van eventuele verschillen in houding en/of uitingen.

Sommige Halt-medewerkers hebben samen met de jongere bekeken wat er op het internet over de jongere te vinden was. De jongere wordt op deze manier geconfronteerd met alle informatie die online over hem te vinden is. De jongeren zeggen voorzichtiger te zijn met het plaatsen van informatie op internet.

Een belemmerende factor is dat de leeropdrachten door de Halt-medewerkers niet voor alle jongeren even geschikt en/of leerzaam gevonden worden. De leeropdrachten zijn gelijk voor alle daders, ongeacht leeftijd. Alleen leeropdracht 3: 'jezelf zijn' maakt een onderscheid tussen jongens en meisjes. Een Halt-medewerker benoemde dat de filmpjes die de jongeren moeten bekijken soms te heftig zijn voor vooral jonge daders. Ook sommige jongeren van 12 en 13 jaar gaven bij de Halt-medewerker aan dat zij het moeilijk vonden om te zien. Linkjes naar filmpjes werkten ook niet altijd goed. Volgens een aantal Halt-medewerkers en jongeren is de inhoud van een aantal leeropdrachten en filmpjes gedateerd.

Niveau Leeropdrachten

Uit de opmerkingen van de Halt-medewerkers ontstaat het beeld, dat een aanzienlijk aantal jongeren met LVB problematiek kampt. Hierdoor denken zij dat de leeropdrachten (die op één niveau zijn) te moeilijk zijn voor deze doelgroep. Ruim een derde van de jongeren zelf (35,7%) zegt daarentegen dat de leeropdrachten makkelijk zijn. Het kan zijn dat de Halt-medewerkers de leervermogens van een groep jongeren hebben onderschat. Een andere mogelijkheid is dat de jongeren geen eerlijke reflectie konden of durfden geven van de eigen cognitieve capaciteiten, en de eigen mogelijkheden hoger hebben gewaardeerd dan ze daadwerkelijk zijn.

De programmahandleiding schrijft een strikte navolging van alle verplichte onderdelen en in de juiste volgorde voor, maar laat ruimte voor maatwerk in de instructies en bespreking van opdrachten, en biedt de mogelijkheid tot een extra gesprek bij jongeren met LVB of leerproblemen. De Halt-medewerkers hebben in bijna 20% van de geregistreerde zaken (n=47) een extra gesprek gevoerd, met als reden om meer ondersteuning te geven bij de leeropdrachten.

Jongeren met een cognitieve beperking kunnen de opdrachten minder goed maken dan jongeren met gemiddelde capaciteiten. Uit de observaties bleek, dat de Halt-medewerkers dit oplossen door tijdens het gesprek de instructie van de opdracht te herhalen, nadere toelichting te geven en soms de opdracht samen stap voor stap te maken.

Tijdige start

Een belemmerende factor voor de effectiviteit van de interventie is volgens twee geïnterviewde ouders wanneer de interventie lange tijd na de pleegdatum start. Zij vinden dat het bij hun kinderen te lang heeft geduurd voordat de zaak door Halt in behandeling werd genomen. Hierdoor was het voor ouders nog maar de vraag of de interventie zijn beoogde vruchten heeft afgeworpen. Volgens deze ouders moet de interventie direct, dan wel zo snel mogelijk, na het delict worden ingezet. Dat vergroot volgens hen het leereffect, plus de jongere kan direct starten werken aan de afsluiting van het begane delict. Door eerst maanden te wachten, is het moeilijk (emotioneel) tot afronding te komen.

Een reden om niet direct met de interventie te starten is voor Halt-medewerkers wanneer het schadebedrag nog niet bekend is. In de werkprocesbeschrijving staat dat wanneer een eventueel schadebedrag nog niet bekend is, het strafvoorstel pas wordt ondertekend in het vervolggesprek van de interventie.

Sommige Halt-medewerkers kiezen ervoor om geen startgesprek in te plannen zolang het schadebedrag nog niet bekend is. Andere medewerkers vinden dat het wachten op een vastgesteld schadebedrag juist niet mag leiden tot onnodige vertraging voor de start van de interventie. Immers er kunnen vanaf de start al opdrachten uitgevoerd worden.

Volgorde aanhouden

Een belangrijke factor voor effectiviteit is de dosering (DuPre, 2008). Wanneer gesprekken worden samengevoegd (bijvoorbeeld een oudergesprek en eindgesprek in één) neemt de intensiteit (de 'dosering') af. De uren die zijn beschreven in de programmahandleiding worden nu niet altijd aangehouden. Omdat geen effect is onderzocht is niet duidelijk of dit een nadeel is.

Volgens een aantal Halt-medewerkers moeten niet alleen de opdrachten worden besproken, maar is juist doorvragen het belangrijkste.

4.4.2 Kenmerken van de Halt-medewerkers

Een bevorderende factor voor de implementatie is een positieve attitude van de Halt-medewerker jegens de nieuwe interventie (zie ook Daamen, 2012). Een aantal Halt-medewerkers vond de interventie nuttig omdat zij online seksueel grensoverschrijdend gedrag zien als een toenemend probleem. Zij benadrukten daarnaast het belang van preventieve programma's over sexting op scholen, omdat zo ook meer jongeren worden bereikt die nog niet de fout in zijn gegaan. De daadwerkelijke uitvoering riep bij sommige medewerkers nog vragen op. Zij zoeken nog naar een balans tussen het leveren van maatwerk en het volgen van de vastgestelde stappen van de interventie. Een aantal gaf aan dat het werken met de interventie makkelijker zal worden wanneer zij deze vaker hebben uitgevoerd.

Jongeren en ouders benoemden de manier waarop de Halt-medewerkers de interventie heeft begeleid in de interviews als zeer positief. De houding van de medewerker is volgens hen passend geweest bij hetgeen de jongere en zijn ouder(s) nodig hadden.

4.4.3 Kenmerken van wijze van implementatie door Halt

Een interventie wordt effectiever naarmate de uitvoerders er beter in getraind zijn en beter ondersteund worden bij de uitvoering. Rutgers heeft de Halt-medewerkers getraind. Over de training wordt door de geïnterviewde Halt-medewerkers verschillend gedacht.

Een belemmerende factor is volgens de Halt-medewerkers, dat de training hen niet voldoende voorbereid op de concrete uitvoering van de interventie.

In de training ligt de nadruk volgens een aantal geïnterviewde Halt-medewerkers op het verstrekken van informatie over seksualiteit en weerstand. Zij vonden dit aan de ene kant heel leerzaam en ook zinvol, maar aan de andere kant hebben zij het als een gemis ervaren om echt met elkaar te oefenen hoe je lastige gesprekken met de jongere en ouders voert. Een andere medewerker vond dat dit wel voldoende aan bod is gekomen, maar bleef het lastig vinden om dit in de praktijk toe te passen. Daarnaast hadden de geïnterviewde Halt-medewerkers ook graag alle leeropdrachten en filmpjes willen doorlopen. Een Halt-medewerker vindt dat zij dit teveel zichzelf eigen heeft moeten maken. Wellicht is onvoldoende besproken, hoe de kerncomponenten (het programma) volledig uitgevoerd dienen te worden, en welke ruimte de Halt-medewerker heeft om het programma aan te passen.

De ondersteuning vanuit Rutgers is laagdrempelig. In een zaak waarbij de ouders niet instemden met de Halt-interventie kon de Halt-medewerker na een ondersteunend gesprek met de ontwikkelaar bij Rutgers alsnog de ouders motiveren om in te stemmen met de interventie. Halt heeft een landelijke projectleider aangesteld voor de Halt-interventie sexting. Halt-medewerkers vinden het contact met de projectleider prettig verlopen. Wanneer zij twijfels hebben over (de aanpak in) een zaak is het contact met de projectleider laagdrempelig. De medewerkers voelen zich gesteund en geholpen.

4.4.4 De maatschappelijke context (waaronder samenwerking met ketenpartners).

Hoewel de projectleiders van Halt en Rutgers voorlichtingsbijeenkomsten hebben gegeven aan verwijzers blijkt uit de interviews dat de interventie nog niet bij alle ketenpartners bekend is. Soms is de interventie bekend op beleidsniveau van deze organisaties, maar blijkt dat de uitvoerende medewerkers niet weten van de interventie. Wanneer politie en OM nog niet (volledig) bekend zijn met de Halt-interventie bestaat er het risico dat er niet naar Halt wordt verwezen, terwijl dit wel mogelijk had kunnen zijn.

5 De ervaringen

Wij kijken in dit hoofdstuk wat de ervaringen zijn van zowel jongeren en ouders als ook naar de ervaringen van de betrokken instanties.

- 3a. Hoe ervaren jongeren en ouders de Halt-interventie sexting (d.w.z. de gesprekken, leeropdrachten en oudergesprek)?
- 3b. Hoe ervaren de betrokken instanties de Halt-interventie sexting (m.b.t. samenwerking en mate van terugkoppeling, expertise medewerkers, juiste voorlichting over interventie van verwijzers) en wat zijn hun aanbevelingen voor eventuele doorontwikkeling?

5.1 Ervaringen jongeren en ouders

Na afronding van de Haltstraf is aan de jongere en zijn/haar ouder(s) gevraagd om een evaluatielijst in te vullen. Van de 47 zaken die compleet waren, zijn in 42 zaken evaluatielijsten ingevuld. In 35 zaken hebben zowel de jongere als een van de ouders een evaluatielijst ingevuld. In de overige 7 zaken heeft alleen de jongere dit gedaan. Niet iedere vragenlijst is volledig ingevuld. Indien er sprake is van missende waarden is dit weergegeven in de bijbehorende tabel.

5.1.1 Evaluatie jongeren

Aan de jongeren is gevraagd hoe zij het vonden om de Halt-opdrachten te doen en wat zij van de opdrachten vonden. De grote meerderheid van de jongeren (90,4%) vond de opdrachten niet perse leuk om te doen. Eveneens het merendeel van de jongeren vond de duur van de leeropdrachten goed (83,3%), vond de opdrachten duidelijk (57,1%) en qua niveau niet makkelijk of moeilijk (neutraal) (57,1%).

Tabel 22: Tevredenheid jongeren met de interventie

Tevredenheid jongeren met de interventie	N=42	%
Hoe vond je de leeropdrachten?		
Leuk	4	9,5
Ging wel	29	69,0
Niet leuk	9	21,4
Hoe vond je de duur van de leeropdrachten?		
Te kort	1	2,4
Goed	35	83,3
Te lang	6	14,3
Vond je opdrachten duidelijk?		
Ja	24	57,1
Nee	1	2,4
Soms wel, soms niet	17	40,5
Hoe makkelijk/moeilijk vond je de leeropdrachten		
Heel makkelijk	1	2,4
makkelijk	15	35,7
Niet makkelijk/niet moeilijk	24	57,1
moeilijk	1	2,4
niet ingevuld	1	2,4

Het valt op, dat de jongeren zelf aangaven de opdrachten niet te moeilijk te vinden, terwijl de Halt-medewerkers het idee hadden, dat de opdrachten soms te moeilijk zijn voor de jongeren.

Vervolgens is aan de jongeren gevraagd van welke opdracht (of opdrachten) zij het meest hebben geleerd en van welke het minst. De ene groep jongeren heeft naar eigen zeggen het meest geleerd van de filmpjes waarin de gevolgen van de daden goed te zien waren, terwijl de andere helft jongeren juist aangaven het minst te hebben geleerd van de filmpjes. Het schrijven van de excuusbrief vonden de jongeren ook leerzaam.

Verder rapporteerde de helft van de jongeren (50%) in het dagelijks leven (bijvoorbeeld thuis, op school of in hun vrije tijd) iets te hebben gehad aan wat zij tijdens de Halt-interventie hebben geleerd. Iets meer dan een kwart van de jongeren (28,6%) gaf aan er niets aan te hebben gehad.

Tabel 23: Effect leren

Effect leren	N	%
Heb je iets gehad aan wat je hebt geleerd?		
Ja	21	50,0
Nee	12	28,6
Soms wel, soms niet	8	19,0
Nog niet	1	2,4

Een groot gedeelte van de jongeren heeft volgens eigen zeggen geleerd om eerst na te denken over de mogelijke gevolgen van bepaalde handelingen om daarna pas de beslissing te nemen om iets wel of niet te doen. Ook gaven zij aan geleerd te hebben dat ze niet zomaar foto's en andere dingen van anderen moeten doorsturen en dat ze nu beter weten hoe zij met dergelijke situaties moeten omgaan.

De jongeren is gevraagd een rapportcijfer te geven over hoe tevreden zij zijn over (het contact met) de Halt-medewerker, waarbij 1 staat voor heel ontevreden en 10 staat voor heel tevreden. De jongeren gaven het contact gemiddeld een 8,6 (SD:1.16). De laagste score was een 6, de hoogste een 10. Daarnaast is hen gevraagd een rapportcijfer te geven over hoe tevreden zij zijn over de Halt-opdrachten. De jongeren gaven hiervoor gemiddeld een 7,3 (SD: 1.30). De laagste score was een 5, de hoogste ook hier een 10.

Tot slot konden de jongeren tips noteren over hoe de Halt-opdrachten nog verder verbeterd zouden kunnen worden. De meeste jongeren vonden dat de opdrachten en bijbehorende vragen duidelijker omschreven moeten worden. Ook vond een aantal jongeren de opdrachten kinderachtig.

5.1.2 Evaluatievragenlijst ouders

In totaal hebben 35 ouders een vragenlijst ingevuld. Niet altijd zijn alle vragen beantwoord. Dit is in de tabellen hieronder aangegeven met: 'niet ingevuld'.

Aan de ouders is gevraagd of zij het wel of niet eens waren met de Halt-straft en of zij naar het oudergesprek zijn gekomen. Bijna driekwart van de ouders (71,5%) was het eens met de straf.

Tabel 24: Eens met de straf?

Eens met de straf?	N=35	%
Ja	25	71,4
Nee	9	25,7
Weet niet	1	2,9

Eveneens het merendeel van de ouders (71,4%) is naar het oudergesprek gekomen en vond één oudergesprek precies goed. De voornaamste redenen voor ouders om deel te nemen aan het oudergesprek waren dat zij op de hoogte willen zijn van wat er met hun kind gebeurd en hun kinderen willen begeleiden om de interventie samen tot een goed einde te laten komen.

Tabel 25: Vond u één oudergesprek met Halt voldoende?

Vond u één oudergesprek met Halt voldoende?	N=35	%
Te weinig	1	2,9
Precies goed	30	85,7
Teveel	2	5,7
N.v.t	1	2,9
Niet ingevuld	1	2,9

De meeste ouders (71,4%) gaven aan thuis iets te hebben gehad aan het oudergesprek. Zij hebben geleerd om in gesprek te gaan met hun kind en dat het belangrijk is om te blijven communiceren. Daarnaast noemden zij, dat er beter gelet moet worden op het social media gebruik van kinderen en dat er zicht moet zijn op wat zij precies doen op het internet.

Tabel 26: Heeft u thuis iets aan het gesprek gehad?

Heeft u thuis iets aan het gesprek gehad?	N=31	%
Ja	25	71,4
Nee	2	5,7
Weet niet	3	8,6
N.v.t	1	2,9
Niet ingevuld	4	11,4

Een grote meerderheid van de ouders (80%) dacht dat de Halt-interventie zou helpen om te zorgen dat hun kind niet nogmaals een delict pleegt. Ouders vonden dat er bij hun kind sprake was van bewustwording over de gevolgen van hun daden, zowel voor zichzelf als voor de ander. In overeenstemming met de jongeren rapporteerden ook ouders dat hun kind heeft geleerd om eerst beter na te denken voordat hij of zij iets wil ondernemen en dat zij zich niet zo snel moeten laten beïnvloeden door anderen.

Tabel 27: Halt-interventie ter voorkoming van recidive?

Halt-interventie ter voorkoming van recidive?	N=35	%
Ja	28	80
Nee	3	8,6
Weet niet	4	11,4

Ouders gaven aan, dat hun kind het meest heeft geleerd van de gesprekken met de Halt-medewerker en de leeropdrachten. Opvallend is dat het voeren van het excuus- of herstelgesprek volgens de meeste ouders niet datgene is waar kinderen het meest van hebben geleerd, terwijl jongeren juist wel aangaven dat ze hiervan hadden geleerd. Volgens ouders die ook de optie 'anders' hebben aangevinkt, hebben hun kinderen het meest geleerd van de gesprekken thuis.

Tabel 28: Waarvan het meeste geleerd?

Waarvan het meeste geleerd?						
N=34	Gesprekken Halt-medewerker	Leer-opdrachten	Excuus-opdracht	Excuus-gesprek	Alle activiteiten bij elkaar	Anders
Ja	19	11	9	3	15	3
Nee	15	23	25	31	19	31

Verder is ouders gevraagd hoe tevreden zij zijn over het contact met en de begeleiding van de Halt-medewerker. Ouders gaven hiervoor gemiddeld een 8,6. De laagste score was een 7, de hoogste een 10. Ook is ouders gevraagd hoe tevreden zij zijn over de totale Halt-interventie. Ouders gaven de totale interventie gemiddeld een 8. De laagste score was een 1, de hoogste een 10.

Tot slot is ouders in de vragenlijst gevraagd wat zij verder nog belangrijk vinden om te zeggen over de Halt-interventie. De ouders waren over het algemeen vrij positief over de interventie. Zij vonden de begeleiding goed, vonden dat er duidelijke afspraken zijn gemaakt en waren tevreden over het contact met de Halt-medewerker. Ook over het leerelement waren ouders tevreden. Zij vonden het goed dat de jongeren niet enkel een straf opgelegd krijgen, maar dat de interventie de jongeren juist laat leren van hun acties en gedrag. Ouders dachten ook dat hierdoor herhaling wordt voorkomen.

Een enkeling merkte op dat het te lang heeft geduurd voordat een zaak in behandeling werd genomen. Ouders waren van mening dat de Halt-interventie zo snel mogelijk na het gepleegd feit ingezet moet worden (zie ook 4.4.1).

5.1.3 Interviews jongeren en ouders

Twee jongeren en vier ouders zijn bevroegd over de verwachting van de Halt-interventie, de samenwerking met de Halt-medewerker, de leeropdrachten, eigen gedragsverandering en afspraken met ouders.

Verwachtingen vooraf

Beide jongeren hadden van tevoren een andere verwachting van de Halt-interventie. Eén jongere benoemde dat hij de interventie strenger had verwacht en dat de nadruk zou liggen op het benoemen van consequenties, in geval van recidive. De andere jongere gaf aan dat hij een interventie van een langer tijdsbestek had verwacht, met tevens veel gesprekken. De duur van de interventie werd door deze jongere ervaren als kort. In zijn geval vond hij deze korte duur passend omdat hij reeds spijt had betuigd aan het slachtoffer.

Alle geïnterviewde ouders hadden de verwachting dat de Halt-interventie (tevens) een werkstraf zou bevatten. De Halt-interventie werd door sommige ouders niet als passend ervaren. Een ouder gaf aan dat haar kind een bedrag heeft moeten overmaken naar het slachtoffer. Dat doet een puber pijn, maar of het genoeg leereffect heeft vroeg deze ouder zich af. Een dag werken en voor de maatschappij iets nuttigs doen zou ook effect hebben. Een andere ouder vond het proces te lang duren. De interventie was niet te lang, maar het proces voordat Halt uiteindelijk werd ingezet

duurde bijna twee jaar. Deze ouder kon daarom ook niet aangeven of de Halt-interventie voor een gedragsverandering heeft gezorgd, aangezien zijn kind zichzelf intussen verder had ontwikkeld.

Contact en samenwerking met Halt-medewerkers

Beide jongeren vonden het contact met de Halt-medewerker die hen heeft begeleid prettig verlopen en voelden zich begrepen door deze medewerker. Eén jongere benoemde expliciet dat hij juist door de vrolijke en begripvolle houding van de Halt-medewerker in staat was om zichzelf open te stellen en meer te vertellen over zijn gevoel. Ook de andere jongere benoemde dat het fijn is om het verhaal bij iemand kwijt te kunnen.

Alle ouders hebben het contact met de Halt-medewerker ervaren als prettig. Ouders noemden: persoonlijk, meelevend, begripvol, duidelijk en informatief als positieve punten. Een ouder gaf aan het vervelend te vinden dat de interventie in een verzamelgebouw werd georganiseerd met allerlei instanties. Dan kunnen mensen horen dat je naar Halt vraagt. Deze ouder vond dat niet discreet.

De geïnterviewde ouders vonden dat de Halt-medewerker de opdrachten goed uitvoerde. Eén ouder benoemde expliciet dat de 'to-the-point' uitleg van de Halt-medewerker zeer passend is in de communicatie met een puber en de opdrachten daardoor goed begrepen werden door haar kind. Wanneer de opdracht niet duidelijk was of haar kind een andere mening had, werd de essentie goed uitgelegd.

Een ouder vond dat de Halt-medewerker flexibel was in de uitvoering van de leeropdrachten. Het was voor het kind van deze ouder te lastig om zelfstandig een excuusbrief op te stellen. De Halt-medewerker heeft de opdracht daarom aangepast en de jongere eerst een opzet laten maken. Daarna hebben de Halt-medewerker en de jongere samen de definitieve brief gemaakt.

Leeropdrachten

Volgens de geïnterviewde jongeren waren de video-opdrachten en de excuusopdracht de leeropdrachten waar zij het meest aan hebben gehad. Ook wanneer een slachtoffer geen excuus wilde aanvaarden, is toch de excuusopdracht uitgevoerd.

De opdrachten zouden meer denkwerk mogen bevatten, aldus deze jongere. Bijvoorbeeld een excuus*brief*, in plaats van een gedicht of rap. Volgens deze jongere is het leereffect hoger wanneer een jongere zelf een tekst moet typen voor het slachtoffer. In de huidige leeropdracht zijn woorden en zinnen voor de excuusopdracht al gegeven. Jongeren die nog haat voelen, gebruiken deze woorden en zinnen, maar worden volgens deze jongere niet gestimuleerd om zelf te bedenken welke inhoud ze aan het excuus willen geven. De andere jongere die is geïnterviewd geeft daarentegen aan, dat juist door de gegeven woorden als uitgangspunt te nemen, de opdracht goed beklijft.

Volgens de geïnterviewde ouders hebben de leeropdrachten voor bewustwording gezorgd dat de jongere geen foto's en filmpjes moet verspreiden. Het niveau van de opdrachten was goed, maar de interventie in totaliteit had zwaarder gemogen, aldus een ouder.

Eén ouder vond dat haar kind zich soms niet herkende in de opdrachten. De interventie is gericht op jongeren die doelbewust aan online seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben gedaan, bijvoorbeeld jongeren die iemand hebben gevraagd om een foto te nemen en deze te sturen om

vervolgens te delen. De interventie maakt op dit moment geen onderscheid tussen jongeren die het slachtoffer zelf hebben aangezet tot het sturen van beeldmateriaal en jongeren die ongevraagd beeldmateriaal ontvangen en dit doorsturen. Deze ouder gaf aan dat het haar kind inzicht zou hebben geboden wanneer duidelijk zou worden gemaakt hoe met deze twee typen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt omgegaan in de interventie.

De excuusopdracht werd door ouders als nuttige opdracht ervaren omdat het de jongere dwingt zich te verplaatsen in het gevoel van het slachtoffer. Een ouder benoemt dat deze opdracht door haar kind aanvankelijk cynisch werd ontvangen. Een brief komt uit een ander tijdperk. Echter de inhoud is serieus en een gesprek tussen dader en slachtoffer is ook niet altijd wenselijk. Een ouder vond dat jongeren die ongevraagd beeldmateriaal sturen ook excuus zouden moeten aanbieden en een interventie moeten ondergaan. Alle jongeren moeten volgens deze ouder goed uitkijken en weten wat ze doen.

Gedragsverandering

Jongeren hebben in het interview tevens gedrag van zichzelf benoemd dat is veranderd door de interventie. Eén jongere gaf aan voortaan geen grappen meer te maken over de privacy van een ander, en zich hier ook niet meer mee te bemoeien. De jongere gaf aan rustiger te zijn geworden en meer op zichzelf te letten in plaats van op een ander. Hij gaf aan sinds de interventie langer na te denken voordat hij overgaat tot handelen.

De andere jongere gaf aan dat hij voorheen dikwijls over zich heen liet lopen door leeftijdsgenoten. Sinds de interventie is hij volgens eigen zeggen mondiger geworden en zegt hij sneller wat hij vindt. Hij had het idee dat leeftijdsgenoten hem daardoor ook anders benaderen en voorzichtiger zijn met wat ze tegen hem zeggen. Deze jongere benoemde de gevaren van sociale media: *“De telefoon ligt voor het grijpen. In plaats van het aangaan van een gesprek, zit iedereen met de mobiel tegenover elkaar. Het draait allemaal om likes en daar kun je zoveel haat van krijgen.”* De jongere gaf aan, dat hij heeft geleerd in te grijpen als het nodig is en zijn mondje nu paraat te hebben.

De geïnterviewde ouders gaven aan, dat zij tijdens en na de interventie een verandering in gedrag hebben bemerkt bij hun kind, variërend van onder de indruk zijn, stiller zijn, tot mondiger tegenover leeftijdsgenoten zijn.

Alle ouders gaven aan dat hun kind sinds de interventie meer nadenkt voordat hij/zij dingen doet en bewuster omgaat met sociale media. Wanneer er vreemd beeldmateriaal binnenkomt op de mobiel, wordt dit volgens hen gedeletet.

Eén ouder benoemde dat haar zoon beter kan praten over zijn delict en verbaal sterker is geworden tegenover leeftijdsgenoten (onder andere wanneer zij zich niet netjes gedragen op social media).

Oudergesprek

Met alle geïnterviewde ouders heeft een oudergesprek plaatsgevonden; met één ouder is dit gesprek telefonisch uitgevoerd. Twee ouders gaven expliciet aan, tips te hebben gekregen om sexting bespreekbaar te maken met hun kind en met de Halt-medewerker mogelijkheden tot eventuele verdere hulp (bijvoorbeeld coaching) te hebben besproken.

Sommige ouders gaven aan, naast het oudergesprek, niet veel meegekregen te hebben van de

interventie en de werkwijze van de Halt-medewerker. Andere ouders zijn wel gedeeltelijk aanwezig geweest bij andere onderdelen van de interventie.

Afspraken maken

De ouders van de geïnterviewde jongeren zijn betrokken geweest bij de Halt-interventie. Beide jongeren hebben geen extra afspraken met hun ouders gemaakt over het gebruik van sociale media. De jongeren gaven aan dat hun ouders nog steeds de voorheen geldende afspraken hanteren. Dit zijn volgens de jongeren meer normen en waarden dan specifieke afspraken over sociale media. Bijvoorbeeld: laten weten waar je bent, niet op de mobiel tijdens het eten, in een gesprek elkaar aankijken et cetera.

De geïnterviewde ouders gaven eveneens aan, dat er naar aanleiding van de Halt-interventie geen extra afspraken zijn gemaakt over het gebruik van sociale media. Wel hebben ouders sinds de Halt-interventie gesprekken over sexting en social media gevoerd met hun kind. Een ouder gaf aan dat haar zoon eerder bij haar moet komen als er iets is. Een andere ouder benoemde haar kind af en toe te herinneren aan de interventie.

Effect van de interventie volgens jongeren en ouders

Volgens de geïnterviewde jongeren heeft de interventie onder andere het inlevingsgevoel vergroot. De jongeren benoemden dat zij zich beter kunnen verplaatsen in degene van wie het beeldmateriaal wordt verspreid.

Een van de jongeren dacht dat de huidige interventie onvoldoende effect heeft voor jongeren die geen spijt hebben en zich schuldig hebben gemaakt aan online seksueel grensoverschrijdend gedrag uit wraak, haat of om te pesten. Wanneer deze jongeren bij Halt komen en de interventie is dusdanig mild, dan hebben deze jongeren mogelijk nog steeds geen spijt, aldus de jongere. De oplossing om de interventie te laten aansluiten bij deze vorm van sexting zit niet in een verlenging van de duur van de interventie volgens deze jongere, maar in meer differentiatie, rekening houdend met de aard van het delict. Verspreiden van beeldmateriaal mag volgens deze jongere zwaarder gesanctioneerd worden dan het bezitten ervan. Deze jongere zag een verbetering van de interventie niet in aanpassing van leeropdrachten, maar in toevoeging van werkstrafuren.

Een ouder vond het essentieel om aanwezig te zijn bij de interventie omdat ze op deze manier thuis verder konden werken. Ook is het volgens deze ouder belangrijk dat ouders betrokken zijn, zodat de jongere voelt dat hij het niet alleen af hoeft te wikkelen met Halt. Wel benadrukte deze ouder dat het tevens belangrijk is dat een deel van de interventie zonder ouders plaatsvindt. Jongeren kunnen zich schamen of het gênant vinden om sommige dingen te bespreken met ouders erbij.

5.2 Interviews met vertegenwoordigers van betrokken instanties

5.2.1 Ervaringen vanuit scholen

De schoolbestuurders, directeur, zorgcoördinator en preventiebegeleider hebben allen te maken (gehad) met gevallen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag. Desondanks zijn zij niet op de hoogte van het bestaan van de Halt-interventie. De preventiebegeleider gaf aan dat zij op

school het stappenplan sexting¹⁷ hanteren. Er is bij alle drie scholen nauw contact met de politie. Ook met andere betrokkenen zoals schoolmaatschappelijk werkers (soms werkzaam vanuit een CJG), gedragsdeskundigen wordt samengewerkt.

Wanneer zich een geval van online seksueel grensoverschrijdend gedrag voordoet zijn scholen zoekend naar hoe zij de dader het beste kunnen (be)straffen en of en hoe zij alle ouders op de hoogte moeten brengen. Nu wordt de jongere vaak geschorst. Na de schorsing komt de jongere weer op school en zijn scholen zoekende met betrekking tot het hervatten en invulling geven aan het onderwijs. Kan deze jongere bijvoorbeeld weer gelijk mee op schoolreis? Volgens de geïnterviewden was de inzet van Halt in bepaalde zaken wellicht een betere optie geweest. De jongere had dan geleerd waarom zijn gedrag verkeerd was en er waren afspraken met ouders gemaakt. Vanuit school afspraken maken met ouders is vaak niet mogelijk. Halt kan beter de achterliggende oorzaak vinden.

Ook zijn jeugdagenten/wijkagenten die betrokken zijn op deze scholen niet op de hoogte van de interventie. Eén geïnterviewde vertelde dat een agent aangaf dat aangifte doen niet mogelijk was omdat de zaak niet *'pornografisch genoeg'* was. Ouders van het slachtoffer voelden zich hierdoor niet geholpen. De geïnterviewde vertegenwoordigers hebben het gevoel alsof zij er alleen voor staan, omdat de school de straf moet uitdelen.

De geïnterviewden kennen Halt wel en geven aan dat het contact met Halt ook goed is. Voorlichting aan zowel bestuurders, directie en begeleiders op school over de nieuwe Halt-interventie sexting zou de bekendheid vergroten. Daarnaast vinden alle geïnterviewden voorlichting aan alle jeugdigen over sexting essentieel. Preventie is volgens hen het allerbelangrijkste.

5.2.2 Ervaringen vanuit Politie

Er is gesproken met een wijkagent uit regio Midden-Nederland en een wijkagent uit de regio Den Haag. In de teams van beide wijkagenten zijn medewerkers bekend met de Halt-interventie sexting.

De geïnterviewden weten niet of medewerkers in de rest van de organisatie, bijvoorbeeld de afdeling incidentenafhandeling of hulpofficieren, op de hoogte zijn van de interventie.

De wijkagenten gaven aan niet specifiek inhoudelijk te weten wat de interventie inhoudt. Dit bleek ook tijdens het interview: één van de geïnterviewden had het beeld van de interventie, dat er in groepen aan de slag werd gegaan met mediawijsheid en het bespreken van het strafrechtelijk kader. Dit komt niet overeen met de daadwerkelijke individuele aanpak van de Halt-interventie. Eén van de geïnterviewden benoemde dat de inhoudelijke voorlichting van Halt beter had gekund richting de politie. De politie betreft Halt dan mogelijk eerder in een preventieve fase. Bijvoorbeeld op een school waar online seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft gespeeld.

De geïnterviewden hadden geen ervaring met een doorverwijzing van plegers van online seksueel grensoverschrijdend gedrag richting Halt na een melding. Er werd wel doorverwezen naar de zedenpolitie. De reden om door te verwijzen naar de zedenpolitie in plaats van naar Halt is gelegen

¹⁷ <https://www.stappenplansexting.nl/>

in de omvang van de zaken en de bijbehorende moeilijkheid om het delict eerst te bewijzen. Veelal is er sprake van enorme verspreiding van het betreffende beeldmateriaal binnen een kort tijdsbestek. Het is volgens de geïnterviewde wijkagenten dan lastig te achterhalen wie de oorspronkelijke dader is. Ook hoort de politie regelmatig: 'ik heb het niet gedaan, want ik heb mijn telefoon uitgeleend'. Online seksueel grensoverschrijdend gedrag bij sexting is in het wetboek van Strafrecht niet opgenomen. Wanneer gepoogd wordt dit te bewijzen op grond van artikel 240b Sr (kinderporno), mag wel in een telefoon worden gekeken. Echter, vanwege de zwaarte van dat artikel, wordt meestal een beroep op artikel 261 Sr (smaad) of artikel 262 (laster) gedaan. Bij een beroep op smaad of laster biedt de wet geen mogelijkheid om in de telefoon te kijken. Bewijstechnisch loopt het onderzoek van de zedenpolitie dan vaak vast, resulterend in een sepotgesprek.

Beide agenten vragen zich af in hoeverre de officier van justitie op de hoogte is van de mogelijkheid van een doorverwijzing naar Halt. De Halt-interventie sexting is nog onvoldoende bekend bij zowel politie als justitie. Wellicht zou de Halt-interventie sneller worden ingezet als daar meer informatie over is.

Er is meer informatie nodig over het proces van doorverwijzing voor andere professionals. De wijkagent gaf als suggestie om een richtlijn te maken voor de Halt-interventie sexting. Op Kennisnet van de politie staan strafbare feiten en bijbehorende procedures beschreven. Het zou een verbetering zijn om ongewenste sexting hierin op te nemen. *Misschien dat collega's dan ook sneller aan een ZSM tafel zullen denken, mits de bewijslast op orde is'.*

5.2.3 Ervaringen vanuit Veilig Thuis

Er is met twee medewerkers van Veilig Thuis gesproken die ervaring hebben met de Halt-interventie. De overige collega's waren niet op de hoogte van het feit dat de interventie bestond. De geïnterviewden waren vooral aan de start van de interventie betrokken. Er waren in gezinnen die zij begeleidden zorgen over huiselijk geweld en daarnaast lieten de jongeren op school grensoverschrijdend sexting-gedrag zien. Met de school, politie en Veilig Thuis is overleg geweest wat nodig was in de gezinnen. Vanuit de politie is de zaak bij Halt terechtgekomen. Contact met de Halt-medewerker is er wel geweest, dit contact was goed maar niet intensief. De geïnterviewden hebben daarom geen goed zicht op de expertise van de medewerkers. Voor de geïnterviewden is niet duidelijk hoe de interventie er precies uitziet. Zij waren enkel op de hoogte van het feit dat Halt was ingezet en waren verder gericht op het gezin. Een aanbeveling zou zijn om voorlichting te geven over de interventie. Zodat ook voor andere instellingen duidelijk is wat de jongere bij Halt precies moet doen en leert.

5.2.4 Ervaring vanuit jeugdhulpverlening

Er zijn twee interviews gehouden met betrokkenen werkzaam in de jeugdhulpverlening. Een medewerker van Horizon heeft voorlichting gekregen van de zedenpolitie en Halt. Dit werd als positief ervaren maar dit zou vaker moeten. Vooral de vraag wanneer een zaak bij de politie moet worden gemeld vonden medewerkers lastig. Het werd jammer gevonden, dat Halt maar weinig uren krijgt voor preventie, terwijl voorlichting heel belangrijk is.

De ervaring met online seksueel grensoverschrijdend gedrag is, dat jongeren die bij Horizon verblijven en slachtoffer zijn, vaak geen aangifte willen doen, en aangiften door de politie niet vaak worden doorgezet en opgelost.

Wanneer een jongere de Halt-interventie sexting volgt, is het volgens de geïnterviewde jeugdhulpverleners belangrijk om maatwerk te verrichten. Zo heeft één geïnterviewde de ervaring dat de excuusbrief door een 16-jarige als te makkelijk ervaren.

“Het zou goed zijn als Halt overlegt met ons als zorginstelling om af te stemmen wat wel en niet aansluit bij de lopende behandeling”.

Wanneer jongeren in een zorginstelling verblijven zou het ook goed zijn als de Halt-medewerker naar de instelling toekomt, omdat dit voor de jongeren vertrouwder voelt. Een geïnterviewde heeft de ervaring dat niet iedere dader wil dat ouders meegaan. Zij hebben liever dat een begeleider meegaat. Ook zijn niet altijd alle ouders in beeld.

Het is volgens één geïnterviewde belangrijk dat de Halt-interventie goed wordt afgerond. Zij heeft de ervaring dat een excuusgesprek twee keer werd verzet en daarna helemaal niet meer is doorgedaan. De jongere wordt dan niet serieus genomen. Het is volgens haar belangrijk dat er voldoende leereffect is en de jongere inzicht krijgt in de consequenties. Zonder een excuusgesprek is dat effect minder.

Bevorderende factoren voor het succes van de interventie zijn volgens de twee geïnterviewden:

- Nog meer de interactie vergroten met de jongeren door bijvoorbeeld ook gebruik te maken van apps en het inzetten van ervaringsdeskundigen.
- Ouders nog meer betrekken, niet alleen door een oudergesprek, maar ook preventief. Ouders moeten voorlichting krijgen over social media. Ouders met een laag cognitief vermogen nog meer ondersteuning bieden dan nu wordt gedaan.

6 Conclusies en aanbevelingen

Dit onderzoek heeft in kaart gebracht, in hoeverre de nieuwe Halt-interventie sexting “Respect Online” uitgevoerd wordt zoals bedoeld, en of de beoogde doelgroep wordt bereikt. Ook is onderzocht in hoeverre de uitvoerders, de jongeren en hun ouders tevreden zijn met de interventie. De resultaten dragen bij aan de verdere implementatie en borging van Respect Online door aanknopingspunten te leveren voor verbetering van de verwijzing en de uitvoering van het programma.

Bij de implementatie van een nieuwe interventie in het jeugddomein onderscheidt Stals (2012) vier fasen: de verspreiding, waarin professionals kennis maken met de interventie, de adoptie, waarin professionals een positieve attitude jegens de interventie ontwikkelen en uiteindelijk ook beslissen om deze te gaan gebruiken; de invoering, waarin de professionals de interventie daadwerkelijk uitvoeren zoals beoogd, en de borging, waarin de uitvoering geïntegreerd is in de gewone werkwijze. In dit onderzoek is de implementatiefase onderzocht.

Blijkens een uitgebreide review van Durlak en Du Pre (2008) zijn een aantal factoren van invloed op de effectiviteit: bereik (wordt de beoogde doelgroep bereikt), programma-integriteit (wordt de interventie uitgevoerd zoals beoogd) en dosering (wordt de interventie met voldoende intensiteit en compleet uitgevoerd). Daarbij is enig maatwerk meestal nodig en aanpassingen aan het programma hoeven de effectiviteit niet nadelig te beïnvloeden, mits de kerncomponenten (de factoren die het meest samenhangen met de uitkomst) van de interventie behouden blijven (Durlak & Du Pre, 2008). In de programmahandleiding van de Halt-interventie is aangegeven welke programmaonderdelen uitgevoerd dienen te worden en hoe deze uitgevoerd moeten worden (de vaste onderdelen hebben wij aangemerkt als kernonderdelen, hoe de onderdelen worden uitgevoerd hebben wij aangemerkt als kerncompetenties, samen vormen zij de kerncomponenten). Het onderzoek heeft de kerncomponenten in beeld gebracht, en de daarbij belemmerende en bevorderende factoren. Daarnaast is de tevredenheid van jongeren en ouders gemeten en zijn de ervaringen van alle betrokkenen geëvalueerd.

In dit hoofdstuk bespreken wij de conclusies. Wij bekijken in hoeverre de implementatie de beoogde resultaten heeft opgeleverd.

6.1 Bereik

Om te beoordelen of de beoogde doelgroep wordt bereikt hebben wij zowel gekeken naar de verwijzing als ook of de doelgroep overeenkomt zoals beoogd. Ook hebben wij gekeken wat de kenmerken zijn van de jongeren die worden verwezen en wat de kenmerken zijn van de slachtoffers.

6.1.1 Verwijzing

Voor het bereiken van de beoogde doelgroep voor Respect online is Halt afhankelijk van het verloop van de verwijzing. In de toeleidingshandleiding wordt kort verwezen hoe de verwijzing dient te verlopen: *Meldingen en aangiften die bij de politie terecht komen, worden doorgezet naar de*

jeugdofficier van justitie. De officier maakt op basis van alle feiten en omstandigheden en in overleg met ketenpartners een afweging of Halt een geschikte interventie is. Bij een positief besluit meldt de politie de zaak aan bij Halt.

Qua aantallen is niet duidelijk in hoeverre alle meldingen en aangiften die Halt-waardig zijn ook daadwerkelijk bij Halt terecht komen. Dit is op basis van de beschikbare cijfers niet te zeggen, omdat er uit de politiegegevens niet betrouwbaar te destilleren valt of alle zaken naar de jeugdofficier gaan. Uit de interviews ontstaat de indruk, dat de politie aangiften nogal eens ontmoedigt en niet op de hoogte is van de Halt-interventie.

Bij het maken van de afweging of een zaak naar Halt wordt doorverwezen is er ruimte voor interpretatie. De leidraad biedt hierbij enige aanknopingspunten. Deze leidraad voor politie en OM is echter onvolledig. Waar de grenzen liggen tussen de drie categorieën waar delicten naar worden ingedeeld, en die de Haltwaardigheid zouden moeten beschrijven, is onduidelijk. De categorieën sluiten niet aan bij de indicatiecriteria uit de toeleidingshandleiding. In het overleg met ketenpartners, zo blijkt uit de interviews, kent niet iedereen de Halt-interventie sexting.

We concluderen dat het toeleidingsproces nog niet optimaal verloopt. De huidige werkwijze biedt onvoldoende inzicht in de vraag of alle jongeren die naar Halt zouden verwezen kunnen worden, ook daadwerkelijk worden verwezen. Omdat de nieuwe Halt-interventie sexting nog onvoldoende bekend is bij ketenpartners, worden vermoedelijk te weinig zaken naar Halt verwezen.

6.1.2 Beoogde doelgroep en indicatiecriteria

De jongeren die door de interventie worden bereikt behoren tot de beoogde doelgroep. Een enkele keer voldoet een jongere niet aan de indicatiecriteria. Redenen om deze jongeren toch de Halt-interventie te laten uitvoeren zijn verschillend. Bij zaken waarbij de jongeren 18 jaar of ouder zijn of er een groot leeftijdsverschil is tussen dader en slachtoffer, heeft de officier van justitie per geval bekeken of de Halt-interventie toch ondanks het niet voldoen aan de criteria kon worden uitgevoerd. Bij ouders die in eerste instantie niet instemden, kon de interventie toch doorgaan omdat zij uiteindelijk toch meekwamen.

6.1.3 Kenmerken van de doelgroep

Uit de analyse van de kenmerken van de jongeren blijkt dat het voor 70% om jongens gaat. Driekwart van de jongeren is tussen de dertien en de zestien jaar oud. Iets meer dan de helft van de jongeren heeft een laag opleidingsniveau (57,3% vmbo). De strafbare gedragingen worden vooral alleen gepleegd, maar in een flink aantal (meer dan een derde) speelt (ook) groepsdruk een rol. De meest genoemde reden om het delict te plegen is boosheid en frustratie. De meeste deelnemers vallen niet op door problematische houdingen ten aanzien van het delict en het slachtoffer. De meeste jongeren kunnen zich tenminste een beetje inleven in het slachtoffer en nemen verantwoordelijkheid voor wat ze hebben gedaan. Consequenties voor het slachtoffer vinden zij moeilijker te begrijpen. Er is enige mate sprake van bagatelliseren bij de jongeren. Ook leggen jongeren en hun ouders deels de schuld bij het slachtoffer. Ondanks dat ouders de schuld deels bij het slachtoffer leggen, zijn zij het wel eens met de straf.

Wij hebben niet kunnen vaststellen in hoeverre er bij de jongeren sprake is van een lichte verstandelijke beperking. Uit de registraties (opleidingsniveau) en de evaluaties van de jongeren (moeilijkheidsgraad van opdrachten) blijkt niet dat zij de opdrachten te moeilijk zouden vinden. Het is onduidelijk in hoeverre de jongeren in de evaluatie op dit punt sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven.

Al met al lijkt het bij de meerderheid van de deelnemers om jongeren te gaan die weinig risicofactoren of bekende criminogene factoren hebben, en die kenmerkend leeftijdsgebonden seksueel grensoverschrijdend gedrag laten zien. Het zijn dus meestal jongeren, die geen opvallende kenmerken hebben, behalve dat zij over de grens zijn gegaan. De delicten zijn nogal eens onder groepsdruk of vanuit boosheid en frustratie gepleegd. Het grensoverschrijdende gedrag is mogelijk te verklaren vanuit de in de puberteit en vroege adolescentie nog niet volledig ontwikkelde mentale vaardigheden als plannen en nadenken over gevolgen voor zichzelf of de ander. Lager opgeleide jongeren en jongeren met een lichte verstandelijke beperking hebben hier vaak nog wat extra moeite mee (Jonker et al. 2017). Ook de kenmerken van slachtoffers (voor zover bekend) duiden op leeftijdsgebonden gedrag en grensoverschrijdingen tussen bekenden, die in de fase van de seksuele ontwikkeling van adolescenten vaker voorkomen.

In de meeste gevallen is er een slachtoffer bij Halt bekend (82,5%). De slachtoffers hebben in 72,5% van alle zaken dezelfde leeftijd, hebben een relatie met de dader (10%) of zijn bekenden van de dader (41,3%).

Samenvattend kunnen we concluderen dat de implementatie van de Halt-interventie sexting in de fasen 'verspreiding' en 'adoptie' nog niet optimaal is verlopen. Hierdoor wordt mogelijk een deel van de jongeren die wel in aanmerkingen komen voor de interventie niet bereikt. De jongeren die bereikt worden, behoren tot de beoogde doelgroep: jongeren die lichte delicten plegen en geen bijkomende problematiek hebben.

6.2 Uitvoering zoals bedoeld

6.2.1 Uitvoering

De kernonderdelen worden bijna altijd ingezet. In alle 47 zaken vond een start-, vervolg- en eindgesprek plaats. Alleen het oudergesprek vond minder plaats, in 40% van de gevallen, vaak omdat ouders dit niet wilden. Leeropdrachten werden in 40 zaken ingezet. Ook het aanbieden van excuus werd gedaan, zij het in verschillende vormen. In 35 zaken werd gekozen voor het opstellen van een excuusbrief.

Hoewel de kernonderdelen bijna altijd ingezet worden, zagen wij bij één observatie wel dat kernonderdelen worden samengevoegd (vervolg- ouder- en eindgesprek in één). Het samenvoegen van meerdere gesprekken draagt niet bij aan de effectiviteit van de interventie omdat aansluiting met de jongere zo nog minder kan plaatsvinden.

Ten aanzien van de kerncompetenties zagen wij dat er regelmatig afgeweken wordt van de uitvoering zoals de programmahandeling deze beoogd heeft. De meeste afwijkingen waren in het vervolgesprek, waarin de opdrachten besproken moeten worden. In het vervolgesprek worden

vaak keuzes gemaakt met betrekking tot de vele opdrachten die gemaakt en besproken moeten worden. Daardoor komen niet alle onderdelen aan bod, of wordt de volgorde aangepast.

Hoewel de programmahandleiding voorschrijft om een deel van het startgesprek alleen met de jongere te voeren, is dit in 17 van de 47 geregistreerde zaken niet gedaan. Ouders waren bij het gehele gesprek aanwezig. Halt-medewerkers gaven voor deze keuze wel een onderbouwing.

In het oudergesprek worden niet altijd alle onderdelen besproken die aan bod zouden moeten komen. Opvallend genoeg geven uitvoerders in de interviews wel aan dat zij de gesprekken met ouders een belangrijk onderdeel vinden, en dat zij dit in de training graag meer zouden willen oefenen. Veel hulpverleners vinden het al lastig om met jongeren over seksualiteit te spreken, met ouders is dit mogelijk nog een extra drempel.

In de programmahandleiding wordt aangegeven dat enig maatwerk steeds mogelijk is. Uit de interviews met Halt-medewerkers kwam naar voren dat zij nog naar een balans zoeken tussen het leveren van maatwerk en het volgen van de vastgestelde stappen van de interventie.

De uitvoerders lijken minder belang te hechten aan meta-communicatie (uitleg over doelen, procedures, intenties, klachtmogelijkheden), en vooral inhoudelijk met de jongere en de ouder aan het werk te gaan.

6.2.2 Aanvullende interventies en inbedding

Extra gesprekken zijn in een klein aantal zaken nodig gebleken, meestal om extra ondersteuning te kunnen bieden. Contact met de school van de jongere is zelden gezocht, vaak willen jongeren dit niet, en de gecontacteerde scholen lijken vaak geen ondersteuningsbehoefte te hebben. Contacten met de hulpverlening komen vaker voor, bij ongeveer een kwart van de zaken. Bij hulpvragen wordt er niet altijd doorverwezen, zo blijkt.

De Halt-interventie lijkt wat los te staan van andere professionals waar jongeren en ouders contact mee hebben. In hoeverre dit wenselijk dan wel onwenselijk is, en al dan niet bijdraagt aan het doel, namelijk voorkomen van recidive, is niet te zeggen. Adequate doorverwijzingen zijn conform de programmahandleiding wel een interventiedoel, hier is extra aandacht voor nodig.

6.2.3 Drop out

De meerderheid van alle interventies wordt positief afgesloten, in 7% hebben jongeren afgehaakt, of is om andere redenen het traject negatief beëindigd. Dit is een iets hogere drop out dan gemiddeld bij Halt-interventies wordt gevonden (4%, Abraham, Buysse & Nauta 2013). Verdere analyse van de drop out biedt mogelijk aanknopingspunten voor verdere verbetering van de 'dose delivered'.

6.2.4 Bevorderende en belemmerende factoren

Halt-medewerkers staan positief tegenover de Halt-interventie, wat bevorderend werkt. De samenwerking met Rutgers en het contact met de projectleider verloopt goed. Ten aanzien van de uitvoering sluiten Halt-medewerkers over het algemeen goed aan bij de jongere en heeft het betrekken van ouders bij de interventie een meerwaarde.

Een belemmerende factor is dat de interventie niet voor iedere jongere geschikt is of even leerzaam is. Het voeren van een extra gesprek en aandacht te hebben voor meta-communicatie kan bijdrage om de interventie beter te laten aansluiten.

Concluderend ten aanzien van de uitvoering volgens de programmahandleiding kunnen wij stellen dat de uitvoering niet helemaal verloopt zoals bedoeld. Met name de oudergesprekken blijven achter en mogelijk wordt daardoor de determinant 'opvoedingsvaardigheden van ouders ondersteunen' onvoldoende beïnvloed. Daarnaast is het programma van het vervolggelak te vol en maken Halt-medewerkers daarbij eigen keuzes, waarvan het effect op de werkzaamheid niet bekend is.

De overige onderzochte elementen extra gesprek, contact met school, en excuus worden zoals bedoeld naar eigen inzicht ingevuld. In de geobserveerde gesprekken weten Halt-medewerkers in houding en taalgebruik aan te sluiten bij jongeren en hun ouders, maar slagen er minder goed in, verdiepende gesprekken te voeren.

6.3 Tevredenheid

6.3.1 Jongeren en ouders

Het uiteindelijke doel van de interventie is dat de interventie effect heeft op een positieve gedragsverandering van de jongeren. Hierbij spelen verwachtingen vooraf, het contact met de Halt-medewerker en de inhoud van de leeropdrachten een belangrijke rol. In deze procesevaluatie hebben wij naar deze elementen gekeken. Daarnaast hebben wij gevraagd aan zowel jongeren als ouders of zij zelf vinden dat de jongere van de interventie heeft geleerd en welk effect dit volgens hen heeft gehad.

De jongeren en ouders staan positief tegenover de Halt-interventie. Vooral over het contact met de Halt-medewerker zijn zij positief, deze blijken dus inderdaad in houding en taalgebruik aan te kunnen sluiten bij jongeren en ouders.

Zowel ouders als jongere hadden andere verwachtingen bij de start van de interventie. Zij dachten vooral dat de interventie strenger zou zijn. Volgens de jongeren waren de leeropdrachten goed, zowel qua duur als duidelijkheid. Opmerkelijk is dat de jongeren zelf aangaven de opdrachten niet te moeilijk te vinden, of zelfs makkelijk, terwijl de Halt-medewerkers het idee hadden dat de opdrachten soms wel te moeilijk zijn voor de jongeren. Uit de vragenlijst en de interviews kan niet geconcludeerd worden van welke leeropdracht de jongeren het meest hebben geleerd. Dit zal ook per jongere verschillend zijn, niveau, denkvermogen en inzet spelen hierbij een rol. Eén jongen vond dat vooral de video-opdracht helpend was, terwijl de andere jongere dit juist niet vond.

De helft van de jongeren noteert in de vragenlijst dat zij iets hebben gehad aan de interventie. Het is onduidelijk in hoeverre dit een sociaal wenselijk antwoord is geweest. Op basis van het geringe aantal interviews met jongeren kan niet worden geconcludeerd welk resultaat de interventie oplevert, wel zijn er indicaties dat er gedragsverandering plaatsvindt door de interventie. De jongeren noemen o.a. geen grappen meer maken over privacy, zich minder bemoeien met een ander tot juist mondiger zijn geworden en durven ingrijpen. Ook ouders zijn positief over het leerrendement van de interventie. Zij vinden het positief dat het niet enkel om straf gaat maar ook

om leren en bewustwording. Ouders benoemen dat zij verandering bemerken in het gedrag van hun kind.

Volgens de jongeren heeft de huidige afdoening misschien onvoldoende effect voor jongeren die wraak, haat of pesten als motief hebben voor sexting. Het resultaat van de interventie is volgens de jongere zelf dat schadelijk gebruik van sociale media sneller wordt opgemerkt.

Het oudergesprek is voor ouders betekenisvol, het is een manier om op de hoogte te zijn en hun kind ook te kunnen begeleiden gedurende de interventie. Het resultaat met betrekking tot gedragsverandering bij ouders is nog onduidelijk, maar er zijn positieve aanwijzingen. Het is opmerkelijk dat ouders aangeven dat zij vooral beter gaan letten op het gebruik van social media, terwijl de jongeren juist aangeven geen aanvullende afspraken met ouders te hebben. Hier behaalt de interventie dus een belangrijk doel (meer toezicht) dat bijdraagt aan de effectiviteit, en dit resultaat onderstreept het belang om meer in te zetten op oudergesprekken. Het is echter onduidelijk in hoeverre het hier om sociaal wenselijke antwoorden gaat.

Een aantal ouders merkt op dat de interventie is gericht op jongeren die doelbewust aan ongewenste sexting hebben gedaan. De interventie zou onderscheid mogen maken tussen jongeren die het slachtoffer zelf hebben aangezet tot het sturen van beeldmateriaal en jongeren die ongevraagd beeldmateriaal ontvangen.

6.3.2 Professionals

Professionals van zowel politie, Veilig Thuis, scholen en jeugdhulpverlening geven aan dat de Halt-interventie nog onvoldoende bekend is, en er nog meer voorlichting gegeven zou mogen worden. Professionals die de Halt-interventie wel kennen zijn tevreden over de samenwerking en het contact met de Halt-medewerker. Zij kennen niet de inhoud van de Halt-interventie, ook dit zou nog meer bekendheid mogen krijgen. De samenwerking met andere organisaties en professionals kan nog versterkt worden, en dit zal bijdragen aan een beter bereik en betere implementatie. Meer samenwerking biedt ook kansen voor verdere inhoudelijke verbeteringen en up to date houden. Door een nauwere samenwerking met andere organisaties kan gebruik worden gemaakt van verschillende perspectieven, vaardigheden en hulpbronnen bij de implementatie (Durlak & DuPre, 2008).

6.4 Aanbevelingen

6.4.1 Verwijzing

De procesevaluatie heeft laten zien dat met de implementatie van de nieuwe Halt-interventie Respect online al veel is bereikt, maar dat op een aantal punten nog verbetering nodig is. Zo moet voor een beter verloop van de verwijzing voor politie en OM duidelijker worden welke zaken in aanmerking komen voor de Halt-interventie sexting. Hier is nu nog ruimte voor een persoonlijke invulling, waardoor jongeren mogelijk ten onrechte niet naar Halt verwezen worden, en een mogelijke effectieve interventie mislopen. In de leidraad zou duidelijker aangeven moeten worden welke zaken naar de nieuwe Halt-interventie kunnen gaan en welk niet.

Het verdient aanbeveling om de contra-indicaties duidelijker te omschrijven. Zo kan er beter beoordeeld worden of de jongeren wel of niet tot de beoogde doelgroep behoren. In onderhavig onderzoek was dit voor een aantal contra-indicaties niet te achterhalen. De gepleegde delicten zouden in de checklist en in Aurah op overeenkomstige wijze aangeduid moeten worden, zodat duidelijker wordt of het om lichte vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat.

Ook moet nog sterker worden ingezet op de inbedding in het lokale netwerk van organisaties, door de interventie bekend te maken en door lokale partners te betrekken bij verbeteringen in de procedures. Door strategieën in te zetten die de attitudes van verwijzers jegens de Halt-interventie in positieve zin kunnen veranderen, kan een verbetering in de fase van de adoptie bereikt worden, waardoor er mogelijk vaker naar Halt wordt verwezen. Effectieve strategieën zijn volgens Stals: leidinggevendens inschakelen bij het implementatieproces en hen in laten zien dat de interventie noodzakelijk en waardevol is; laten zien dat de innovatie aansluit bij de normen en waarden van de organisatie; factoren identificeren die het gebruik belemmeren en deze factoren elimineren; en voortrekkers 'champions' of 'innovators' inzetten als promotors van de interventie (Stals, 2012).

De programma-inhoud zou verder afgestemd moeten worden op onderscheidende kenmerken bij de doelgroep, zoals het leervermogen en omgaan met emoties. Naast groepsdruk, is ook boosheid en frustratie een veel voorkomend motief. Hieraan wordt in de interventie nog geen aandacht besteed.

6.4.2 Uitvoering

Voor een maximalisering van de doelrealisatie moeten uitvoerders beter ondersteund worden bij het maken van keuzes in de onderdelen, aangezien het programma nu kennelijk te vol is. In de programmahandleiding wordt nu ervan uitgegaan dat alle opdrachten nodig zijn en uitgevoerd moeten worden. Enige aanpassing aan het programma hoeft de effectiviteit niet negatief te beïnvloeden, mits de centrale werkzame elementen behouden blijven (Durlak & Du pre, 2008). Welke dat zijn, moet in de training en in de handleiding voldoende duidelijk gemaakt worden, zodat uitvoerders verstandige keuzes kunnen. Wellicht kan op theoretische gronden een keuze schema worden toegevoegd aan de programmahandleiding dat duidelijk maakt in welke gevallen welke opdrachten eventueel weggelaten kunnen worden en welke elementen in ieder geval behouden moeten blijven. In de training en intervisie zou aandacht besteed moeten worden aan de manier waarop keuzes gemaakt kunnen worden.

De programmahandleiding gaat niet in op bepaalde kerncompetenties zoals houding en verdiepende gespreksvaardigheden. Deze elementen dienen in trainingen/intervisies meer aandacht te krijgen.

Motiveren van ouders om op het oudergesprek te komen zou de uitvoerders mogelijk kunnen helpen bij de completere uitvoering van het programma. Het betrekken van ouders bij een jeugdinterventie draagt in sterke mate bij aan het effect van de interventie. Wanneer Halt-medewerkers ook meer leren hoe zij met ouders het gesprek aangaan over seksualiteit kunnen zij voor ouders belangrijke rolmodellen zijn, aangezien ouders het zelf ook vaak lastig vinden om met hun kind over seksualiteit te spreken.

Het vaker inplannen van een extra gesprek dan nu werd gedaan om de leeropdrachten stap voor stap te doorlopen en bepaalde vaardigheden ook te oefenen zou een positief resultaat kunnen opleveren.

6.4.3 Ervaringen

Aangezien jongeren en ouders verkeerde verwachtingen hebben van de Halt-interventie, zou het kunnen helpen om voor de start meer voorlichting over de doelen en werkwijze te geven. Zo kunnen zij een meer reel beeld ontwikkelen.

Binnen de leeropdrachten zouden de filmopdrachten nog een beter bekeken kunnen worden. Zo kan er bijvoorbeeld worden aangesloten bij de Nederlandse Kijkwijzer, een hulpmiddel vastgesteld door het Nederlands Instituut voor de Classificatie van Audiovisuele Media (NICAM), zodat kan worden nagegaan voor welke leeftijd de filmpjes geschikt zijn.

Omdat ouders en jongeren aangeven dat zij nauwelijks nieuwe afspraken hebben gemaakt zou bij de startgesprek hier al meer aandacht aan gegeven kunnen worden, zodat in het vervolg-, ouder- of eindgesprek concreet gevraagd kan worden naar de afgesproken regels.

Om het leereffect van de interventie te versterken voor meer jongeren, zou de interventie meer moeten aansluiten bij het motief, de persoonskenmerken en het cognitieve vermogen van de jongere en de aard en omstandigheden van het delict.

6.5 Beperkingen van het onderzoek

Deze procesevaluatie kent een aantal beperkingen die mogelijk van invloed zijn op de zeggingskracht van een aantal van de resultaten.

De vraag of de interventie wordt uitgevoerd zoals beoogd, is onderzocht door observaties. De volledigheid van de uitvoering is daarnaast ook onderzocht aan de hand van de registraties van medewerkers zelf. Beide methoden kenden een aantal beperkingen. Ten eerste is het aantal observaties kleiner gebleven dan was beoogd, en moesten conclusies op een klein aantal gesprekken worden gebaseerd, die mogelijk niet een betrouwbaar beeld geven. Daarnaast was de mogelijkheid tot observatie gebaseerd op zelfselectie van Halt-medewerkers, ouders en jongeren. Mogelijk is hierdoor selectiebias opgetreden. De registratie van de uitvoering in Aurah is beperkt omdat hier alleen wordt aangegeven of alle gesprekken zijn gevoerd, en zo niet, waarom niet. Deze registratie is mogelijk niet altijd volledig geweest en geeft weinig inhoudelijke informatie.

Om de tevredenheid van jongeren en ouders met de interventie te meten zijn door de onderzoekers vragen toegevoegd aan het evaluatie-instrument dat Halt gebruikt aan het einde van de interventie. Voor deze werkwijze is gekozen omdat daarmee de belasting voor jongeren en hun ouders beperkt bleef, en er een hoge respons werd verwacht. Hierdoor is er echter een aanzienlijke kans dat de antwoorden een positief vertekend beeld geven, vanwege sociaal wenselijke antwoorden. Deze evaluatie vond immers plaats kort nadat de Halt-interventie was afgesloten en zowel jongeren als ouderen voelden zich mogelijk nog niet heel vrij om zich kritisch uit te laten over de Halt-medewerker en de interventie.

Daarnaast zijn twee jongeren en vier ouders geïnterviewd. Dat is uiteraard een zeer klein aantal, en geeft geen getrouw beeld van de ervaringen van alle deelnemende ouders en jongeren. De interviews dienen eerder als illustraties.

6.6 Suggesties voor vervolgonderzoek

Niettemin heeft dit onderzoek veel aanknopingspunten tot verdere verbetering van de implementatie opgeleverd. Het levert echter geen informatie over de mate waarin de preventiedoelen worden behaald. Nadat de interventie verder is verbeterd en er voldoende ervaring mee is opgedaan is het zinvol een onderzoek naar de doelrealisatie te starten.

Geraadpleegde literatuur

Documenten ontvangen van Halt:

Halt/Rutgers (2017). *Projectplan Halt-interventie sexting*. Utrecht: Halt/Rutgers

Halt/Rutgers (2017). *Toeleidingshandleiding Halt-interventie Sexting: Respect online*. Utrecht: Halt/Rutgers.

Halt/Rutgers (2017). *Programmahandleiding voor Halt-medewerkers. Halt-interventie: Respect online. Een interventie voor jongeren die lichte vormen van online seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond*. Utrecht: Halt/Rutgers.

Halt (2016). *Werkprocesbeschrijving Halt-Straf discretionaire bevoegdheid officier van justitie. De methodische aanpak*. Utrecht: Halt.

OM/politie (2017). *Pubers in beeld. Leidraad afdoening sextingzaken*.

Geraadpleegde literatuur

Abraham, M., Buysse, W., & Nauta, O. (2013). *Halt vernieuwd*. Amsterdam: DSP-groep.

Ashurst, L., & McAlinden, A-M. (2015). Young people, peer-to-peer grooming and sexual offending: Understanding and responding to harmful sexual behaviour within a social media society. *Probation Journal*, 62(4), 374-388.

Berg, P. van den, (2012) Teen sexting and its association with sexual behaviors. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*; 166(9):828-833.

Canadian Centre for Child Protection (2017). *Don't get sextorted campaign (pressrelease)*. Verkregen op 1 augustus 2017 via https://www.protectchildren.ca/app/en/media_release_201705_dontgetsextorted_campaign. Published May 23

Casey, B. J., Tottenham, N., Liston, C., & Durston, S. (2005). Imaging the developing brain: what have we learned about cognitive development?. *Trends in cognitive sciences*. 9(3), 104-110.

Daamen, W. (2015). *Wat werkt bij het implementeren van jeugdinterventies*. Utrecht: Nederlands Jeugd instituut.

Graaf, H. de, Nikkelen, S., Van den Borne, M., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Delft: Eburon.

Durlak, J. A., & DuPre, E. P. (2008). Implementation matters: A review of research on the influence of implementation on program outcomes and the factors affecting implementation. *American journal of community psychology*, 41(3-4), 327.

Feenstra, H. & Cense, M. (2015). *Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Can you fix it'*. Utrecht: Nederlands jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

Felson, R. B., & Cundiff, P. R. (2014). Sexual assault as a crime against young people. *Archives of sexual behaviour*, 43(2), 273-284.

Gruijters, S., Massar, K., Pletzers, J. & Kok, G. (2013). *Effectevaluatie 'Can You Fix It?'* Eindrapport. Maastricht: Work & Social Psychology Universiteit Maastricht.

Influence Central (2016). *Kids & tech: the evolution of today's digital natives*. Verkregen op 13 september 2017 via <http://influence-central.com/kids-tech-the-evolution-of-todays-digital-natives>

Jonker, M. van Berlo, W. & van Haastrecht, P. (2017). Seksueel gedrag online: leuk of risico? *Proces*, 96 (6) 398-406.

Kugler, K. C., Vasilenko, S. A., Butera, N. M., & Coffman, D. L. (2017). Long-term consequences of early sexual initiation on young adult health: a causal inference approach. *The Journal of early adolescence*, 37(5), 662-676.

Lee, C., Moak, S., Walker, J.T. (2016) Effects of self-control, social control, and social learning on sexting behaviour among South Korean youths. *Youth & Society*, 48, 242-264.

Madigan, S., Ly, A., Rash, C. L., Van Ouytsel, J., & Temple, J. R. (2018). Prevalence of multiple forms of sexting behavior among youth: A systematic review and meta-analysis. *JAMA pediatrics*, 172(4), 327-335.

Nikken, P. (2013). *Media-risico's voor kinderen. Een verkenning*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.

Nohlen, H.U., & van Harreveld, F. (2017). *Psychologische inzichten in maatschappelijk (on)wenselijk gedrag: sexting, voetbalvandalisme, winkeldiefstal, digitale geschiloplossing, en woonoverlast nader beschouwd*. Den Haag: WODC.

Ott, M.A., Pfeiffer, E.J.(2009) "That's nasty to curiosity: early adolescent cognitions about sexual abstinence. *Adolescent Health*. 44(6):575-581.

Spanjaard, H., & Slot, W. (2015). Tijden veranderen, ontwikkelingstaken ook. *Kind & Adolescent Praktijk*, 14(3), 14-21.

- Stals, K. (2012). *De cirkel is rond. Onderzoek naar succesvolle implementatie van interventies in de jeugdzorg*. Proefschrift. Utrecht: Universteit Utrecht. Utrecht University).
- Steinberg, L., & Cauffman, E. (1996). Maturity of judgment in adolescence: Psychosocial factors in adolescent decision making. *Law and Human Behavior*, 20(3), 249-272.
- Temple, J. R., Paul, J. A., van den Berg, P., Le, V. D., McElhany, A., & Temple, B. W. (2012). Teen sexting and its association with sexual behaviors. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 166(9), 828-833.
- Put, C. van der, Assink, M., Bindels, A., Stams, G. J., & Vries, S. de (2013). *Effectief vroegtijdig ingrijpen. Een verkennend onderzoek naar effectief vroegtijdig ingrijpen ter voorkoming van ernstig delinquent gedrag*. Den Haag: WODC.
- Zimmer-Gembeck, M.J., Siebenbruner, J., Collins, W.A. (2001) Diverse aspects of dating: associations with psychosocial functioning from early to middle adolescence. *Journal Adolescent Health*; 24(3):313-336.

Bijlage 1: Begeleidingscommissie

De heer prof. Dr. P. Nikken
Mevrouw Dr. M. Turina-Tumewu
Mevrouw Dr. T.F.C. Fischer
De heer A.W.M. Eijken

Nederlands Jeugdinstituut
WODC
Erasmus Universiteit Rotterdam
Ministerie Veiligheid en Justitie

Bijlage 2: Brief jongeren en ouders

Introductie en doel van het onderzoek

Wij zijn vier onderzoekers en werken bij adviesbureau VanMontfoort.

Op dit moment doen wij onderzoek naar de Halt-straf voor sexting. We willen weten hoe deze straf in de praktijk verloopt en horen graag van jou wat je van de straf vindt.

Wat vragen wij van jou?

De Halt-straf bestaat uit een aantal verplichte onderdelen, zoals het maken van drie leeropdrachten. Het is belangrijk dat jij als jongere goed wordt begeleid door een Halt-medewerker bij de uitvoering van de Halt-straf. Om hier een goed beeld van te krijgen, willen wij:

- a. Bijwonen van een gesprek met jou en de Halt-medewerker om te kijken hoe je wordt begeleid
- b. Kijken in je dossier om te bekijken hoe de medewerkers hun werk hebben gedaan.

Voor het observeren van de Halt-medewerker willen wij graag aan jou de keuze laten of je wilt dat wij bij het gesprek aanwezig zijn of dat wij het gesprek via een video opname kunnen bekijken.

Aan het einde van je straf krijg je de mogelijkheid om te zeggen wat je vond van je straf en de Halt-medewerker en wat er mogelijk verbeterd kan worden. Als je hier iets over wilt zeggen, kun je je aanmelden om aan het einde van je straf met een onderzoeker te chatten.

Alles is anoniem

Jij kunt ons helpen door mee te werken aan dit onderzoek. Als je wilt meedoen, is het goed om te weten dat alles wat jij zegt anoniem (dus zonder naam) wordt verwerkt in een rapport. Dat betekent dat niemand erachter komt wat jij en de andere jongeren hebben gezegd. Ook vertellen wij niemand over wat er in jouw dossier staat. Tot slot worden je gegevens alleen gebruikt voor dit onderzoek en voor niks anders.

Vragen

Als je vragen hebt over dit onderzoek, dan kun je je vragen stellen aan Elise Sondorp (T. 06 35 11 70 50) of E.es@vanmontfoort.nl.

Toestemming

Als je mee wilt doen aan dit onderzoek hebben wij jouw toestemming nodig. Ook vinden wij het belangrijk om te weten dat je begrijpt waar het onderzoek over gaat en wat het betekent als je meedoet. Daarom willen wij jou vragen om bij de stellingen een keuze te maken tussen ja en nee.

Zet steeds een kruisje waar jij voor kiest:	Ja	Nee
Ik begrijp het doel van het onderzoek		
Ik wil meewerken aan het onderzoek		
Ik vind het goed als een onderzoeker aanwezig is bij het gesprek tussen de Halt-medewerker en mij.		
Ik vind het goed als het gesprek wordt opgenomen met een camera		
Ik wil graag na de Halt-straf chatten met de onderzoeker		
De onderzoekers mogen mijn dossier inzien		

Zou je dit ingevulde formulier willen terugmailen aan Elise Sondorp (es@vanmontfoort.nl) en laten weten aan de Halt-medewerker dat je toestemming geeft.

Naam jongere:

Handtekening:

Datum : __ / __ / __

Introductie en doel van het onderzoek

Wij zijn vier onderzoekers en werken bij adviesbureau VanMontfoort.

Op dit moment doen wij onderzoek naar de Halt-interventie sexting. We willen weten hoe de Halt-interventie in de praktijk gaat, hoe de gesprekken verlopen en wat de ervaringen hierbij zijn.

Wat vragen wij van u?

De Halt-straf bestaat uit een aantal verplichte onderdelen, zoals het uitvoeren van drie leeropdrachten. Het is belangrijk dat jongeren worden ondersteund door de Halt-medewerkers om de onderdelen uit te voeren. Om hier een goed beeld van te krijgen zouden wij graag aanwezig willen zijn bij het gesprek tussen uw kind en de Halt-medewerker.

Toestemming

Wij vragen aan uw kind of hij/zij toestemming geeft voor het observeren van het gesprek en inzien van het dossier. Omdat u ook bij het eerste startgesprek aanwezig bent willen wij ook aan u vragen of u toestemming geeft voor onze aanwezigheid. Eventueel kunt u er ook voor kiezen dat wij niet aanwezig zijn, maar dat het gesprek wel wordt opgenomen op videocamera. Na het zien van deze video wordt de opname weer verwijderd.

Alles is anoniem

Uiteraard worden alle gegevens anoniem verwerkt. De anonieme gegevens worden enkel voor dit onderzoek verwerkt.

Vragen

Als u vragen heeft over dit onderzoek, dan kunt u contact opnemen met Elise Sondorp (T. 06 35 11 70 50) of E. es@vanmontfoort.nl.

Toestemming

Als u mee wilt doen aan dit onderzoek hebben wij jouw toestemming nodig. Ook vinden wij het belangrijk om te weten dat u begrijpt waar het onderzoek over gaat en wat het betekent als u meedoet. Daarom willen wij u vragen om bij de stellingen een keuze te maken tussen ja en nee.

<i>Zet een kruisje bij uw voorkeur:</i>	Ja	Nee
Ik begrijp het doel van het onderzoek		
Ik vind het goed als een onderzoeker aanwezig is bij het startgesprek tussen de Halt-medewerker, mijn kind en ik.		
Ik vind het goed als het gesprek wordt opgenomen met een camera		

Daarnaast willen wij het dossier inzien van uw kind. Dit doen wij alleen om te onderzoeken hoe de medewerker van Halt de verplichte onderdelen uitvoert en niet om gegevens over uw kind te bekijken.

Wanneer uw kind jonger is dan 16 jaar is er ook voor het inzien van het dossier en het observeren van de gesprekken tussen de medewerker en uw kind toestemming van u nodig.

Zet een kruisje bij uw voorkeur:	ja	Nee
Ik geef toestemming voor het inzien van het dossier van mijn kind en het observeren van zijn gesprek.	☐	☐

Wilt u dit ingevulde formulier terugmailen aan Elise Sondorp (es@vanmontfoort.nl).

Naam:

Handtekening:

Datum : __ / __ / __

Bijlage 3: Observatie instrument

Observatielijst startgesprek interventie Respect Online

Datum	...
Plaats	...
Tijdstip	...
Naam observator	...
Onderzoekscade jongere	...

Onderdeel	Handeling			opmerkingen
Start	HM start de sessie gezamenlijk met de jongere en diens ouder(s).	O ja	O nee	
	HM stelt zichzelf voor	O ja	O nee	
	HM heet jeugdige en diens ouders welkom.	O ja	O nee	
	HM checkt of de aanwezigen daadwerkelijk de genodigden zijn.	O ja	O nee	
	HM controleert de gegevens op het verwijzingsformulier	O ja	O nee	
Doelen benoemen	HM benoemt de doelen van het startgesprek:	O ja	O nee	
	- de jongere en de ouder krijgen informatie over de inhoud en verloop Halt-interventie	O ja	O nee	
	- de jongere krijgt inzicht in de oorzaken en gevolgen van zijn gedrag;	O ja	O nee	
en gevolgen van zijn gedrag;			
	-inventarisatie zorg en risicofactoren d.m.v. Halt signaleringsinstrument en checklist	O ja	O nee	
	-uitreiken en uitleggen leeropdrachten en plannen gesprekken	O ja	O nee	
	- oudergesprek plannen	O ja	O nee	
Uitleg inhoud en verloop interventie	HM vertelt hoe de inhoud en het verloop van de interventie is (aantal sessies en met wie, aantal leeropdrachten resulterend in een vorm van excuus)	O ja	O nee	
	HM vraagt aan jongere en ouder(s) of zij de uitleg over de inhoud en het verloop van de interventie hebben begrepen.	O ja	O nee	
Wijzen op vrijwilligheid en consequentie	HM benoemt dat deelname aan de Halt-straf op vrijwillige basis plaatsvindt, maar dat het niet deelnemen of niet voldoen aan de eisen van de straf wel consequenties heeft.	O ja	O nee	

	HM legt deze consequenties ook uit.	☐ ja	☐ nee	
Verwerking persoonsgegevens	HM legt uit dat informatie wordt opgeslagen in Aurah en benadrukt dat HALT zich houdt aan privacywetgeving en de wettelijke bewaartermijn.	☐ ja	☐ nee	
	HM wijst erop dat jongere en ouder(s) desgevraagd inzage kunne krijgen in het dossier.	☐ ja	☐ nee	
	HM wijst de jongere en de ouder(s) op het evaluatieformulier dat na afloop van de gehele Haltstraf wordt verstrekt.	☐ ja	☐ nee	
Delictbespreking (samen)	HM vraagt naar het delict en de achterliggende factoren.	☐ ja	☐ nee	
	HM stelt vragen over het delict eerst aan de jongere en daarna aan de ouder(s)	☐ ja	☐ nee	
	HM stelt evtle. verdiepingsvragen eerst aan de jongere en daarna aan de ouder(s)	☐ ja	☐ nee	
Gesprek met jongere alleen	HM spreekt de jongere voor een deel apart .	☐ ja	☐ nee	
	HM vraagt de jongere te vertellen wat er precies gebeurd is.	☐ ja	☐ nee	
	HM vraagt de jongere naar de oorzaak/oorzaken van het gedrag.	☐ ja	☐ nee	
	HM stelt verdiepingsvragen hoe de jongere tot het delict gekomen is en welke gevoelens en gedachten voorafgaand en tijdens het delict een rol speelden.	☐ ja	☐ nee	
	HM vraagt de jongere of en zo ja wie er betrokken waren.	☐ ja	☐ nee	
	HM vraagt de jongere hoe hij terugkijkt op het delict.	☐ ja	☐ nee	
	HM vraagt de jongere welke gevolgen het delict volgens hem heeft gehad voor anderen.	☐ ja	☐ nee	

	HM vraagt de jongere welke gevolgen het delict volgens hem heeft gehad voor zichzelf.	☐ ja	☐ nee	
	HM vraagt door op antwoorden om een compleet beeld te krijgen.	☐ ja	☐ nee	
Gesprek met ouders	HM gaat na hoe de ouder staat tegenover het delict en het gedrag van de jongere.	☐ ja	☐ nee	
	Indien de ouder(s) de Halt-straf niet serieus nemen en het gedrag van de jongere niet afkeurt/afkeuren, probeert de HM de ouder meer verantwoordelijkheid te laten nemen	☐ ja	☐ nee	☐ nvt
	HM vraagt ouder(s) hoe hij/zij over het delict hoorde(n)	☐ ja	☐ nee	
	HM vraagt op welke manier ouders de jongere (kunnen) ondersteunen.	☐ ja	☐ nee	
	HM bespreekt met ouder(s) de bedoeling van de interventie: voorkomen dat het nogmaals gebeurt en dat de jongeren niet meer in de problemen komt.	☐ ja	☐ nee	
	HM bespreek leerdoelen voor de ouder(s) in voor hen begrijpelijke taal. <i>(In staat zijn om op adequate wijze het gesprek aan te gaan over veilig en respectvol online (seksueel) gedrag en afspraken hierover maken).</i>	☐ ja	☐ nee	
	HM bespreekt dat er bij leeropdracht 1 een interviewopdracht voor ouders onderdeel is van de interventie	☐ ja	☐ nee	
	HM vraagt ouders expliciet of zij in staat zijn mee te werken aan deze interviewopdracht.	☐ ja	☐ nee	
Inventarisatie en checklist	HM introduceert het Halt-signaleringsinstrument	☐ ja	☐ nee	

	HM doet een inventarisatie van zorg en risicofactoren d.m.v. het Halt signaleringsinstrument en de Checklist.	☐ ja	☐ nee	
	HM bespreekt de uitkomst van het signaleringsinstrument en de Checklist met de jongere en diens (ouder)	☐ ja	☐ nee	
Bij uitkomst enige zorg	HM plant (zo nodig) een extra gesprek in ter ondersteuning van de leeropdrachten	☐ ja	☐ nee	
Bij uitkomst veel zorg	HM bespreekt zin van doorverwijzing in relatie tot al aanwezige hulp	☐ ja	☐ nee	
	evt: HM legt uit waarom Halt-interventie niet doorgaat	☐ ja	☐ nee	
Betrokkenheid school	Indien het delict heeft plaatsgevonden in de context van school en school op de hoogte is van wat er is voorgevallen, vraagt HM toestemming van jongere en ouders om contact op te nemen met school.	☐ ja	☐ nee	
Uitleg leeropdrachten	HM vertelt expliciet het doel van de interactieve leeropdrachten. <i>(Het geeft de jongere meer inzicht in de negatieve gevolgen van het digitale gedag en hij leert gedragalternatieven).</i>	☐ ja	☐ nee	
	HM reikt de leeropdrachten 1 en 2 uit	☐ ja	☐ nee	
	HM bespreekt waarom er met leeropdrachten gewerkt wordt.	☐ ja	☐ nee	
	HM bespreekt (kort) de inhoud van de leeropdrachten 1 en 2.	☐ ja	☐ nee	
	HM reikt vragenlijst "interview met ouders" uit	☐ ja	☐ nee	
	HM bespreekt dat -en waarom- er met een herstelopdracht of excuusopdracht gewerkt wordt.	☐ ja	☐ nee	
Afronding	HM vraagt of de jongere of diens ouder (s) nog vragen heeft/ hebben	☐ ja	☐ nee	

	HM vraagt of hetgeen is besproken (inhoud en verloop van de Haltstraf) voor de jongere en diens ouder(s) duidelijk is.	☐ ja	☐ nee	
	HM vraagt of de jongere n.a.v. het startgesprek specifieke doelen heeft waar hij/zij aan wil werken	☐ ja	☐ nee	
	HM spreekt met ouder(s) een datum af voor het oudergesprek	☐ ja	☐ nee	
Ondertekenen Strafvoorstel	HM vraag expliciet aan jongere en ouder(s) of zij akkoord gaan met de inhoud en het verloop van de interventie.	☐ ja	☐ nee	
	HM laat ouders en jeugdige het strafvoorstel ondertekenen	☐ ja	☐ nee	
Afronding en voortuitblik	HM maakt afspraken voor vervolgggesprek en volgende gesprekken	☐ ja	☐ nee	
	HM rond het gesprek af	☐ ja	☐ nee	

		Nooit gezien	Zelden gezien	gezien	Vaak	Altijd	nvt	Opmerking en
Houding	De HM heeft een niet veroordelende houding							
	De HM heeft een duidelijke en heldere stijl							
	De HM kan aansluiten bij de behoefte van de jeugdige							
	De HM kan aansluiten bij de behoefte van de ouders							
	De HM heeft invoelend vermogen							
	De HM kan de sessie in goede banen leiden							
	De HM heeft overtuigingskracht							
Taal- gebruik	De Halt-medewerker legt duidelijk uit							
	De Hm sluit aan bij het cognitieve niveau van de jongere							
	De HM sluit aan bij cognitieve niveau van de ouder(s)							
Gespreks- voering	HM vraagt door op antwoorden om een compleet beeld te krijgen							
	HM stelt verdiepingvragen.							
	De Halt herhaalt de uitleg indien nodig							

Bijzonderheden tijdens observatie:

.....

Belemmerende en beschermende factoren jongere:

	Ouders leggen de schuld (deels) bij het slachtoffer	O ja	O nee	
	Jongere heeft LVB	O ja	O nee	
	Jongere ontkent	O ja	O nee	
	Overige:	O ja	O nee	

Observatielijst Oudergesprek interventie Respect Online

Datum ...
Plaats ...
Tijdstip ...
Naam observator ...
Onderzoekscode jongere ...

Onderdeel	Handeling			Opmerkingen
Vorbereiding HM	HM heeft voor aanvang van het gesprek de volgende informatie verzameld:			
	- <i>Bevindingen startgesprek.</i>	O ja	O nee	
	- <i>Voortgang jongere leeropdracht(en).</i>	O ja	O nee	
	- <i>Vragenlijst 'interview met je ouders'</i>	O ja	O nee	
	- <i>Leeropdracht 1 onderdeel B, opdracht 2 'Welke online regels zijn er thuis' en 3 'Vragen naar aanleiding van het interview met je ouders'</i>	O ja	O nee	
Welkom	HM heet de ouders welkom	O ja	O nee	
Introductie en Doelen uitleggen	HM benoemt de twee centrale onderwerpen/doelen van het oudergesprek:			
	1. Hoe kun je als ouder je kind ondersteunen om veilig, respectvol online (seksueel) gedrag te laten zien?	O ja	O nee	
	2. Welke regels en afspraken dien je hiervoor maken te met je kind?	O ja	O nee	
	HM toont waardering aan ouders voor komst en de situatie (impact)	O ja	O nee	
	Bij weerstand benoemt HM het gezamenlijke doel en voorkomt HM discussie	O ja	O nee	

	HM stereotypeert ouders niet . (<i>bekijkt etniciteit, religie of cultuur niet als probleem, checkt eigen aannames of vooronderstellingen</i>).	O ja	O nee	
	HM informeert wat ouders belangrijk vinden in de (seksuele opvoeding en omgang met anderen en waar zij zich zorgen over maken	O ja	O nee	
IJsbreker	HM voert IJsbreker 'posities in gezin' uit met ouders	O ja	O nee	
Onderwerp 1. Hoe kun je als ouder je kind ondersteunen om veilig, respectvol online (seksueel) gedrag te laten zien?	HM geeft algemene informatie over jongeren en hun online omgeving	O ja	O nee	
	HM benoemt grenzen in relatie tot het delictgedrag.	O ja	O nee	
	HM bespreekt: door met je kind te praten, belangstelling te tonen, risico's te laten zien en reflectie te bevorderen is het beter in staat gezonde keuzes te maken (of bewoording van gelijke strekking)	O ja	O nee	
	HM benadrukt dat ouders een belangrijke ondersteunende rol hebben bij de (seksuele) opvoeding. Dit is ook belangrijk bij het veilig en respectvol online zijn.	O ja	O nee	
	HM vraagt aan ouders hoe zij de interview-opdracht hebben ervaren.	O ja	O nee	

Onderwerp 2. Welke regels en afspraken moet ik als ouder maken met mijn kind?	HM bespreekt de opdracht en gaat in ieder geval in op: overeenkomsten en verschillen in de mening van de jongere en zijn/haar ouders over de afspraken en over het maken en naleven van gezamenlijke afspraken.	O ja	O nee	
	HM maakt de balans bespreekbaar tussen enerzijds te weinig toezicht en afspraken en anderzijds te veel restricties, controle en gebrek aan privacy en 'speelruimte' voor het kind.	O ja	O nee	
	HM geeft hierbij informatie met betrekking tot normaal, bij de (seksuele) ontwikkeling passend online gedrag.	O ja	O nee	
	HM bespreekt het communiceren over online gedrag en begrenzen in relatie tot risicogedrag.	O ja	O nee	
	HM bespreekt met de ouders welke afspraken voor hun zoon/dochter het meest werkzaam zullen zijn.	O ja	O nee	
	HM formuleert de afspraken op een flap over of papier	O ja	O nee	
	HM maakt foto of laat ouders foto maken	O ja	O nee	
	HM geeft ouders de opdracht de gemaakte afspraken met de jongere te bespreken.	O ja	O nee	
Afronding en vooruitblik eindgesprek	HM geeft ouders een opdracht mee (bevorderen van adequate steun) en legt uit waarom deze (optionele!) opdracht wordt gegeven.	O ja	O nee	

	HM benoemt dat de jongere in leeropdracht 3 zelf ook een afspraak voor de toekomst maakt en dat deze afspraak in het eindgesprek aan de orde komt.	O ja	O nee	
	HM benoemt dat ouders bij zorgen of problemen gedurende de Halt-interventie contact met je op kunnen nemen en in de toekomst met de huisarts, wijkteam/CJG of mentor school	O ja	O nee	

PROCES

		Nooit gezien	Zelden gezien	gezien	Vaak gezien	Altijd gezien	nvt	Opmerkingen
Houding	De HM heeft een niet veroordelende houding							
	De HM heeft een duidelijke en heldere stijl							
	De HM kan aansluiten bij de behoefte van de jeugdige							
	De HM kan aansluiten bij de behoefte van de ouders							
	De HM heeft invoelend vermogen							
	De HM kan de sessie in goede banen leiden							
	De HM heeft overtuigingskracht							
Taal-gebruik	De Halt medewerker legt duidelijk uit							
	De Hm sluit aan bij het cognitieve niveau van de jongere							
	De HM sluit aan bij cognitieve niveau van de ouder(s)							
Gespreksvoering	HM vraagt door op antwoorden om een compleet beeld te krijgen							

	HM stelt verdiepvragen.							
	De Halt herhaalt de uitleg indien nodig							
	De HM checkt of de aangeboden informatie wordt begrepen	zo	o	n	e	ze	nvt	
	HM geeft feedback aan de jongere over diens inzet (proces).							
	HM geeft feedback aan de jongere over diens houding (gedrag).							
	HM geeft feedback aan de ouder(s).							
	HM laat de jongere zelf reflecteren.							
	HM kan jongere activeren en motiveren.							
	HM benoemt het non-verbale gedrag dat de jeugdige laat zien							
	HM kan de ouder activeren en motiveren							
	HM benoemt het non-verbale gedrag dat de ouder(s) laat/laten zien.							
	HM bespreekt aanwezigheid van emoties die hij opmerkt							

Bijzonderheden tijdens observatie:

.....

Belemmerende en beschermende factoren jongere:

	Ouders leggen de schuld (deels) bij het slachtoffer	O ja	O nee	
	Jongere ontkent	O ja	O nee	
	Overige:	O ja	O nee	

Observatielijst Vervolggesprek interventie Respect Online

Datum ...
Plaats ...
Tijdstip ...
Naam observator ...
Onderzoekscade jongere ...

Handleiding observatie:

Onderdeel	Handeling			Opmerkingen
Welkom	HM heet de jongere welkom	☐ ja	☐ nee	
Terugblik	HM gaat na of de inhoud van het startgesprek nog bekend is bij de jongere.	☐ ja	☐ nee	
	HM geeft een samenvatting van de inhoud van het startgesprek	☐ ja	☐ nee	
	HM bespreekt met de jongere wat de jongere heeft meegenomen/geleerd uit de voorgaande sessie	☐ ja	☐ nee	
Doelen stellen	HM gaat na of eventuele openstaande doelen uit het startgesprek zijn behaald	☐ ja	☐ nee	
	HM benoemt de volgende doelen behorend bij leeropdracht 1.			
	De jongere kan positieve kanten benoemen van online media-gebruik	☐ ja	☐ nee	
	De jongere kan negatieve kanten benoemen van online media-gebruik	☐ ja	☐ nee	
	De jongere kan voor hem belangrijke online regels voor veilig en respectvol online (seksueel) gedrag noemen.			
	De jongere is zich bewust dat hij/zij ongewenst (strafbaar) online gedrag heeft laten zien.	☐ ja	☐ nee	
	HM benoemt de volgende doelen behorend bij leeropdracht 2.			
	De jongere kan gevolgen benoemen voor de ander/anderen bij overschrijden van online grenzen.	☐ ja	☐ nee	
	De jongere kan gevolgen benoemen voor hemzelf bij overschrijden van online grenzen.	☐ ja	☐ nee	
	De jongere is bereid excuus te maken aan het slachtoffer	☐ ja	☐ nee	

--	--	--	--	--

Leeropdracht 1.				
Onderdeel A: Waarom bij Halt	HM bespreekt onderdeel A: Invulformulier waarom ben je bij HALT?	O ja	O nee	
	HM vraagt bij vraag 4 in hoeverre de jongere inzicht heeft en verantwoordelijkheid neemt voor gedrag.	O ja	O nee	
	HM vraagt bij vraag 5 in hoeverre de jongere inzicht heeft en verantwoordelijkheid neemt voor gedrag	O ja	O nee	
	HM neemt het antwoord bij vraag 6 mee in de vervolgbespreking	O ja	O nee	
Onderdeel B Online: regels en afspraken	HM bespreekt onderdeel B: Online: regels en afspraken	O ja	O nee	
	HM vertelt dat de jongere drie opdrachten gaat doen ter voorbereiding op online-afspraken die de jongere daarna gaat maken (samen met zijn/haar ouder(s)).	O ja	O nee	
opdracht 1: wat doe jij	HM bespreekt opdracht 1: wat doe jij online?	O ja	O nee	
	HM vraagt door wanneer antwoord 'soms' ingevuld is	O ja	O nee	
opdracht 2: regels thuis?	HM bespreekt opdracht 2: Welke regels zijn er thuis?	O ja	O nee	
	HM vraagt door wanneer jongere niet alles verteld thuis	O ja	O nee	
	HM vraagt of jongere bang is voor negatieve reacties van ouders	O ja	O nee	
	HM vraagt of jongere met vragen en problemen terecht kan bij ouders, ook als het om seksualiteit en relaties gaat.	O ja	O nee	

opdracht 3: interview	HM bespreekt opdracht 3: interview met ouders	O ja	O nee	
Onderdeel C: hoe ga je met elkaar om				
opdracht 1: quiz	HM neemt de online respect quiz af	O ja	O nee	
	HM vraagt of de jongere een spiekbriefje heeft gemaakt en meegenomen.	O ja	O nee	
	HM vraagt door als de jongere eigen antwoorden (oké, niet oké gedrag) niet heeft opgeschreven	O ja	O nee	
	HM verbindt de antwoorden van de jongere aan regels in de wet. Wet Weetjes en tips. (Via de Wet Weetjes weet de jongere wat online strafbaar/grenzen zijn en krijgt de jongere tips over het respecteren van (wettelijke en persoonlijke) grenzen).	O ja	O nee	
opdracht 2 veilig online, sense.info	HM bespreekt opdracht 2: veilig online	O ja	O nee	
	HM checkt welke tips (op sense.info) voor deze jongere extra belangrijk zijn in relatie tot het risicogedrag en zorg.	O ja	O nee	
	HM checkt of de tips die de jongeren genoteerd heeft bij vraag 1 (veilig flirten) en 2 (veilig online zijn) overeenkomen met de tips die HM belangrijk vindt voor deze jongere.	O ja	O nee	
	HM zorgt dat de tips die voor de jongere belangrijk zijn op zijn/haar 'spiekbriefje' komen.	O ja	O nee	
opdracht 3 filmpje over de grens	HM bespreekt opdracht 3: over de grens (filmpje)	O ja	O nee	
	HM legt bij foute antwoorden verbinding met regels in de wet	O ja	O nee	

	Hm gaat bij vraag 5 in op hoe Kas op een andere manier weerbaarder had kunnen reageren.	O ja	O nee	
opdracht 4 wet weetjesregels in de wet	HM checkt welke tips van WET WEETJES voor deze jongere extra belangrijk zijn in relatie tot het risicogedrag en zorg.	O ja	O nee	
opdracht 5 spiekbriefje	HM zorgt dat de tips uit WET WEETJES die voor de jongere belangrijk zijn op zijn/haar 'spiekbriefje' komen.	O ja	O nee	
	HM spreekt met jongere af het spiekbriefje mee te nemen naar het eindgesprek	O ja	O nee	
Leeropdracht 2. Gevolgen				
Onderdeel A gevolgen voor jou	HM laat de jongere gevolgen voor zichzelf benoemen van grensoverschrijdend online gedrag.	O ja	O nee	
	De jongere beseft (geeft aan) dat er meer (lange termijn) nadelen dan (korte termijn) voordelen zitten aan zijn gedrag.	O ja	O nee	
	Bij een negatief antwoord, van de jongere stelt de HM hier vragen over.	O ja	O nee	
Onderdeel b: gevolgen voor de ander				
1. foto-opdracht	HM geeft een foto-opdracht aan de jongere en legt de bedoeling en werkwijze van de opdracht uit. (De jongere oefent op basis van foto en woorden in omschrijving van gevoelens bij overschrijden van online grenzen).	O ja	O nee	
	HM bespreekt de foto-opdracht	O ja	O nee	
2. filmopdracht	HM geeft een filmopdracht aan de jongere en legt de bedoeling en werkwijze van de opdracht uit.	O ja	O nee	

	HM checkt of de jongere in staat is zich te verplaatsen in gevoelens en motieven van het meisje uit de filmopdracht, zo niet: dan gaat de HM hier op in. (Optie: HM kijkt samen met de jongere het fragment terug).	O ja	O nee	
	De HM checkt of alle reacties behorend bij de filmopdracht zijn genoteerd	O ja	O nee	
en welke reacties de jongere goed en stom vindt en hoe hij zelf zou reageren.		O nee	O ja
	Wanneer de jongere reacties geeft waaruit leedvermaak en/of veroordeling van het meisje uit het filmfragment blijkt, dan gaat HM hierin op in.	O ja	O nee	
Onderdeel c: voorbereiding op excuus				
	HM bespreekt de opdracht 'voorbereiding op excuus' uit: om filmpje, rap, etc. te maken waarin een aantal woorden in moeten voorkomen. Hierbij moet de jongere een verbinding maken met het gepleegde feit en de ander. HM bespreekt de verplichte inhoud:	O ja	O nee	
	waarom hij het heeft gedaan	O ja	O nee	
	dat hij over de gevolgen heeft nagedacht	O ja	O nee	
	dat hij begrijpt hoe de ander zich voelt	O ja	O nee	
	hoe hij gaat zorgen dat het niet meer gebeurt	O ja	O nee	
	Hm geeft constructieve feed back	O ja	O nee	
	HM maakt afspraken over de vorm van excuus	O ja	O nee	
	HM oefent met jongere de vorm van excuus	O ja	O nee	
	HM vraagt of de jongere nog vragen heeft	O ja	O nee	

Afronding en vooruitblik	HM vraagt of de jongere heeft begrepen wat is besproken	O ja	O nee	
	HM bespreekt kort de inhoud van de volgende sessie	O ja	O nee	
evtl: als er een extra gesprek gepland is:	HM geeft de jongere, als voorbereiding op de excuusopdracht voor de volgende keer, een opdracht om filmpje, rap, etc. te maken.	O ja	O nee	
	De HM legt uit dat de jongere in dit filmpje, rap etc.. een verbinding moet maken met het gepleegde feit en de ander, waarbij centraal staat: 1 waarom de jongere het heeft gedaan, 2 dat de jongere over de gevolgen heeft nagedacht, 3 dat de jongere begrijpt hoe de ander zich voelt en 4 hoe de jongere gaat zorgen dat het niet meer gebeurt	O ja	O nee	
	De HM maakt een afspraak voor een excuus-/herstelgesprek, (eventueel schaderegeling)	O ja	O nee	
	De HM maakt een afspraak voor een eindgesprek	O ja	O nee	
Signalering van zorg	Indien er zorg is gesignaleerd, bespreekt de HM eventuele doorverwijzing naar zorg of kan een extra gesprek hiervoor worden gepland	O ja	O nee	

Proces/kwaliteit:		Nooit gezien	Zelden gezien	Gezien	Vaak gezien	Altijd gezien	nvt	Opmerkingen
Houding	De HM heeft een niet veroordelende houding							
	De HM heeft een duidelijke en heldere stijl							
	De HM kan aansluiten bij de behoefte van de jeugdige							
	De HM heeft invoelend vermogen							

	De HM kan de sessie in goede banen leiden							
	De HM heeft overtuigingskracht							
Taalgebruik	De Halt medewerker legt duidelijk uit							
	De Hm sluit aan bij het cognitieve niveau van de jongere							
Gespreksvoering	HM vraagt door op antwoorden om een compleet beeld te krijgen							
	HM stelt verdiepingvragen.							
	De Halt herhaalt de uitleg indien nodig							
	De HM checkt of de aangeboden informatie wordt begrepen							
	HM geeft feedback aan de jongere over diens inzet (proces).							
	HM geeft feedback aan de jongere over diens houding (gedrag).							
	HM laat de jongere zelf reflecteren.							
	HM kan jongere activeren en motiveren.							
	HM benoemt het non-verbale gedrag dat de jeugdige laat zien							
	HM bespreekt aanwezigheid van emoties die hij opmerkt							

Bijzonderheden tijdens observatie:

.....

Belemmerende en beschermende factoren jongere:

	Ouders leggen de schuld (deels) bij het slachtoffer	O ja	O nee	
	Jongere heeft LVB	O ja	O nee	
	Jongere ontkent	O ja	O nee	
	Overige, namelijk:	O ja	O nee	

Observatielijst eindgesprek interventie Respect Online

Datum ...
Plaats ...
Tijdstip ...
Naam observator ...
Onderzoekscode jongere ...

Handleiding observatie:

Onderdeel	handeling			opmerkingen
Welkom	HM heet jongere en ouders welkom	O ja	O nee	
Doelen bespreken	HM benoemt de volgende doelen van het eindgesprek:			
	bespreking leeropdracht 3	O ja	O nee	
	bespreking excuus of herstelopdracht	O ja	O nee	
	afspraken maken voor de toekomst om herhaling te voorkomen	O ja	O nee	
	Afronding van alle afspraken en modules	O ja	O nee	
	Informatie over evaluatieonderzoek en klachtenregeling	O ja	O nee	
Inhoud Leeropdracht 3				
Onderdeel A: mijn profiel offline en online	HM bespreekt leeropdracht 3 door:			
Opdracht 1: Wie ben je in het echt	- De jongere te vragen positieve eigenschappen van zichzelf te benoemen	O ja	O nee	
	-te checken of de jongeren positieve eigenschappen/kenmerken van zichzelf heeft opgeschreven	O ja	O nee	
	en wie hij daarbij om hulp heeft gevraagd....	O ja	O nee	

	- Als de jongere geen positieve eigenschappen heeft opgeschreven van zichzelf, motiveert de HM de jongere dit alsnog te doen, voor het positief kunnen afronden van de interventie.	O ja	O nee	
	- HM benoemt zelf iets positiefs over de jongere.	O ja	O nee	
Opdracht 2:	HM laat de jongere zijn offline en online profiel vergelijken en bespreekt de bijzonderheden (HM checkt eventueel zelf met de jongere wat er zichtbaar is op het online profiel van de jongere).	O ja	O nee	
	HM stelt vragen aan de jongere over het on-line profiel	O ja	O nee	
Onderdeel B: laat jij je beïnvloeden				
opdracht 1 Groepsdruk	-HM laat de jongere eerst zelf voorbeelden geven van ongezonde of gezonde groepsdruk in verschillende situaties	O ja	O nee	
	-HM vertelt dat omgevingsdruk normaal en altijd aanwezig is, maar dat het belangrijk is dat de jongere zichzelf blijft of nee durft te zeggen in lastige situaties.	O ja	O nee	
	-HM verwijst de jongere naar de 'tips' op de laatste pagina van leeropdracht 3. De jongere noteert welke tip hij zelf goed vindt om toe te passen.	O ja	O nee	
	HM checkt het antwoord op vraag 4 en de opgeschreven tip	O ja	O nee	

	...en gaat hierover in gesprek met de jongere.	O ja	O nee	
	-HM benoemt het grijze gebied tussen gezonde en ongezonde groepsdruk	O ja	O nee	
	en bespreekt de voorbeeldlijst (voor jongens en meisje zijn andere lijsten).	O ja	O nee	
Opdracht 2 Can you fix it	-HM oefent met de jongere omgaan met groepsdruk a.d.h.v. de video Can you fix it.	O ja	O nee	
	-HM benoemt dat het videofragment vier variaties kent, namelijk:	O ja	O nee	
	1. goede afloop, 2. slechte afloop, 3 perspectief jongen, 4 perspectief vrienden.	O ja	O nee	
	-HM introduceert de rode knop bij het videofragment, waarmee de jongere de afloop kan beïnvloeden	O ja	O nee	
	-HM bespreekt met de jongere de video en de keuze van de jongere	O ja	O nee	
	-HM checkt of vraag 4 begrepen wordt (de jongens worden meisjes en het meisje een jongen: kan de jongere zich dit voorstellen?)	O ja	O nee	
opdracht 3	-HM vraagt de jongere om na te denken over lastige situaties waarin sprake is van groeps- of omgevingsdruk.	O ja	O nee	
	-HM benoemt het belang om weerbaar te reageren door 'jezelf' te blijven en eigen grenzen en wensen te (h)erkennen en aan te geven.	O ja	O nee	

	-HM laat de jongere, indien een jongen, de lefgozersquiz maken en een clip kijken.	O ja	O nee	
	- HM laat de jongere, indien een meisje, een filmpje bekijken en een app schrijven.	O ja	O nee	
jongens:	Hm vraagt aan de jongere wat hij van de quiz vond	O ja	O nee	
	...en welke tips hij kreeg/en wat hij daarvan vond	O ja	O nee	
	HM vraagt wat de jongere van de videoclip vond en welke tips bij hem passen	O ja	O nee	
meisjes:	HM legt verband met wetweetjes	O ja	O nee	
	HM reageert bij 'blaming the victim' op bagatellisering	O ja	O nee	
	HM checkt de tips die door het meisje gegeven worden in het bericht aan Shirley en vergelijkt of ze overeenkomen met de tips bij wetweetjes, de andere tips in de leeropdrachten (leeropdracht 1, spiekbriefje)	O ja	O nee	
Onderdeel C. Toekomst	HM benoemt dat er afspraken worden gemaakt voor de toekomst waarbij aandacht is voor de ondersteunende rol van ouder(s) en mogelijk andere betrokkenen.	O ja	O nee	
	HM benoemt dat de tips en afspraken worden vastgelegd in het formulier 'afspraken voor de toekomst'.	O ja	O nee	

Bespreking herstelopdracht of excuusgesprek	HM bespreekt met jongere de herstelopdracht of excuusgesprek	O ja	O nee	
Afronding	HM vraagt ouders naar de bereidheid om deel te nemen aan vervolgonderzoek (evaluatielijst)	O ja	O nee	
	Er heeft indien gewenst een warme overdracht plaatsgevonden met de hulpverlening	O ja	O nee	
	HM wijst op de klachtenregeling	O ja	O nee	
	HM vult de checklist in voor de haltmedewerker	O ja	O nee	

		Nooit gezien	Zelden gezien	gezien	Vaak gezien	Altijd gezien	nvt	Opmerkingen
Houding	De HM heeft een niet veroordelende houding							
	De HM heeft een duidelijke en heldere stijl							
	De HM kan aansluiten bij de behoefte van de jeugdige							
	De HM kan aansluiten bij de behoefte van de ouders							
	De HM heeft invoelend vermogen							
	De HM kan de sessie in goede banen leiden							
	De HM heeft overtuigingskracht							
Taal-gebruik	De Halt medewerker legt duidelijk uit							
	De Hm sluit aan bij het cognitieve niveau van de jongere							
	De HM sluit aan bij cognitieve niveau van de ouder(s)							

Gespreksvoering	HM vraagt door op antwoorden om een compleet beeld te krijgen							
	HM stelt verdiepingsvragen.							
	De Halt herhaalt de uitleg indien nodig							
	De HM checkt of de aangeboden informatie wordt begrepen	zo	o	n	e	ze	nvt	
	HM geeft feedback aan de jongere over diens inzet (proces).							
	HM geeft feedback aan de jongere over diens houding (gedrag).							
	HM geeft feedback aan de ouder(s).							
	HM laat de jongere zelf reflecteren.							
	HM kan jongere activeren en motiveren.							
	HM benoemt het non-verbale gedrag dat de jeugdige laat zien							
	HM kan de ouder activeren en motiveren							
	HM benoemt het non-verbale gedrag dat de ouder(s) laat/laten zien.							
	HM bespreekt aanwezigheid van emoties die hij opmerkt							

Bijzonderheden tijdens observatie:

.....

Belemmerende en beschermende factoren jongere:

	Ouders leggen de schuld (deels) bij het slachtoffer	O ja	O nee	
	Jongere heeft LVB	O ja	O nee	
	Jongere ontkent	O ja	O nee	
	Overige, namelijk:	O ja	O nee	

Bijlage 4: Interviewschema betrokken instanties

Datum:	
Interviewer(s):	
Instanties:	☐ OM ☐ Politie ☐ School ☐ Hulpverlening
Naam organisaties:	
Locatie:	
Adres:	
Tijdstip:	

Jongeren:

Naam	Functie	Opmerkingen
1.		
2.		
3.		
4.		

Introductietekst:

De Halt-Interventie Sexting wordt sinds 2018 uitgevoerd in alle Halt regio's, en wordt geëvalueerd door adviesbureau VanMontfoort. In het kader van de evaluatie willen we graag ervaringen van betrokken instanties verzamelen. Hiermee willen we een zo volledig mogelijk beeld verkrijgen en gefundeerde adviezen voor verdere verbeteringen aandragen. De informatie uit de interviews wordt vertrouwelijk behandeld.

< toestemming vragen voor het opnemen van het gesprek > .

1. Bekendheid Halt-interventie

1a) Is uw organisatie op de hoogte van het feit dat de Halt-interventie Sexting mogelijk is? /

Op welke manier bent u ingelicht/voorgelicht?

	Kruis aan	Opmerkingen
Gesprek		
Presentatie in team		

Schriftelijk (e-mail)		
Schriftelijk (folder gegeven)		
Anders:		

1b) Was deze voorlichting voor u voldoende?

Eventueel: wat zou er verbeterd kunnen worden?

2. Instroom

alleen OM en Politie:

2a) Doorverwijzing

- Hoe worden de procedures en richtlijnen met betrekking tot de doorverwijzing van plegers van sexting ervaren?
- Wat gaat goed, wat gaat minder goed?
- Wat is er nodig om datgene wat goed gaat te behouden/ datgene wat minder goed gaat te verbeteren?

Doorvragen :

- Worden jongeren die opgepakt worden voor sexting altijd bij ZSM gemeld? /Indien nee: wat zijn redenen hiervoor?
- Worden de indicatiecriteria gehanteerd bij de besluitvorming in ZSM overleg?
- Zo ja: hoe wordt dit ervaren?
- Zo nee: welke niet? /Waarom niet?

Zijn er gevallen waarbij in het ZSM overleg jongeren die voldoen aan Halt-criteria NIET worden doorverwezen?

- Indien niet doorverwezen, wat zijn redenen?

Zijn er bepaalde kenmerken van plegers of slachtoffers, die van invloed zijn op de besluitvorming in ZSM?

2b) Omvang

- Hoe wordt de omvang van het aantal jongeren dat een Halt-interventie krijgt ervaren (in relatie tot het aantal meldingen van sexting?)
- Naar verwachting?/Groter? Kleiner?
- Wat zijn volgens u verklaringen voor de omvang van de instroom in de Halt-interventie? (Hoe komt het dat instroom in overeenstemming is met aantal meldingen/ achterblijft/ de verwachtingen overtreft?)

2c) Wordt er volgens u terecht doorverwezen naar Halt?

Alleen school:

2a) Melding

- Worden gevallen van sexting altijd gemeld bij de politie?
- In welke gevallen wel / niet?
- Hoe vindt de overweging plaats en wie is erbij betrokken?
- Wat zijn eventuele belemmeringen die bij de melding worden ervaren?
- Hoort de school wat er met de melding is gebeurd?
- Zijn er veranderingen in het aantal meldingen gedurende het afgelopen jaar? (meer of minder meldingen gedaan?)

2b) Omvang

- Hoe wordt de omvang van het aantal jongeren dat een Halt-interventie krijgt ervaren (in relatie tot het aantal meldingen van sexting?)
- Naar verwachting?/Groter? Kleiner?
- Wat zijn volgens u verklaringen voor de omvang van de instroom in de Halt-interventie? (Hoe komt het dat instroom in overeenstemming is met aantal meldingen/ achterblijft/ de verwachtingen overtreft?)

2c) Wordt er volgens u terecht doorverwezen naar Halt?

2d) Is men tevreden over het proces van toeleiding naar de Halt-interventie?

- Indien ja: waarover en waarom?
- Indien nee: waarover ontevreden en waarom?
- Welke verbeterpunten zijn er?

Alleen hulpverleners:

2a) Doorverwijzing

- Hoe vaak zijn er jongeren vanuit de Halt-interventie naar u doorverwezen? Zelden/ af en toe/ regelmatig/ vaak

2b) Omvang

- Hoe wordt de omvang van het aantal jongeren dat een vanuit Halt-interventie wordt doorverwezen naar uw instelling ervaren?
- Naar verwachting?/Groter? Kleiner?
- Wat zijn volgens u verklaringen voor het aantal doorverwijzingen? (Hoe komt het dat dit in overeenstemming is met verwachtingen /achterblijft/ de verwachtingen overtreft?)

2c) Wordt er terecht doorverwezen naar hulpverlening?

2d) Is men tevreden over het proces van doorverwijzing? (Procedures, richtlijnen etc..)

- Indien ja: waarover en waarom?
- Indien nee: waarover ontevreden en waarom?
- Welke verbeterpunten zijn er m.b.t. doorverwijzing?

3. Contact met Halt medewerker

3a) Hoe vaak is er door de Halt medewerker bij de uitvoering van een Halt-interventie contact gezocht met u/uw instelling?

- In alle gevallen waarin jongeren een Halt-interventie krijgen?
- In welke gevallen wel/wanneer niet?

3b) Met wel doel heeft de Halt medewerker contact gezocht met u/uw instelling?

3c) Hoe wordt het contact met de Halt medewerker door u ervaren?

- Indien positief/tevreden: waarover en waarom?
- Indien negatief/ontevreden: waarover ontevreden en waarom?

3 d) Wat is het effect/meerwaarde van contact met de Halt medewerker?

- (Hoe) kan de opbrengst nog verder verbeterd worden?
- Wat zijn de belangrijkste belemmeringen?

4. Expertise Halt medewerkers

4a) Hoe ervaart u de deskundigheid van de Halt medewerkers die de Halt-interventie uitvoeren? (vraag om voorbeelden: waar bleek dat uit?)

- Met betrekking tot de indicatiestelling: beoordeling van de selectiecriteria?
- Met betrekking tot de uitvoering van de interventie?
- Met betrekking tot de begeleiding van ouders?
- Met betrekking tot de indicatie zorgbehoefte en doorverwijzing naar de hulpverlening?

4b) Op welke gebieden zou de deskundigheid van Halt medewerkers verbetering behoeven?

- Wat is daarvoor nodig?

5. Bevorderende en belemmerende factoren algemeen

- a) Wat zijn de belangrijkste knelpunten bij de uitvoering van de interventie?
 - o Wat is er nodig om de knelpunten op te lossen?
- b) Wat zijn factoren die bijdragen aan het succes van de interventie?
 - o (Hoe) kunnen deze verder versterkt worden?

Einde van interview. Jongeren bedanken en (nogmaals) uitleggen wat doel van gesprek is en wat er met gegevens gebeurt.

Bijlage 5: Vragenlijst jongeren

Jouw mening over de Halt-straf

Zaaknummer:

Datum van invullen:

Deze vragenlijst gaat over jouw mening. Wat vind jij van de Halt-straf? Jouw mening helpt ons om de Halt-opdrachten te verbeteren.

Hoe geef je antwoord?

- Lees alle vragen goed.
- Geef steeds eerlijk antwoord.
- Als je een vraag niet goed begrijpt, kan je aan de Halt-medewerker uitleg vragen
- Bij de meeste vragen kun je één antwoord kiezen. Kruis steeds één antwoord aan.
- Soms is er ruimte om zelf een antwoord op te schrijven.
- Sla liever geen vragen over. Als je ergens geen antwoord op wilt geven, hoeft dit natuurlijk niet. Schrijf dan op dat je die vraag niet wilt beantwoorden.

Bedankt voor je hulp!

1. Hoe vond je het om Halt opdracht 1 (wat doe jij online) te doen?

0 Leuk

0 Ging wel

0 Niet leuk

2. Vond je opdracht 1 (wat doe jij online) duidelijk?

0 Ja

0 Nee

0 Soms wel, soms niet

3. Hoe makkelijk of moeilijk vond je leeropdracht 1 (wat doe jij online)?

0 heel makkelijk

0 makkelijk

0 niet makkelijk en niet moeilijk (neutraal)

0 moeilijk

0 heel moeilijk

4. Kun je positieve en negatieve kanten benoemen van online-media gebruik?

0 ja, namelijk.....

0 nee, omdat

5. Kun je belangrijke online regels voor veilig en respectvol online gedrag noemen?

0 ja, namelijk.....

0 nee, omdat

6. Kun je de gevolgen benoemen voor anderen bij het overschrijden van online grenzen

0 ja, namelijk.....

0 nee, omdat

7. Kun je gevolgen benoemen voor jezelf bij het overschrijden van online grenzen?

0 ja, namelijk.....

0 nee, omdat

8. Hoe vond je het om Halt opdracht 2 (regels thuis) te doen?

0 Leuk

0 Ging wel

0 Niet leuk

9. Vond je opdracht 2 (regels thuis) duidelijk?

0 Ja

0 Nee

0 Soms wel, soms niet

10. Hoe makkelijk of moeilijk vond je leeropdracht 2 (regels thuis)?

0 heel makkelijk

0 makkelijk

0 niet makkelijk en niet moeilijk (neutraal)

0 moeilijk

0 heel moeilijk

11. Ga je het spiekbriefje nog gebruiken

0 ja, omdat.....

0 nee, omdat.....

12. Hoe vond je het om Halt opdracht 3 (ouderinterview) te doen?

0 Leuk

0 Ging wel

0 Niet leuk

13. Vond je opdracht 3 (ouderinterview) duidelijk?

0 Ja

0 Nee

0 Soms wel, soms niet

14. Hoe makkelijk of moeilijk vond je leeropdracht 3 (ouderinterview)?

0 heel makkelijk

0 makkelijk

0 niet makkelijk en niet moeilijk (neutraal)

0 moeilijk

0 heel moeilijk

15. Heb je steun ervaren van je ouders bij deze leeropdracht?

- 0 ja
- 0 soms wel, soms niet
- 0 nee

16. Heb je excuus aangeboden aan het slachtoffer?

0 ja. Dit heb ik op de volgende manier ervaren

.....
.....
.....

0 nee

17. Wat vond je van de duur van de Halt-opdrachten?

- 0 Te kort, ik had meer opdrachten best leuk gevonden
- 0 Goed
- 0 Te lang, te veel opdrachten

18. Van welke opdracht (of opdrachten) heb je het meest geleerd en van welke het minst?

Meest geleerd:

.....

Minst geleerd:

.....

19. Heb je in je dagelijks leven (bijvoorbeeld thuis, op school of in je vrije tijd) iets gehad aan wat je hier geleerd hebt?

- 0 Ja
- 0 Nee
- 0 Soms wel, soms niet

20. Kun je kort opschrijven wat je hebt geleerd?

.....
.....

21. Hoe tevreden ben je over (het contact met) de Halt-medewerker?

Geef een rapportcijfer van 1 tot 10. 1= heel ontevreden, 10= heel tevreden Ik geef een :

Cijfer

22. Hoe tevreden ben je over de Halt-opdrachten die je gedaan hebt? Geef een rapportcijfer van 1 tot 10. 1= heel ontevreden, 10= heel tevreden Ik geef een :

Cijfer

23. Heb je nog tips? (over hoe de Halt-opdrachten nog verder verbeterd zou kunnen worden; heb je bijvoorbeeld onderwerpen/dingen gemist?)

0 Nee

0 Ja, namelijk:

.....
.....

24. Is er nog iets dat je nog zou willen zeggen of vragen?

0 Nee

0 Ja, namelijk:

.....
.....
.....
.....

Bijlage 6: Vragenlijst ouders

Uw mening over de Halt-interventie

Zaaknummer:

Datum van invullen:

Deze vragenlijst is bedoeld om uw mening te geven over de Halt-interventie. Uw mening helpt ons om de Halt-interventie te verbeteren.

Hoe geeft u antwoord?

- Lees alle vragen goed.

- Als een vraag onduidelijk is, kunt u aan de Halt-medewerker uitleg vragen - Bij de meeste vragen kunt u een antwoord kiezen. Kruis steeds één antwoord aan. - Soms is er ruimte om zelf een antwoord op te schrijven. - Sla liever geen vragen over. Als u ergens geen antwoord op wilt geven, hoeft dit natuurlijk niet, maar we stellen uw mening erg op prijs

Bedankt voor uw hulp!

1. Was u het eens met de straf voor uw kind?

Ja, want.....

Nee, want.....

Weet ik niet

2. Bent u naar het oudergesprek gekomen?

Ja Nee,

omdat:.....

.....

3. Vond u één oudergesprek met de Halt-medewerker voldoende?

Ik vond het te weinig

Ik vond het precies goed

Ik vond het te veel

4. Heeft u thuis iets gehad aan dit gesprek?

Ja

Nee

Weet ik niet

5. Kunt u kort opschrijven wat u heeft geleerd in dit gesprek?

.....

.....

6. Hoe vond u het interview met u kind?

.....

.....

7. Denkt u dat deze Halt-interventie zal helpen om te zorgen dat uw kind *niet* nogmaals een delict pleegt?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

8. Denk u dat uw zoon/dochter steun heeft ervaren van u tijdens de Halt-interventie?

- ja, want.....
- nee, want.....
- weet ik niet

9. Is er communicatie tussen u en uw kind over online (seksueel) gedrag?

.....
.....
.....

10. Hoe gaat u om met (eventueel) online risicogedrag van uw kind?

.....
.....
.....

11. Heeft u thuis regels gemaakt met uw kind over online gedrag?

- ja,
want.....
- nee,
want.....

12. Wat vindt u dat uw kind heeft geleerd tijdens de Halt-interventie?

.....
.....

13. Van welke activiteiten denkt u dat uw kind het meest heeft geleerd?

- Gesprekken met Halt-medewerker
- Leeropdrachten
- Excuusopdracht
- Excuus of herstelgesprek
- Alle activiteiten bij elkaar
- Anders, nl

.....

14. Hoe tevreden bent u over het contact met en de begeleiding van de Halt-medewerker?

Geef een rapportcijfer van 1 tot 10. 1= heel ontevreden, 10= heel tevreden

Ik geef het cijfer.....

15. Hoe tevreden bent u over de totale Halt-interventie?

Geef een rapportcijfer van 1 tot 10. 1= heel ontevreden, 10= heel tevreden

Ik geef het cijfer.....

16. Wat vindt u verder nog belangrijk om te zeggen over de Halt-interventie?

.....

.....

.....

.....

HARTELIJK DANK VOOR HET INVULLEN!

Bijlage 7: Itemlijst interviews jongeren en ouders

Interview jongere

1. Wat is het belangrijkste wat je hebt geleerd?
2. Wat is blijven hangen?
3. Wat vond je van de halt-medewerker?
4. Hoe heb je het contact ervaren met Halt(medewerker)?
5. Heb je zelf iets veranderd bij jezelf
6. Is er iets veranderd in de afspraken met je ouders
7. Wat vond je van de excuusopdracht?
8. Wat vond je leuk of wat vond je stom?
9. Wat had je verwacht van Halt?
10. En klopte je verwachting?
11. Wat is je advies voor klasgenoten die niet hebben geleerd wat jij nu hebt geleerd.

Interview ouder:

1. Wat vond u van het contact met Halt?
2. Wat vond u van de werkwijze van de halt-medewerker
3. Heeft u iets gemerkt aan uw kind toen de interventie liep (in gedrag/houding/gezegd)
4. Hoe heeft u het oudergesprek ervaren?
5. Wat vond u van hoe de haltmedewerker met uw kind de opdrachten deed
6. Heeft de halt-interventie voor verandering gezorgd in het gedrag van uw kind?
7. Heeft u andere afspraken gemaakt met uw kind n.a.v. Halt?
8. Wat was uw verwachting van Halt?
9. En klopte uw verwachting?
10. Hoe heeft u het excuusopdracht ervaren?
11. Heeft u ook nog contact met school hierover gehad?
12. Vond u de Halt-straf gepast? /passend voor uw kind?
13. Wat heeft u eraan gehad?
14. Wat is het belangrijkste wat uw kind ervan heeft geleerd?
15. Wat zou er nog beter kunnen aan de interventie?